Ştefan Andronache

Călătorind prin „ŢARA FRUMUSEŢII”

Impresii, itinerarii şi fotografii din Italia

*****

ediţie electronică

Biblioteca „V.A. Urechia”
Galaţi, 2003

CUPRINSUL

Călătorind prin “Țara Frumuseții”

Deşi se află situată destul de departe de România, Italia se pare că este țara de care ne simțim extrem de legați prin istorie şi valorile culturii, frumusețile naturale, realizările sale de ordin artistic sau miracolul economic pe care ea îl cunoaşte în ultima vreme fascinându-ne tot mai puternic. Practic nu cred să existe vreun conațional care să nu-şi dorească să o cunoască îndeaproape, să-i viziteze principalele zone de interes turistic.

Animat eu însumi de o astfel de dorință şi vrând să dau curs invitației repetate a unui prieten deosebit de gentil, Alessandro Nistor din Milano (de felul său originar din municipiul Tecuci), am reuşit să petrec 14 zile pe Peninsula în care au trăit şi s-au afirmat, cândva, genii precum Dante Alighieri, Leonardo da Vinci, Michelangelo Buonarroti, Galileo Galilei sau Giuseppe Verdi.

În tot acest timp am avut posibilitatea să mă familiarizez cu modul de viață de acolo, am parcurs sute de kilometri în lung şi în lat savurând cu privirea peisaje tipic mediteraniene, am vizitat mai multe aşezări urbane importante din partea de nord, descoperind, totodată, şi punctele de atracție ale acestora: catedrale şi biserici, castele şi palate, muzee, piețe sau grădini, deci o multitudine de însemne emblematice ce reuşesc să particularizeze această țară şi, implicit, să atragă cohortele interminabile ale pelerinilor ce vin din cele mai îndepărtate colțuri ale planetei.

Deplasările prin Italia se pot face cu toate mijloacele de transport posibile, dar mie mi-a fost dat să mă folosesc atât de trenuri cât şi de autovehicule.

Trenurile, care sunt extrem de sigure, comode şi nici exagerat de scumpe, figurează printre mijloacele de comunicare cele mai solicitate de către italieni şi mai ales de către străini, motiv pentru care acestea sunt nu numai extrem de dese (de obicei ai, la fiecare jumătate de oră, câte un tren!), ci şi diferențiate între ele. Distanțele mai scurte pot fi parcurse cu trenurile regionale, directe sau interregionale, iar cele mai lungi numai cu expresul, Eurocity sau Intercity. Rezervările, care de regulă costă 8 euro, se fac doar la garniturile tip Eurostar şi Intercity de noapte.

In marea lor majoritate, toate garniturile au o înfățişare exterioară şi interioară extrem de agreabilă, adică sunt vopsite în culori calde şi odihnitoare. Mobilierul compartimentelor este modern şi bine întreținut. Aerul condiționat nu lipseşte nici din garniturile care deservesc liniile mai scurte.

Călătoria este lipsită de zdruncinăturile cu care, noi românii, suntem obişnuiți; deci ea este pe cât de confortabilă, pe atât de silențioasă, trenurile în acest caz putând dezvolta viteze cuprinse între 100 şi 200 km la oră. Date fiind condițiile excelente, foarte multe persoane apelează la serviciile căi ferate chiar şi în ciuda faptului când, din anumite motive, unele trenuri mai înregistrează şi întârzieri de 5-10 minute. Astfel, mie însumi mi s-a întâmplat să aştept, la Florența, un Intercity ce se deplasa de la Napoli spre Veneția, nu mai puțin de 80 minute!

M-a mai impresionat în mod deosebit şi grija permanentă pe care personalul căii ferate o manifestă pentru tualetarea triajelor, terasamentelor sau locurilor din preajma acestora. Ele în nici un caz nu arată ca cele din țara noastră (care ştim prea bine că sunt năpădite de scaieți şi măturică!) pentru că aici, de câte ori se consideră necesar, echipele speciale de intervenție îndepărtează lăstarii arbuştilor ori tund iarba crescută la întâmplare asigurând astfel deplina siguranță a circulației dar şi o impresie plăcută călătorilor.

Rețeaua de autostrăzi, ce însumează peste 6.000 km (ocupând locul II în Europa), străbate țara cu un relief predominant muntos, de la nord la sud şi de la est către vest. Cea mai mare concentrare a acestora se întâlneşte în partea nordică a țării, în special în jurul oraşului Milano. Pe distanțele mai mari sau în preajma aglomerărilor

urbane întâlneşti binevenitele locuri de popas ce includ toate utilităţile, de la staţii de benzină şi până la restaurante. Astfel, la numai un sfert de oră de la plecarea din Brescia spre Milano, am făcut o escală pentru a servi masa de prânz. Restaurantul-pensiune cu autoservire, la care ne oprisem, fusese edificat exact deasupra autostrăzii de unde ţi se oferea şi o privelişte superbă în toate direcţiile. În depărtare se vedeau munţii Alpi, iar pe dedesupt curgeau, în ambele sensuri, şuvoaiele neîntrerupte ale maşinilor. Cât priveşte foamea, aceasta îţi putea fi repede ostoită cu vreunul din numeroasele şi incitantele aperitive servite în manieră suedeză sau de felurile de mâncare expuse la linia de autoservire. Zeci de sortimente de băuturi cu sau fără alcool, răcoritoare, ori fructe (de la merele obişnuite la pepeni sau rodii) îţi stăteau la dispoziţie la preţuri destul de acceptabile. Iată, aşadar una din motivaţiile care determină pe unii din locuitorii aşezărilor învecinate să le frecventeze, masa de aici costând cu mult mai puţin decât una servită la un restaurant din oraş.

Pentru că tot am adus în discuţie autovehiculele, trebuie să spun că italienii manifestă un adevărat cult pentru ele motiv pentru care numărul acestora a crescut îngrijorător de mult (numai la Milano sunt peste 3 milioane!). In majoritatea oraşelor pe care le-am vizitat aproape că nu mai sunt locuri pentru parcare (în ciuda numeroaselor parcaje subterane sau etajate care au apărut). Pentru că prinderea unui loc liber a ajuns să constituie o problemă, mulţi dintre cei care lucrează şi-au procurat motociclete sau scutere cu care se deplasează doar la serviciu.

Aducând în discuţie moda italiană trebuie subliniat faptul că principalele caracteristici ale acesteia sunt: ţesăturile de foarte bună calitate şi de mare frumuseţe, extraordinara varietate a culorilor, croiala impecabilă, imaginaţia şi bunul gust. Lumea poartă în general haine elegante, moderne şi foarte curate, dar o bună parte a populaţiei, cea cu venituri mai modeste, nu se înghesuie, nici în ruptul capului, în magazinele care se întrec să-şi etaleaze ultimele noutăţi în domeniul modei. Acest segment preferă să identifice, prin numeroasele anunţuri difuzate prin mass-media, magazinele dispuse să-şi lichideze stocurile vechi de marfă ştiind că acolo, în mod cert, lucrurile sunt vândute chiar şi la o treime din preţul iniţial. Am întâlnit magazine similare (desigur că nu şi de articole de îmbrăcăminte) care pretindeau, pe oricare din produsele etalate, chiar mai puţin de 1 euro!

Fetele, adică elevele sau studentele, se îmbracă destul de decent. Ele par a nu fi dispuse să-şi etaleze niciuna din părţile forte ale trupului lor, adică sânii, posteriorul sau picioarele, fiind conştiente că dacă ar proceda astfel ar risca să fie confundate, cel puţin pe stradă cu femeile de moravuri uşoare. Trebuie totuşi să recunosc că, pe timpul şederii în Italia, nu am descoperit prea multe dintre acestea. Excepţie fac doar oraşele Padova sau Verona, unde prostituatele (din păcate o bună parte dintre acestea sunt chiar românce de-ale noastre) încearcă să-şi acosteze clienţii direct din gară.

După cum bine se ştie, în "ţara celor mai gustoase mâncăruri din lume", oamenii manifestă un adevărat cult faţă de preparatele variate şi apetisante din care cauză fiinţează şi câteva academii de artă culinară. Emisiunile speciale - promovate de postul de televiziune Rai Uno - sunt edificatoare în acest sens. Majoritatea italienilor se dau în vânt după produsele din carne (în special fripturi asortate cu sosuri, mortadella sau jambon), "frutti di mare" (vietăţi marine mărunte), după pastele făinoase (lazane sau spagheti) delicioasele "ravioli" (un fel de colţunaşi umpluţi cu carne tocată şi verdeţuri), "tortellinini" (paste de forma unui boboc de trandafir umplute cu caşcaval şi spanac) şi, bineînţeles, după "prosciutto" (un fel de şuncă fină afumată), brânzeturi (mozzarella, parmigiano ş.m.a..) sau "risotto" (mâncare de orez cu şofran). Fireşte că pizza - în multiplele sale variante (cea mai răspândită mi s-a părut a fi "Margherita") - este nelipsită din "trattoria" (restaurant, birt) preţul acesteia oscilând, de regulă, între 1,5 şi 3 euro.

Dacă doreşti să serveşti un aperitiv într-o cârciumioară vei fi plăcut surprins să poţi degusta din picioare (dacă stai pe scaun rişti să plăteşti dublu!) nu numai o băutură rafinată (cu sau fără alcool, după preferinţă), ci şi câteva bucăţi de carne, salam, tramezini (sandviciuri) sau plăcinte al căror consum intră în contul aceluiaşi preţ.

Ritualul mesei este respectat de marea majoritate a italienilor. La mijlocul zilei activitatea încetează aproape complet pentru două ore astfel încât oamenii să poată merge acasă sau la la un local pentru a servi masa. Cei care lucrează obişnuiesc să treacă cel puţin o dată pe zi printr-un restaurant. La ora prânzului acestea se umplu de salariaţii băncilor sau ai primăriilor, de alte categorii de funcţionari sau de vânzătorii din magazine care nici într-un chip nu concep să-şi ia de acasă vreun pachet cu mâncare din moment ce se ştiu beneficiarii unor bonuri de masă! Nici măcar elevii nu sunt dispuşi să practice sistemul. Ei servesc masa la cantină ori, dacă stau ceva mai aproape de şcoală, se reped până acasă pentru a-şi potoli foamea după care se reîntorc să-şi continuie programul.

Sâmbăta sau duminica seara, mai toate familiile (cu excepţia celor nevoiaşe) îşi permit să servească cina într-un restaurant luxos din centru sau din cartier, dar binecunoscut pentru calitatea şi diversitatea mâncărurilor sau băuturilor oferite.

Dar apropo de vinuri. Italia, după cum bine se ştie, este cel mai mare producător (cca. 75 milioane hectolitri anual!) şi exportator de vinuri din lume. Cele mai renumite soiuri se produc în Toscana, Umbria, Campania sau Sicilia, în timp ce Piemontul realizează excelente vermuth-uri roşii sau albe tot mai mult solicitate pe piaţa externă. Ştiu că-i voi dezamăgi pe conaţionalii mei, dar mă simt dator să spun că, niciodată, nu am dat de oameni chefuind prin micile restaurante şi nici nu m-am împiedicat pe stradă de vreunul ameţit de băutură. Aici, ori lumea ştie să consume băutura numai în cadrul unor limite, ori există mijloace coercitive care intervin, recuperează şi sancţionează cât mai drastic posibil pe cei care se abat de la normele bunului simţ.

Italienii şi-au impus, în ultima vreme, un stil de viaţă care se bazează nu numai neapărat pe muncă şi pe eficienţă, ci cât de mult şi pe distracţie. Lor le plac plimbările prin locuri mai puţin cunoscute sau evadările în natură (la sfârşit de săptămână), dar şi spectacolul fascinant pe care lumea îl oferă pe stradă, în pieţe sau magazine şi pe care-l contemplă de pe terasa unui restaurant sau cafenele. Cum s-ar spune ei şi-au propus să-şi trăiască viaţa la maximum.

Natura excesiv de generoasă şi implicit climatul atât de benefic sănătăţii, frumuseţile artistice, dar şi relicvele arheologice, au reuşit să facă din Italia o destinaţie precisă şi constantă a turiştilor veniţi din toate ungherele planetei pentru a trăi clipe de bucurie supremă. De altfel, activitatea turistică de aici (care antrenează peste 10 la sută din populaţia activă a ţării) figurează printre cele mai prospere, mai active şi mai moderne din întreaga lume, capacităţile de cazare sau de divertisment mărindu-se şi îmbunătăţindu-se într-o proporţie egală cu calitatea serviciilor prestate. Din acest motiv, începând cu debutul lui aprilie şi până spre sfârşitul lui noiembrie, peste 50 de milioane de turişti, în special germani, englezi, americani, japonezi, ruşi sau spanioli, asaltează anual Italia (ţară cu puţin mai mare decât România noastră) contribuind la revigorarea bugetului său cu cinci miliarde de euro!

În cele două săptămâni pe care le-am petrecut pe pământul atât de răsfăţat de Dumnezeu, în "cea mai veselă ţară din Europa"(!), am avut impresia că asist la o sărbătoare perpetuă, chiar la un fel de "Duminică a spiritului" (cum mărturisea, undeva, atât de inspirat istoricul şi criticul literar Zoe Dumitrescu-Buşulenga).

Datorită prezenţei masive a turiştilor (Italia continuă să aibă cea mai mare densitate de oaspeţi străini pe kilometrul pătrat sau la mia de locuitori!), toată această "Ţară a făgăduinţei" se transformă într-un spectacol viu ce ştie să te seducă şi chiar reuşeşte să te reconforteze, făcându-te, prin animaţia sau culoarea sa, să uiţi cu

desăvârşire de locurile de unde vii, de cei ce-ți sunt dragi şi, uneori, chiar de tine însuți! Fără să vrei, te integrezi miilor, zecilor, poate chiar sutelor de mii de oameni (pe care îi întâlneşti dintr-odată şi aproape la tot pasul atât la Florența sau la Pisa, cât mai ales la Veneția) şi, aidoma lor, începi să te înfrupți pe săturate din frumusețile naturale sau artistice (cam jumătate din toate câte există până acum în lume!) ce s-au concentrat, de-a lungul timpului, într-un spațiu excesiv de restrâns.

La sfârşitul acestor însemnări cu caracter introductiv mi-aş permite să mai adaug că Italiei merită să i se mai spună şi "Țara brațelor deschise". Oriunde şi oricând, indiferent din ce parte a planetei descinzi, când ajungi aici eşti primit cu un plus de cordialitate, pentru că italienii, ca şi climatul în care trăiesc, sunt nişte oameni destul de calzi şi de prietenoşi. Ei ştiu să-ți zâmbească franc şi chiar să te ajute când te afli în dificultate fără să-ți pretindă nimic în schimb. Ospitalitatea lor – care nu are de-a face cu făloşenia ori cu ideea profitului ulterior (atât de specifice românului de astăzi!) – vine să completeze, aidoma unui corolar, cele două atribute indisolubil legate între ele: frumusețea peisajului şi bogățiile artistică care particularizează Italia.

Dar pentru că impresiile provocate de descinderea recentă în "Țara frumuseții" sunt copleşitoare, deci dificil de etalat în doar câteva fraze, aşa cum am încercat să fac în acest preambul, îmi rezerv plăcerea de a vă invita să parcurgeți paginile acestei cărți, ce-şi propune să reconstituie integral itinerariul pe care l-am efectuat prin partea nordică şi centrală a Peninsulei italice, pentru a vă convinge dumneavoastră înşivă de temeinicia aprecierilor făcute.

Cuprins

Milano, cel mai prosper oraş din Italia

La Milano vroisem mai demult să ajung pentru a afla, printre altele, şi motivele ce aveau să-l determine pe Stendhal să-şi dorească ca pe lespedea-i mortuară să fie săpată în mod expres inscripţia “Henri Beyle, milanez”.

Bineînţeles că oraşul, de o “curăţenie desăvârşită”, ce îi permisese să se “bucure de viaţă” cu adevărat şi să cunoască “sentimente pline de farmec”, nu mai seamănă cu aşezarea cunoscută cu două secole în urmă de celebrul scriitor francez şi prezentată, mai apoi, în jurnalul său.

Milano doar în privinţa populaţiei este depăşit de Roma, capitala ţării. Spre deosebire de aceasta însă, el a devenit cel mai important centru economic, comercial şi financiar din Italia. Datorită optimismului incurabil, spiritului său practic şi întreprinzător, inventivităţii specialiştilor, cultului pentru munca disciplinată şi eficientă (virtuţi pe care le manifestă din plin locuitorii săi care nu s-au sfiit să-i ridice şi un monument adecvat, “Acul şi firul de aţă”, în piaţeta Cadorna!), de câteva decenii bune, metropola a ajuns să deţină primul loc în Peninsulă, “produsele” minţilor iscoditoare ori bogăţiile materiale acumulate aici stârnind nu numai invidia celor din sudul ţării, ci şi interesul oamenilor de afaceri de pe toate continentele care obişnuiesc să-şi dea întâlnire aici, în special în luna aprilie, cu ocazia organizării celebrului Târg Internaţional de Merceologie.

În cartierele sale periferice sunt concentrate cele mai renumite fabrici de produse electronice şi electrocasnice, de medicamente sau tricotaje, de maşini şi utilaje, de pneuri ori elemente de construcţie, de mase plastice şi medicamente, de automobile de lux; aici există depozite imense şi multe din tipografiile renumite ale Italiei. În zona centrului se găsesc cca. 500 sedii sau sucursale ale băncilor din toate provinciile ţării sau din lume, zeci de reprezentanţe ale mass-media, numeroase posturi private de televiziune (inclusiv cel al lui Silvio Berlusconi), ateliere de creaţie ale celor mai talentaţi designeri europeni şi case de mode celebre, elemente ce justifică într-o bună parte şi aglomeraţia excesivă întâlnită pe aeroporturile Linate şi Malpensa sau în gări, pe centura rutieră “Tangenziale” în care, în fiecare clipă, se revarsă puhoiul autovehiculelor de pe alte cinci autostrăzi şi din care pornesc numeroasele racorduri ce acced spre principalele artere ale oraşului.

Desigur că Milano este destul de cunoscut şi în ipostaza sa de capitală a modei europene (din care motiv i se spune, adesea, şi “Mecca Modei”!) , pentru întâia şi cea mai vestită scenă lirică a lumii, Teatrul “Scala”, pentru cea mai semeaţă catedrală gotică din sudul continentului, dar şi ca “ultima dintre capitalele prozei”, cum spunea undeva Henri James ce avusese, probabil, în vedere contribuţiile notabile la dezvoltarea romanului ale scriitorilor şi editorilor locali.

Aici am putea spune că se află patria celebrului arhitect şi designer Giovanni Ponti ce s-a afirmat în domeniul urbanismului milanez prin cele câteva “building”-uri înălţate în pieţele Cavour şi Republicii, precum şi prin celebrul “Pirelli” (de lângă Gara Centrală, înalt de 127 m. în care se află birourile regiunii Lombardia), singurul “zgârie nori” de pe continentul nostru care a devenit (exact cu un an în urmă) ţinta predilectă a unui pilot elveţian sinucigaş. Se mai păstrează acum, ca o curiozitate, şi turnul “Velasca”, simbolul începutului dezvoltării economice spectaculoase a urbei din perioada anilor ’50.

La Milano am zăbovit aproape o săptămână întreagă. Parcurgând zilnic pe jos distanţe de circa 20 km., am reuşit să cunosc destul de bine oraşul (care cu suburbiile sale depăşeşte 4 milioane de locuitori!), secvenţe din istoria sa deja multimilenară, o bună parte din patrimoniul atât de divers al monumentelor, tezaurul artistic creat ori adunat cu o deosebită grijă.

Atras în primul rând de partea veche a urbei mi-a fost dat să descoper un autentic labirint de străzi (prin care doar tramvaiele ştiu să se descurce cel mai bine) al căror caldarâm este dalat cu bucăţi mari de piatră de format rectangular şi dispuse pe diagonală, utilizarea lor asigurând rezistenţa în timp a infrastructurii rutiere extrem de solicitate din cauza circulaţiei autovehiculelor şi, desigur, absorbţia unei bune părţi din apa ploilor care mi s-au părut a fi destul de dese aici.

Desigur că există şi multe străzi inteligent sistematizate precum: Senato, Larga, Al. Manzoni, Corso Venezia (ce se distinge prin eleganţa şi rafinamentul caselor sale burgheze) ori Buenos Aires. În plus, datorită traiectoriei inspirate a compasului arhitectului Giovanni Antonio Antolini s-a edificat un foarte reuşit cartier de factură strict geometrică ce are drept centru nucleul fortificat al Castelului Sforzesco. Mi-aş mai permite să adaug, cu acest prilej, că oraşul este în măsură să etaleze cele mai semnificative realizări ale arhitecturii italiene din toate timpurile.

Casele - în marea lor majoritate adevărate palate placate cu marmură în diverse nuanţe sau vilele cochete cu pereţii frumos coloraţi şi cu ferestre bogat ornamentate - au, de regulă, între 3 şi 5 etaje. Multe dintre ele au la balcoane (unele şi pe acoperiş!) o diversitate de flori şi arbuşti ornamentali, uneori chiar autentice grădini din care vezi cum ies triumfătoare coroanele unor lămâi sau portocali.

În zonele rezidenţiale în care locuiesc marii industriaşi, bancherii, arhitecţii, avocaţii sau artiştii de mare succes, casele izolate sunt înconjurate de grădini, iar cele ce sunt lipite unele de altele au şi ele amenajate astfel de oaze de verdeaţă în curtea interioară (prin care se accede printr-o frumoasă poartă din fier forjat) perimetrul acesteia fiind delimitat de coloane semeţe şi bogat ornamentate.

Aducând în discuţie spaţiul de locuit, trebuie să adaug că, la Milano, nu numai se construieşte mult, ci se şi restaurează cu extrem de multă grijă clădirile mai vechi. Edilii oraşului sunt intersaţi ca faţadele imobilelor să-şi recapete forma pe care au avut-o la început, eventual să-şi adapteze o nouă cromatică în funcţie de linia impusă de strada pe care acestea se află, motiv pentru care serviciul tehnic al Primăriei (ce se află instalat aici într-o impozantă clădire cu trei etaje!) supraveghează cu atenţie toate şantierele. Interioarelor locuinţelor nu li se impun nici un fel de restricţii, apartamentele putând fi modernizate şi adaptate la cerinţele civilizaţiei contemporane.

Am întâlnit, uneori, şi spaţii virane care au fost transformate în partere florale (sau chiar mici parcuri) de către instituţii bancare, fundaţii, case de mode, agenţii imobiliare sau de publicitate. Ţinând cont de contribuţia lor majoră la înfrumuseţarea şi păstrarea curăţeniei comunităţii, administraţia le-a permis acestora şi introducerea, unor panouri publicitare (fireşte cu titlu gratuit) capabile să mascheze pereţii deterioraţi sau inestetici.

În plin centrul urbei milaneze am descoperit grandioasa Galerie comercială în formă de cruce "Vittorio Emanuelle" (ridicată încă din 1867 după proiectul lui Giuseppe Mengoni) care trece drept cel mai vechi şi mai elegant pasaj acoperit cu o structură din oţel şi sticlă din toată Italia. De la nivelul parterului, a cărei zonă de acces pietonală este placată cu marmură şi mozaicuri (între care câteva reconstituie simbolul heraldic al ducilor de Savoia, cât şi a patru dintre vestitele oraşe ale Italiei) şi este protejată de graţioase cupole din sticlă (luminatorul central în formă de octogon atinge 47 m în înălţime!) ajunse a fi luate, ulterior, drept model de arhitecţii străini, şi până la cel de al patrulea etaj al corpurilor de clădiri dispuse în formă de cruce se întâlnesc numai buticuri de lux, restaurante şi cafenele (cu preţuri de cele mai multe ori prohibite), librării şi chiar diverse sedii de firme.

Aceasta este practic poarta de acces în aşa-zisul "Quadrilatero della Moda" (Patrulaterul Modei ce înglobează mai multe străzi sau pieţe învecinate) în cadrul căruia renumite case de modă, precum Armani, Rabanne, Dolce e Gabbana sau Versace îşi prezintă, în magazine ingenios amenajate şi iluminate, cele mai noi şi mai

insolite creații vestimentare. Moda italiană se particularizează prin câteva elemente esențiale: croiala impecabilă, țesături de bună calitate, varietatea culorilor, fantezie, eleganță şi bun gust.

Întâmplarea a făcut ca să mă aflu la Milano chiar în cadrul fastuasei "Săptămâni a Modei", eveniment care reuşeşte să transforme aşezarea într-o adevărată capitală mondială a frumuseții, eleganței şi creativității. In oraşul care devenise o mare scenă de teatru aveau loc defilări şi diverse sărbătoriri, se organizau expoziții sau conferințe de presă.

Practic, în cadrul acestui extraordinar laborator de idei şi culori care este Milano, s-a înregistrat un nou triumf (după numeroasele înregistrate în ultimele patru decenii!) al produselor autohtone ce poartă însemnul atât de distinct şi de răspândit "Made in Italy". Cu acest prilej, câteva dintre cele mai renumite manechine: Martina Colombari, Eva Herzigowa, Nina Moric ş.a., au îmbrăcat colecțiile concepute de cei mai mari stilişti italieni pentru primăvara - vara anului 2003. La paradele modei am aflat (din "Corriere della Sera") că a participat, aflându-se într-o mică vacanță, şi starul muzicii pop americane Britney Spears, ea fiind invitată chiar de către Donatella Versace.

Deviza inteligentă a lui Georgio Armani, "feminitate nu exhibiționism, eleganță şi nu epuizarea imaginii" (care declara reporterului unui post de televiziune local că preferă mai degrabă "o femeie senzuală, uneia sexy şi vulgară"), a entuziasmat publicul care s-a convins că, o femeie se transformă într-o armă fantastică, în momentul când corpul acesteia reuşeşte să i se subordoneze capului!

Dat fiind faptul că oraşul Milano are aproape cea mai mare concentrație de case editoriale (Rizzoli, Mondadori, Garzanti, Bompiani, Lerici etc.) şi tipografii din țară, aici funcționează şi foarte multe unitățíi de desfacere ale produselor din ce în ce mai performante ale acestora. Cum de felul meu mă ştiu pasionat de edițiile bibliofile şi de cărțile de artă, m-am abătut (de câte ori mi s-a ivit ocazia) şi prin magazinele de specializate. Pe animata stradă comercială Buenos Aires am descoperit, cu totul întâmplător, două mari librării învecinate între ele ce erau amenajate în spații vaste, la parter şi demisol. Vitrinele şi în special rafturile acestora etalau cititorilor o abundență de titluri, de cărți noi din cele mai diverse domenii. M-ar fi tentat, de pildă, câteva superbe albume cu reproduceri după toate picturile lui Van Gogh sau Rene Magritte, dar culmea e că nu prețul de achiziție (cam 40 euro fiecare!) fusese factorul determinant ce m-a împiedicat să le achiziționez, ci greutatea excesivă a volumelor, motiv pentru care m-am văzut nevoit să-mi amân plăcerea pentru altădată.

Cât am stat la Milano am avut ocazia să merg (desigur cu prietenul meu Alessandro Nistor) la câțiva dintre românii stabiliți aici.

Primul dintre cei vizitați a fost Domnul Avram Goldstein – Goren (cu care purtasem anterior o corespondență şi-mi sponsorizase publicarea a două cărți) poate cel mai realizat dintre tecucenii aciuați până acum prin lumea atât de vastă a Occidentului (de altfel, domnia sa a decis să se implice şi în finanțarea celei mai mari părți a călătoriei mele, motiv pentru care țin să-i mulțumesc şi cu acest prilej). În ciuda vârstei destul de înaintate (îl mai despart doar 3 ani de sărbătorirea propriului centenar!) dânsul mi s-a părut a fi un om încă în putere, sănătos (longevitatea datorându-şi-o numai muncii perpetue şi neîndestulării stomacului!) şi cât se poate de lucid. Deşi de abia se întorsese cu avionul de la New York şi participase la un eveniment neplăcut în cadrul familiei sale, Dl. Goren îşi reluase propriile afaceri cu acelaşi entuziasm din tinerețe. Cât timp m-am aflat în preajma domniei sale telefoanele îl sunau necontenit ori, din când în când, obişnuia să-şi deschidă agenda pentru a vedea pe cine mai trebuia să contacteze în vederea rezolvării unor probleme de maximă urgență.

Apartamentul de o rafinată eleganță, împodobit numai cu opere de artă în original (Georgio de Chirico, Carlo Carra, Juan Miro?), era situat într-un bloc aparent obişnuit, singura diferență constând în faptul că uşa ascensorului nu se deschidea ca la noi ci direct în sufragerie! Masa de prânz ("colazione") bogată, frumos colorată şi destul de variată, inclusiv cu bucate româneşti (ce fuseseră pregătite şi servite de doamna Maria din Fălticeni care lucra aici de numai 9 luni!), comportamentul firesc, degajat şi extrem de amabil al amfitrionului sunt elemente ce dezvăluie nu numai starea materială prosperă, ci şi perfectul echilibru sufletesc al acestui om distins şi generos ce a ştiut să-şi valorifice cu inteligență, la momentul oportun, atât farmecul personal, solida pregătire universitară din perioada interbelică şi abilitățile financiare înnăscute (şi, mai apoi, experimentate cu brio la Banca Comercială din Tecuci, întemeiată de tatăl său şi al cărei director a fost în toată perioada anilor 1928 – 1938), cât şi optimisul şi perseverența specifică consătenilor din Podu Turcului, târguşorul moldovenesc în care s-a născut.

O impresie deosebită mi-a produs, desigur, şi vizita (ce-i drept la o oră destul de târzie din noapte) în familia Doamnei profesoare universitare Tatiana Nicolescu, binecunoscută în România pentru merituoasele cărți de istorie a literaturii ruse. Locuința acesteia, ceva mai modestă, dar cu deosebit gust aranjată, se afla nu prea departe de cea a prietenului meu care-mi mărturisise că o cunoscuse, cu totul întâmplător, cu prilejul unor cumpărături făcute la supermarchetul din apropiere.

Profesoara foarte amabilă şi cu o deosebită mobilitate a gândirii lucrează de mai mulți ani în cadrul Universității din Bergamo (instituție de învățământ vestită pe care reuşisem să o vizitez cu doar două zile mai înainte), iar fiica, care a îmbrățişat aceeaşi carieră, profesează la Universitatea din Torino. Aşadar, atât mama cât şi fiica sunt navetiste, dar amândouă mi-au creat impresia că, în ciuda distanței care le despart de România, au putut să se realizeze, munca lor plină de pasiune prestată în cadrul catedrelor fiindu-le apreciată (de cei îndrăgostiți de limba lui Cehov) şi retribuită cum se cuvine.

Nu acelaşi lucru s-ar putea spune despre ginerele Doamnei Tatiana Nicolescu, arhitect de profesie care, deşi se dovedeşte a fi fost foarte bine pregătit de renumita Şcoală bucureşteană de profil şi cu un potențial creativ rar întâlnit (una din dovezi este şi recenta expoziție personală de la Centrul Cultural Român de la Veneția, prilej cu care şi-a expus numeroase desene şi caricaturi), nu a reuşit, deocamdată, să treacă de pragul, oarecum prohibit, impus de colegii săi de breaslă din Italia, țară suprasaturată acum de arhitecți ori artişti plastici.

I-am privit chipul oarecum marcat de nereuşită şi mi-am dat seama că este într-un fel opusul lui Stendhal, cel ce-şi legase numele de Milano, şi care pretindea că fericirea trăită aici, şi-o datorează în mod exclusiv femeilor şi artei. Pentru tânărul arhitect român cele două elemente forte care nu-i lipsesc (nici măcar acasă!), se dovedesc a fi insuficiente atâta timp cât ştie că nu se poate împlini şi pe plan profesional. Sincer să fiu mi-ar plăcea să aud, într-o bună zi, că şi-a găsit o slujbă stabilă, conformă pregătirii şi aspirațiilor sale, capabilă să-l scoată din starea destul de deprimantă în care l-am lăsat.

Şi acum cred că s-ar cuveni să spun câte ceva şi despre prietenul meu Alessandro Nistor cel ce a avut amabilitatea de a mă invita (chiar la modul insistent) să vizitez Italia.

In calitatea sa de tecucean, pe care nu şi-a renegat-o niciodată, dar şi de om cu o educație aleasă (dobândită mai întâi în familie şi, mai apoi, în şcoală şi societate), el m-a primit într-adevăr cu brațele deschise, ca pe un vechi prieten (deşi reuşisem să ne cunoaştem în primăvara trecută în România!). Pe timpul şederii mele în apartamentul mobilat pe care mi l-a pus la dispoziție, el s-a arătat a fi extrem de preocupat de asigurarea unor condiții de viață cât mai bune, îngrijindu-se şi de punerea la punct a

tuturor amănuntelor călătoriei mele. Deci, aş putea spune că, practic nu mi-a lipsit nimic. Întotdeauna, la masă, am fost servit cu tot ceea ce am poftit, inclusiv cu băuturi vechi şi fine (cel mai mult m-au entuziasmat savuroasele "ravioli", Chianti, renumitul vin roşu obţinut în podgoriile însorite ale Toscanei).

Şi tot prietenul Săndel a fost cel care mi-a oferit, în câteva seri târzii de început de toamnă, în ambianţa reconfortantă a bibliotecii sale (atât de bogată în literatură italiană, americană sau română), lecturi bilingve impecabile din creaţia lui Gabriele D'Annunzio sau Eugenio Montale, vocea sa cu un timbru plin de muzicalitate, dar şi sensibilitatea interpretării impresionându-mă într-un mod cât se poate de plăcut.

În cele două apartamente (al său şi "al meu") aproape că nu aveai motive să te plictiseşti. Prin faţa ochilor ţi se perindau zeci de ediţii bibliofile ale scrierilor unor autori italieni, tablouri cu lucrări de grafică, guaşe, acuarele sau picturi contemporane (numai în original!), reproduceri tentante colportate de sutele de albume sau cataloagele îngrămădite pe şifoniere ale unor expoziţii renumite de pictură, imagini insolite vehiculate de miile de cărţi poştale adunate cu sârg prin diverse cutii, toate acestea făcându-te să-ţi doreşti ca miezul nopţii să întârzie cât mai mult cu putinţă.

Descoperind că pe amândoi ne uneau câteva pasiuni comune: bibliofilia, literatura, cartofilia, fotografia şi artele plastice, am găsit cu uşurinţă şi nenumărate punţi de dialog ce aveau să contribuie, pe parcurs, la cimentarea prieteniei noastre.

Am încercat, aşadar, în articolul de faţă să surprind un portret, desigur nu îndeajuns de complet, al celui mai prosper şi mai animat dintre oraşele Italiei, să dezvălui şi câteva figuri de "români milanezi" urmând ca, pe viitor, să prezint valorile de ordin artistic ce includ aşezarea pe unul din primele locuri ale listei celor mai vizitate zone ale Peninsulei.

Cuprins

Milano, centrul artistic al Lombardiei

Având în vedere faptul că, vreme de mai bine de o sută de ani, Milano a fost cea de a doua metropolă a Imperiului Roman de Apus şi primul centru activ al creştinismului (din perioada consacrării sale care religie), iar mai apoi a îndeplinit prerogativele de capitală a Republicii Cisalpine sub Napoleon Bonaparte şi a Regatului Italiei, nu se putea ca oraşul să nu fi reuşit să acumuleze şi unele experienţe artistice pe măsura importanţei sale. Atât civilizaţia romană, Evul Mediu, Renaşterea, cât şi barocul sau neoclasicismul au înscris, aici, câteva pagini strălucite transformând aşezarea într-un centru înfloritor al arhitecturii şi picturii lombarde ale cărui influenţe s-au răspândit în mai multe direcţii ale continentului european.

Aşa după cum se cunoaşte, de aproape două secole, emblema localităţii continuă să fie Domul care este de fapt şi cea mai mare catedrală gotică din întreaga Italie. Ctitorii săi au fost condotierul Gian Galeazo Visconti şi arhiepiscopul Antonio da Saluzzo, iar construcţia (începută în anul 1386) s-a terminat în prima jumătate a secolului al XIX-lea, la edificarea sa trudind generaţii întregi de meşteri italieni, francezi sau germani.

Cât timp m-am aflat la Milano, am reuşit performanţa de a vedea minunea (plăsmuită numai din marmură albă de Candoglia) de trei ori. Prima dată am reperat Domul, într-o zi ploioasă, imediat ce am ieşit în stânga Galeriei comerciale Vittorio Emanuele, a doua oară (fiind o zi însorită) am revenit în mod cu totul special pentru a-l imortaliza pe pelicula fotografică, iar ultima mea descindere în preajma sa s-a produs cu ocazia aşa-zisului "tur de adio" al oraşului.

De fiecare dată însă, dimensiunile sale uriaşe (140 m lungime, 91 m lăţime şi 108 m înălţime!) m-au copleşit, neliniştea şi armoniile tentaculare pe care le degajă făcându-mă să rămân mut de uimire. Dantelăria şi ornamentaţia sa din piatră par să depăşească orice închipuire. Albul marmurei contrastează puternic cu albastrul cerului de sfârşit de septembrie creindu-ţi impresia că ai avea în faţa ochilor o uriaşă dantelă de argint suprapusă pe un fond format numai din lapislazuli(!)

Îl priveşti de departe, din latura opusă a vastei esplanade dalate, realizată după proiectul lui Giuseppe Mengoni, sau te apropii cu paşi ezitanţi de cele trei portaluri incredibile ale faţadei maiestuoase şi-ţi mărturiseşti în şoaptă că ceea ce vezi nu ar putea fi ceva real, palpabil. Şi, totuşi, construcţia superbă şi plină de graţie care are alura unei orgi gigantice (sau, de ce nu, a unui gheţar cu mii de ace!) există de vreme ce şirurile nesfârşite de oameni (ce vorbesc toate limbile planetei), de dimineaţa şi până târziu spre seară, se învârt în jurul său ori intră şi urcă atraşi fiind de vraja pe care o emană insolita şi straniea capodoperă a goticului târziu.

Chiar dacă faţada imensă (terminată între anii 1805 – 1809 din ordinul lui Napoleon) acum este acoperită de cortina schelelor metalice prin spatele cărora vezi uneori cum se mişcă meşterii restauratori (am aflat că există o firmă care asigură în mod permanent lucrările de reparaţii şi de restaurare a catedralei care au început de demult, dar nu se vor termina niciodată!), acoperişul şi pereţii laterali ai navelor pot fi admiraţi în toată splendoarea decoraţiei lor.

Din zidurile Domului ţâşnesc triumfătoare spre înaltul cerului 135 de turle ascuţite, o pădure de ornamente piramidale şi de ace, aidoma unor stalactite cizelate cu neîntrecută măiestrie, ce marchează (ca nicăieri în altă parte a Europei!) apogeul perioadei "flamboyante" a arhitecturii religioase, în vârfurile acestora, ca şi pe vasta terasă de deasupra (unde se ajunge cu liftul) aflându-se peste 200 de creaţii sculpturale pline de graţie şi eleganţă ce culminează cu "Madonnina", statuia aurită a Fecioarei Maria considerată drept simbolul protector al oraşului şi aşezată, din anul 1774,

tocmai în vârful turnului cel mai semeț al întregului edificiu cu intenția ca aceasta să poată fi văzută din toate ungherele metropolei lombarde şi nu numai.

Pătrunzând în interiorul vast, simplu dar măreț, îți dai repede seama de ce Domul de aici a ajuns a fi considerat drept a treia biserică catolică a lumii, după Bazilica Sfântului Petru de la Roma şi Catedrala din Sevilla. Sub arcadele sale sprijinite pe 52 de stâlpi, care delimitează conturul celor cinci nave, pot încăpea până la 40.000 de credincioşi!

Spre deosebire de exteriorul vădit exuberant, aici ornamentele sculptate aproape că lipsesc. Te uluiesc însă ferestrele gigantice (sunt, pare-se, cele mai mari din lume) ce conțin superbe vitralii menite să reconstituie episoade importante din Vechiul şi Noul Testament (cele mai vechi datează din secolul al XV-lea, iar cel mai recent a fost terminat în anul 1988), precum şi magnificele rozase. Lumina blândă - care le străbate iluminând interiorul destul de întunecat - te îndeamnă să te opreşti şi să te reculegi asemenea zecilor şi sutelor de pelerini din preajma ta.

Făcând turul navelor şi absidelor am mai remarcat: mauzoleul lui Gian Giacomo Medicis, statuia înfricoşătoare a Sf. Bartolomeu, icoana "Madonna dell'Aiuto" din perioada Quattrocento-ului, cripta barocă a veneratului Sf. Carlo Borromeo, un baptister extrem de sobru şi candelabrul din bronz, aşa-numitul Trivulzio, ce datează din secolul al XII-lea.

Duminică, 29 septembrie 2002, urma să aibă loc, aici, un ceremonial prilejuit de înscăunarea noului arhiepiscop al Milano-ului şi al Lombardiei, Dionigi Tettamanzi, din care motiv, peste schelele din zona intrării principale, s-au arborat mai multe însemne sărbătoreşti specifice între care şi ochioasa urare de bun venit a Bisericii Ambroziene.

Mă desprind cu greu de sub vraja acestui vis transpus în marmură pentru a identifica şi alte monumente religioase demne de interes ce sunt răspândite prin oraş.

Lângă Poarta Ticinese, în preajma a 12 coloane corintice ce datează din secolul al II-lea (ele au fost aduse din vechiul "Mediolanum"), am descoperit cea mai veche bazilică cu plan central din Occident, San Lorenzo, fațada acesteia fiind autentic barocă, dar absidele şi absidiolele înfățişându-se sub forma unui conglomerat de edificii minore ce sunt însă capabile să reconstituie întreaga evoluție a stilurilor.

Mergând pe strada Amicis am ajuns la o altă bazilică destul de masivă înălțată peste un cimitir paleocreştin şi închinată Sfântului Ambrozie. Edificiul de factură romanică din secolele XI-XII (în care a fost botezat şi Sf. Augustin), considerat drept primul model reprezentativ al arhitecturii lombarde se distinge prin originalul şi austerul atrium, prin fațada elegantă cu două loggii suprapuse, prin superbul altar aurit din perioada carolingiană, prin basoreliefurile moştenite din perioada începuturilor şi prin cripta în care se află osemintele mai multor sfinți între care şi cele ale Sf. Ambrozie, patronul spiritual al oraşului Milano. Am mai reținut că însuşi Bramante s-a ocupat, în anul 1492, de consolidarea şi restaurarea monumentului, iar sub cupola "bazilicii martirilor" au fost încoronți nouă dintre regii Italiei, inclusiv Napoleon în 1805.

Pentru că nu am reuşit să mă înscriu la timp pentru vizitarea celei mai celebre şi mai copiate fresce din lume, "Cina cea de taină" a lui Leonardo da Vinci, de la Biserica Santa Maria della Grazie, care nu mai seamănă cu originalul din cauza numeroaselor restaurări (ultima, finanțată de firma Olivetti, durând vreo şapte ani), a trebuit să mă consolez cu oferta destul de interesantă de la Biserica San Satiro. Aici am văzut un turn din secolul al IX-lea, locul din dreapta altarului în care împăratul Constantin cel Mare a emis, în anul 313, binecunoscutul Edict de la Milan (prin care creştinismul avea să devină religia oficială a imperiului) şi celebrul "tromp-l'oeil" a lui Bramante care, vrând să dea iluzia de monumentalitate şi adâncime unui spațiu real

îngust din interior, a creat, prin intermediul stucului şi al picturii, un abil joc de perspectivă pe care nu ți-i dat să-l întâlneşti şi prin alte părți.

Iată, aşadar, doar câteva dintre monumentele "noii Atene" gândite de Ludovic Maurul, cel mai celebru dintre membrii familiei nobiliare Sforza, la edificarea căreia au fost invitate să lucreze genii precum Leonardo da Vinci sau Bramante.

În partea de nord-vest a nucleului istoric, exact acolo unde începe parcul Sempione se găseşte aşezat castelul fortăreață Sforzesco care se prezintă sub forma unui patrulater din cărămidă. Construit în 1368 de Galeazzo II Visconti, el a fost amplificat, pe parcurs, de Gian Galeazzo în secolul al XV-lea devenind, ulterior, sediul curții lui Ludovic Maurul. Acesta apelează la serviciile lui Leonardo şi Bramante cerându-le acestora să-i decoreze interioarele cu fresce.

Am pătruns în castelul sumbru pe sub semețul şi copleşitorul turn Filaret, restaurat cu aproape un secol în urmă după o gravură care-l înfățişa pe cel original distrus de incendiul din anul 1521. Celelalte două turnuri, de pe colțurile zidului principal, servise ca rezervoare de apă potabilă pentru cei aflați înăuntru. Dincolo de curtea principală acoperită cu gazon şi arbuşti te întâmpină construcțiile civile în care se por ghici apartamentele, sălile de recepție şi refugiile.

În fața curții ducilor de Sforza, un interpret amator de canțonete îşi deapănă cu mult patos, dar şi cu talent, repertoriul lăsându-se acompaniat de orchestrația redată de un casetofon. Turiştii japonezi se opresc să-l asculte şi, în semn de mulțumire pentru atmosfera creată, tipic italiană, îi strecoară în cutie nu numai monede, ci chiar câte o bancnotă.

Cât m-am mişcat prin curtea castelului m-a frapat faptul că tot mă întâlneam cu echipajele carabinierilor care patrulau cu multă responsabilitate pe alei asigurând ordinea şi paza monumentului, cât mai ales a vizitatorilor aflați într-un număr destul de mare. De altfel, pe aceştia, ziua sau în special noaptea, aveam să-i identific nu numai pe străzile din Milano, ci chiar şi prin restul localităților prin care m-am deplasat. Cred că nu trecea nici o jumătate de oră fără ca să le observ prezența, lucru care-mi dădea un sentiment de siguranță deplină. Fireşte că m-am gândit atunci şi la cei ce sunt obligați să ne asigure liniştea şi ordinea (polițişti sau jandarmi) în propria țară. Nu exagerez de loc dacă spun că, în oraşele româneşti, abia dacă zăreşti "organe de ordine" prin gări sau prin unele parcuri, dar nu făcându-şi neapărat datoria, ci fumând sau spărgând semințe cu persoanele cunoscute cu care se întâlnesc, în timp ce în preajma lor găştile de golani bruschează copiii sau femeile sau folosesc cuvinte obscene fără nici un fel de jenă. Poate de aceea la noi, oamenilor şi în special femeilor a început să le devină teamă, după orele 21, să mai circule de unii singuri pe stradă.

Pe un panou independent se afla lipit un afiş ce te invita să vizitezi, la sala "Sforzesca", expoziția de fotografii "România: țara, oamenii şi … ațâția copii" datorată entuziaştilor şi foarte talentaților Stefano Bandini şi Paolo Parenti, artişti care s-au străduit să surprindă, în 50 de fotografii alb-negru de format mare, nu numai chipul surâzător al țării noastre, ci şi efectele benefice ale intervenției tinerilor voluntari italieni care s-au ocupat de ameliorarea condițiilor de viață ale copiilor instituționalizați sau aflați în dificultate.

După ce m-am abătut prin curtea Rochetta, unde am descoperit, într-un spațiu protejat de sticlă, un adevărat depozit de creații sculpturale antice şi medievale ce etalează torsuri, lespezi, capete de zeități, dar şi simbolurile reprezentative ale Milano-ului, am pătruns în două dintre multele muzee ce continuă să funcționeaze aici, profitând şi de faptul că intrarea, în acea zi, se nimerise să fie gratuită.

Muzeul de Artă Antică deține un bogat patrimoniu sculptural între care am remarcat nu numai pe celebra "Pieta Rondanini", ultima dintre lucrările neterminate ale lui Michelangelo, ci şi pliaştri şi capiteluri romanice, sarcofagii monumentale sau pietre tombale din perioada gotică.

Destul de interesantă mi s-a părut şi Pinacoteca castelului. Lucrările acesteia, ce-i drept nu prea numeroase, sunt bine puse în evidenţă de pereţii sau panourile vopsite în culori neutre. Pictorii cei mai bine reprezentaţi sunt, desigur, cei din Lombardia, dar şi cei veneţieni. Vizitatorii se opresc pentru a privi pe îndelete creaţiile de factură religioasă realizate de Carlo Criveli, Giovanni Bellini, Andrea Mantegna, portetele lui Tiţian, sau "vedute"-le lui Antonio Canaletto şi Francesco Guardi. Pentru turiştii care au văzut recent Veneţia întâlnirea cu aceştia din urmă este o adevărată surpriză căci decorul specific şi culoarea fastuoasă a tablourilor lor de mari dimensiuni îi transpun în epoca de glorie a Reginei Adriaticei.

Fireşte că cea mai renumită colecţie de pictură se află la Pinacoteca Brera, din aşa-zisul "Montmartre milanez", colecţia acesteia fiind alcătuită din tablourile destinate copierii de către studenţii Academiei de Arte Frumoase (care funcţionează şi astăzi la parterul clădirii) şi îmbogăţită apoi, în urma rechiziţionărilor iniţiate de către Napoleon în Lombardia, demersuri benefice ce au condus la constituirea uneia dintre cele mai reprezentative galerii de artă europeană.

Pentru a ajunge în această instituţie trebuie să treci printr-o curte interioară unde întâlneşti statuia în bronz a lui Napoleon, ridicată de Canova în anul l811, după care urci un şir de trepte pentru a ajunge la etaj.

Cele mai aglomerate dintre sălile destinate prezentării picturii sunt cele cu nr. 24, 28 şi 38 (aceasta din urmă este consacrată reprezentanţilor şcolilor străine). În prima tronau două dintre operele de excepţie ale celebrii Şcoli italiene: "Pala di Frederico Montefeltro" de Piero della Francesca şi "Logodna Fecioarei" de Rafael, amândouă compoziţiile fiind impregnate de graţie şi de o dulce armonie.

Spre ghinionul meu, celebrul racursiu "Cristos mort" al lui Andrea Mantegna (pe care dorisem într-atât de mult să-l văd), lipsea din sala "Carre", fiind împrumutat, de câtva timp, unei expoziţii reprezentative a pictorului de la Mantova. În compensaţie mi-am permis să-mi fac o altă bucurie. Am revăzut cu mai multă atenţie tezaurul minuscul (dar cât de important!) din zona intrării al unei cuprinzătoare şi frumoase colecţii de artă modernă (donată încă din 1976) care cuprinde opere reprezentative din creaţia unor artişti precum Carra, Boccioni, Picasso sau Modigliani.

Aş mai adăuga că, tot aici, am privit de la distanţă, şi sala de lectură (care era din păcate închisă) a bibliotecii Academiei constituită încă din timpul Mariei Tereza, deci pe vremea ocupaţiei austriece.

Pe modesta stradă Festa de Perdono se desfăşoară clădirile extrem de interesante ale vechiului Spital General (Ospedale Maggiore) în care acum se găsesc concentrate facultăţile umaniste ale Universităţii de stat milaneze.

Privirea ochilor mi-a alunecat repede pe faţada nu prea înaltă, dar impresionant de lungă (de cca. 300 m) a acesteia, oprindu-se nu atât pe aripa din stânga, superb decorată în roşu, cât mai ales pe cea din partea dreaptă, ce fusese ridicată în perioada anilor 1456-1472, şi prin portalul căruia (arh. Michelozzo) profesorii şi studenţii pătrund în interior. Am remarcat, la latura cea mai lungă, arcurile semicirculare susţinute de coloane încastrate în zidăria din cărămidă a parterului, ancadramentele bogat ornamentate ale ferestrelor gotice, banda menită să delimiteze nivelele construcţiei între ele (toate realizate din ceramică arsă) şi busturile cioplite într-o marmură galbenă-roz-gri de Francesco Maria Richini.

Vasta construcţie în formă de patrulater, care înconjoară o grădină bine întreţinută, îşi etalează, la nivelul parterului, galeria de factură renascentisto-barocă pe sub care în mod obişnuit acum trec grupurile de studenţi.

Atras fiind de arhitectura şi decoraţia acestui frumos edificiu am revenit aici într-o sâmbătă când, în lipsa animaţiei obişnuite din cursul săptămânii, l-am putut admira în toată splendoarea sa şi, în plus, i-am surprins pe peliculă câteva dintre detaliile mai relevante.

După tot ceea ce am putut vedea la Milano un singur regret continuă să mă marcheze, acela de a nu fi putut vedea şi celebrul Teatru liric "Scala" care, actualmente, se afla într-un plin proces de consolidare, restaurare şi modernizare a spaţiului interior.

Concluzionând, pot spune totuşi că, pe timpul scurtei şederi, am reuşit să văd destul de multe lucruri interesante şi că nutresc speranţa că, într-o bună zi, voi mai reveni aici pentru a cunoaşte şi ceea ce mi s-a "interzis" cu ocazia primei descinderi, dar şi pentru a retrăi momentele de fericire supremă. pe care mi le-au creat atât prietenii, cât şi peregrinările solitare prin această metropolă europeană plină de mişcare şi tentaţii, deosebit de elegantă şi frumoasă.

Cuprins

Biblioteci reprezentative din Milano

Deşi, motivul principal al descinderii mele la Milano l-a constituit vizitarea monumentelor istorice şi de arhitectură sau a bogatelor colecţii de artă, neputând rezista tentaţiei de ordin profesional, acelea de a vedea biblioteci sau librării, într-una din zile am încercat să cunosc şi câteva biblioteci.

Trei instituţii mi-au reţinut mai mult atenţia şi despre ele mi-am propus să vorbesc în rândurile ce urmează.

Celebra Bibliotecă “Ambrosiana” – care a fost amenajată într-un sediu special construit de către cardinalul Federico Borromero (încă din anul 1603!) – a fost inaugurată în 1609. Ea a fost concepută iniţial ca un centru de studii şi cultură, acum având un caracter oarecum închis în sensul că în sălile de lectură şi, implicit, la colecţiile acumulate prin achiziţii sau donaţii nu au acces decât cercetătorii.

“Ambrosiana” deţine un inestimabil patrimoniu ce depăşeşte deja 500000 de unităţi. Dintre acestea 5000 sunt manuscrise, 30000 sunt desene şi stampe (în aceeaşi clădire funcţionând şi celebra Galerie de Artă omonimă), 10000 sunt pergamente rare ş.a.m.d.

Printre piesele de rezistenţă ale“Ambrozianei” se numără o ediţie princeps Vergiliu cu adnotările lui Petrarca şi o mapă de dimensiuni impresionante ce cuprinde desene şi multe din calculele pe care le-a realizat Leonardo da Vinci pe timpul şederii sale la Milano.

Biblioteca din via Senato, finanţată de o fundaţie cu denumire similară (despre care aveam să aflu că nu este străin nici actualul prim-ministru Silvio Berlusconi, unul dintre principalii săi susţinători financiari!), mi-a fost prezentată, întâmplător, de bunul meu prieten în calitatea sa de “prieten fidel” al instituţiei (pentru care motiv plăteşte şi o cotizaţie!).

Serviciile pe care le oferă acest autentic muzeu al cărţii mi s-au părut destul de interesante: spaţiu de lectură cu împrumutarea numai pe loc a publicaţiilor de valoare (care, în marea lor majoritate, sunt rarităţi bibliofile!), activităţi culturale diverse, precum recitalurile de poezie, expoziţiile tematice de colecţii sau de noutăţi editoriale cu caracter bibliofil, întâlnirile şi dezbaterile cu autori italieni de renume, toate acestea consumându-se în ambianţa Aulei sau a sălii “Serpotta” de la parter.

Pe tot timpul sezonului cald, adică de la începutul lunii mai şi până pe la jumătatea lui septembrie (Milano se află mai în nordul ţării, mai aproape de zona montană) multe dintre demersurile culturale de excepţie (şezători literare, serate muzicale sau reprezentaţii teatrale) se desfăşoară în ambianţa amfiteatrului natural din curte înzestrat cu bănci şi străjuit de câţiva arbori bătrâni motiv pentru care acesta a fost şi botezat "Teatrul Verde". Dat fiind perioada în care m-am aflat la Milano (penultima săptămână din septembrie care s-a nimerit să fie destul de ploioasă), nu am avut şansa să mă fi numărat printre fericiţii spectatori ai acestuia.

Am profitat, în schimb, de o expoziţie foarte interesantă şi riguros organizată în principala sală “Serpotta” – care este pur şi simplu căptuşită de rafturi şi vitrine ticsite cu cărţi (dar ce cărţi, numai ediţii bibliofile rarisime, cărţi rare de mare valoare artistică din cauza legăturii incizate sau a ilustraţiilor, ediţii princeps ale operelor fundamentale ale scriitorilor din Peninsulă şi din Europa, cărţi cu autografe ale unor personalităţi de excepţie ale spiritualităţii contemporane!)

Manifestarea expoziţională de mari dimensiuni cu caracter biobibliografic “Călătoriile lui Ezra Pound. De la cărţi la doar o singură carte: sursele de inspiraţie ale Cantos-urilor” îşi propunea să omagieze personalitatea destul de controversată (datorită colaboraţionismului strâns cu guvernul fascist italian şi aderării la grupul aşa-zis “vorticist”) a genialului şi sensibilului poet american care, datorită cultivării

poemului de largă respirație lirică, a contribuit implicit la revigorarea literaturii occidentale postbelice.

Majoritatea exponatelor fuseseră realizate cu sprijinul direct al fiicei scriitorului, Mary de Rachewiltz, ea însăşi cunoscută ca poetă şi, mai ales, traducătoare. Datorită acestui lucru, vitrinele cuprindeau nu numai cărți achiziționate, studiate ori adnotate de scriitor cu intenția de a crea o "operă epică al cărei subiect să fie istoria conştiinței omului modern" ori toate edițiile "Cantos"-urilor, ci şi numeroase fotografii care-l înfățişează pe poet prin Italia unde a lucrat multă vreme şi ca ziarist.

Dar omagierea prietenului italienilor (cel care a vrut să dea o replică contemporană "Divinei Commedii"!) nu părea să se fi încheiat odată cu vernisajul expoziției. Ea mai includea, de-a lungul celor două luni ce-i fuseseră în mod special consacrate, încă patru activități distincte ce vizau prezentarea câtorva cărți recente dedicate în exclusivitate poetului, autorii lor fiind Piero Sanavio şi Luca Galleri, proiectarea ineditului film documentar "Ezra Pound, un Odiseu american" şi un colocviu cu largă participare internațională intitulat "Renaşterea lui Ezra Pound".

Văzând cât de multe activități pot dedica milanezii până şi unui scriitor de origine străină, m-am gândit, pentru o clipă, la felul pompieristic şi superficial de "omagiere" pe care continuăm să-l practicăm încă în România chiar şi atunci când este vorba de promovarea propriilor noastre valori. Fireşte că, din acel moment, m-a fulgerat un sentiment de jenă, această stare continuând să mă macine şi în prezent .

Biblioteca Comunală Centrală (numită astfel pentru că ea aparține întregii comunități milaneze, şi nicidecum Metropolitană, cum atât de pretențios s-a autointitulat de curând cea din Capitala noastră, lucru ce dovedeşte că noi suntem tentați să acordăm importanță doar aparențelor şi nicidecum lucrurilor de conținut!) funcționează într-un palat (situat pe corso-ul Porții Victoria, la nr. 6) construit în stil baroc în secolul al XVII-lea (arh. Francesco Croce).

Prima bibliotecă publică a oraşului fusese găzduită, între anii 1914 şi 1955, de Castelul Sforzesco, dar din cauza şubrezirii zidurilor sălilor ocupate (ca urmare a bombardamentelor din timpul ultimului război) şi a creşterii dimensiunilor colecțiilor s-a pus, la modul serios, problema căutării unui alt spațiu adecvat şi pentru dezvoltarea viitoare a acesteia.

Avându-se în vedere alegerea unei poziții preponderent centrale în raport cu cartierele cele mai îndepărtate ale metropolei, facilitățile create de mijloacele de transport în comun, precum şi prerogativele de coordonator principal pentru întreaga rețea a bibliotecilor publice din cartiere, administrația a hotărât transferarea importantei biblioteci în actualul local (achiziționat de Primărie de la membrii familiei Sormani încă din perioada interbelică), inaugurarea oficială a acesteia având loc la 10 martie 1956.

Biblioteca Centrală "Sormani" a ajuns să dețină astăzi un important patrimoniu format din peste 600000 volume, 20000 unități periodice şi cotidiane şi peste 42000 documente cu caracter audiovizual. Acestea toate stau la dispoziția a cca. 60000 abonați permanenți care au posibilitatea să frecventeze biblioteca de luni şi până sâmbăta, între orele 9,00 – 19,30 (în ultima zi doar până la ora 18,00) cu excepția pauzei pentru servirea mesei de prânz dintre orele 12,30 – 14,00 (respectată cu sfințenie în toată Italia!).

Profitând de experiența prietenului meu Alessandro, care fusese până mai de curând abonat al bibliotecii, dar şi de excesiva amabilitate a unui coleg de breaslă, Mario Rovere, pe care l-am descoperit cu totul întâmplător aici, pot spune că, am realizat un itinerar nu numai plăcut ci şi benefic prin acest sanctuar al cărții.

Mai întâi am luat cunoştință cu atrium-ul luminos folosit ca loc ideal pentru organizarea expozițiilor de carte, desene, grafică sau fotografie. Printr-un vast coridor - ale cărui decorații redau momente semnificative din viața culturală a oraşului,

inclusiv figura Sfântului Ambrozie, patronul spiritual al oraşului – cititorii acced la garderobă sau la extrem de solicitatul Serviciu de copiere al documentelor.

Prima secţie reprezentativă pe care am întâlnit-o este cea a Periodicelor (constituită din anul 1960 ca o unitate distinctă) care este înzestrată cu cataloage pe titluri, domenii şi subiecte (acesta semnalează articolele apărute în presa italiană referitoare la istorie, literatură şi politică). Serviciul are la dispoziţie două săli de lectură adecvate. Cea mai frumoasă din ele – care are plafonul pictat şi un superb candelabru din cristal de Boemia – este destinată consultării presei cotidiane.

În continuare a fost amenajată Sala pentru studierea microfilmelor obţinute după periodicele mai vechi intrate în regim de conservare care este înzestrată cu şapte posturi pentru lecturarea facsimilelor ce sunt proiectate pe ecrane mari. Şi în acest spaţiu, agreat de către cercetătorii trecutului oraşului, tronează un candelabru ale cărui elemente decorative au fost realizate din renumita sticlă de Murano.

După ce am făcut cunoştinţă cu Centrul audiovizual (inaugurat în anul 1985) extrem de dotat nu numai cu aparatură performantă ci şi cu metode de însuşire a limbii italiene sau a limbilor străine, am ajuns la Oficiul de împrumut la domiciliu.

Aici aveam să aflu că instituţia poate fi frecventată de către orice cetăţean care a împlinit vârsta de minimum 16 ani şi este rezident în Milano dar cu condiţia de a achita "una tantum" (o taxă) de 6,20 euro pe an. Cei foarte în vârstă sau cei bolnavi cu diverse afecţiuni neurolocomotorii etc. pot delega, printr-o procură legalizată, persoane care să le împrumute, în numele lor, cărţile care îi interesează.

Conform regulamentului, serviciul de împrumut îţi pune la dispoziţie, pentru început, doar un singur titlu, pentru o perioadă de maximum 25 de zile. Dacă după cca. trei împrumuturi ai demonstrat un maximum de punctualitate la restituire, poţi beneficia, în mod regulat, de împrumutul a două volume, iar în cazuri cu totul speciale (atunci când ai neapărată nevoie de mai multe documente în vederea elaborării unei lucrări) să poţi obţine, fireşte numai cu aprobarea şefului de compartiment, un număr sporit de cărţi. Întârzierile nu rămân nici într-un caz nesancţionate, ele conducând, deseori, la suspendarea dreptului de împrumut pentru o perioadă echivalentă cu cea înregistrată după ultimul termen de predare. Celor ce se înverşunează să recidiveze, creând astfel prejudicii bunei funcţionări a serviciului, li se suspendă definitiv accesul la acest serviciu.

La etaj există un amplu vestibul în care reuşesc să identific, mai întâi, câteva vitrine cu "nuovi arrivi" (noi achiziţii) ce prezintă cărţile apărute pe piaţă în ultimele 2-3 săptămâni! La oficiul alăturat, de altfel cel mai important, se solicită (şi, respectiv, se recuperează) cărţile pentru consultarea lor pe loc, la sala de lectură. Aici au acces inclusiv copiii care au împlinit vârsta de 14 ani, iar accesul tuturor cititorilor este gratuit.

Sala "Massima" (i se mai spune astfel pentru faptul că aici se organizau, cândva, balurile de epocă) oferă, în spaţiul său vast de 600 mp, 320 de locuri la mese. Sala de lectură - care este şi un fel de carte de vizită a prestigioasei unităţi de cultură milaneze - asigură excelente condiţii de studiu numeroşilor solicitanţi în marea lor majoritate studenţi (ce provin de la facultăţile umaniste ale Universităţii sau din campusurile alăturate), jurnalişti sau alte categorii de intelectuali.

Iluminarea foarte bună, naturală sau artificială (în plafon sunt instalate aproape o sută de lămpi!), coloritul cald al pereţilor şi mobilierului modern, izolarea fonică perfectă şi aerisirea bine pusă la punct sunt câteva din elementele ce asigură o afluenţă sporită de beneficiari, aşa cum mi-a fost dat să constat pe timpul vizitei speciale făcută în marea sală.

Secţia de Manuscrise, cunoscută şi sub numele de "Quaderni", este instalată în patru încăperi frumos decorate, înfăţişarea lor fiind parcă în consens cu legăturile preţioase şi rafinate ale fondurilor pe care le adăpostesc. O notă aparte face şi bogata

colecţie "Stendhal" care stă la dispoziţia tuturor celor interesaţi de viaţa şi opera marelui scriitor francez care şi-a dorit întotdeauna să fie considerat şi cetăţean milanez. Se mai cuvine a adăuga şi faptul că Biblioteca Centrală "Sormani" mai deţine şi un alt fond preţios (cifrat la 3000 volume) "Eugenio Montale" care acum se află conservat, în mod simbolic, în fosta locuinţă a poetului de pe strada Bigi.

În incinta Bibliotecii mai există şi câteva saloane mari menţinute exact aşa cum fuseseră ele concepute de foştii proprietari. Astfel, Auditoriul, numit şi "Sala del Grechetto", datorită frumoasei fresce, care-i înconjoară pereţii, aidoma proiecţiei unui film panoramic, reprezentând binecunoscutul "Mit al lui Orfeu" – este un loc ideal pentru organizarea conferinţelor-dezbateri, a simpozioanelor sau a altor genuri de manifestări îndrăgite de publicul cititor şi nu numai.

"Sala dei putti" (a amoraşilor) a preluat numele de la preţioasele stucaturi în manieră rococo cu care i-a fost decorat plafonul. Pictura de pe perete a fost realizată de Giuseppe Nuvolone cu ocazia trecerii prin Milano, în anul 1649, a prinţesei Maria Anna de Austria, care se deplasa în Spania unde urma să se căsătorească cu regele Filip al IV-lea.

În timpul sezonului cald, cititorii obişnuiesc să-şi petreacă momentele lor de respiro în frumoasa grădină englezească din spatele palatului unde a fost amplasat, din 1955, un grup sculptural, "Vânătoarea mistreţului", şi de unde se poate admira întreaga faţadă a Bibliotecii.

În fine, mă simt dator să prezint şi punctul cel mai fierbinte al instituţiei, "Punto Web", inaugurat din iunie 2001. Aşa-zisa Sală telematica, deschisă doar între orele 9 – 13 şi asistată de un grup de specialişti, este dotată deocamdată doar cu 12 PC-uri performante conectate la întreaga reţea de cataloage on line, atât la cel al propriei biblioteci cât şi la cele ale altor 400 de biblioteci răspândite pe întreg teritoriul ţării şi integrate SBN-ului (adică Serviciului Bibliotecar Naţional), inclusiv la cataloagele marilor biblioteci ale lumii, precum şi la celelalte resurse electronice: Internet sau arhivele de texte şi imagini stocate pe CD-ROM-uri.

Aparatura de aici facilitează extinderea studiului, aprofundarea cercetării şi a documentării, demersuri ce sunt conforme cu funcţiile şi obiectivele fundamentale ale Bibliotecii Comunale Centrale, beneficiarii acesteia (65% sunt tineri cu vârsta de până în 30 de ani) putând stoca, de-a lungul a cel mult două ore pe zi, cât li se permite utilizarea sursei, pe un floppy disk virgin (pus la dispoziţie cu titlu gratuit!) sau pe hârtie, prin intermediul imprimantei, până la 10 pagini de text.

Unităţile electronice de comunicare nu pot fi însă folosite şi pentru transmiterea de mesaje, discuţii în timp real, telefonie virtuală sau comenzi pentru cumpărături. Şi apropo de restricţii. Dintr-un prospect, pus la dispoziţia utilizatorilor serviciului, am aflat că în incinta bibliotecii nu sunt permise: utilizarea telefoanelor celulare, mestecatul gumei sau consumul băuturilor!

Biblioteca Centrală din Milano este conectată, prin mijlocirea reţelei intranet (fapt ce a făcut ca numărul total al calculatoarealor să se ridice deja la 200), la cele 24 de biblioteci filiale (aşa-zise raionale) ce îşi desfăşoară activitatea, în marea lor majoritate, în clădiri moderne cu spaţii multifuncţionale cu suprafeţe de la 220 la 850 mp, şi după un program identic, iar unele, precum "Affori", "Baggio", "Lorenteggio" sau "Calvairate", unităţi dispuse în cele patru puncte cardinale ale metropolei, având sălile de lectură deschise până la orele 23 (!), cu excepţia zilei de sâmbătă.

Spre deosebire de instituţia "mamă" cărora li se subordonează, acestea au şi câte o secţie distinctă pentru copii, începând de la cei cu vârstă preşcolară şi până la adolescenţi, segmentul acestor reprezentând cam 22% din totalul publicului cititor înregistrat de-a lungul unui an calendaristic.

În plus, bibliotecile mici, răspândite în cele nouă sectoare ale oraşului, promovează şi o paletă diversă de activităţi cu caracter cultural sau recreativ.

Consultând cele câteva programe-invitaţie (pe care mi le-a pus la dispoziţie distinsul coleg Mario Rovere împreună cu un set reprezentativ de lucrări elaborate în ultimul timp, motiv pentru care mă simt dator să-i mulţumesc şi cu acest prilej) am aflat că bibliotecile, deşi înrudite prin profilul activităţii de bază, ştiu să se şi diferenţieze între ele graţie pasiunii bibliotecarilor, disponibilităţii colaboratorilor din rândul intelectualităţii sau intereselor de ordin spiritual ale membrilor comunităţii pe care, cei dintâi, încearcă să şi-i apropie cât mai mult posibil.

Astfel, filiala "Fra Cristoforo" obişnuieşte să ofere abonaţilor săi concerte muzicale pe viu, "Cassina Anna" organizează expoziţii de arte plastice, "Niguarda" iniţiază dramatizări pentru cei mici cu sprijinul unui teatru profesionist, iar altele, precum "Affori", "Dergano-Bovisa", "Venezia" sau "Villapizzone" se lasă, la rându-le, antrenate în desfăşurarea unui concurs extrem de popular intitulat "Sportul minţii". Fireşte că, în funcţie de posibilităţi, ele realizează şi cursuri de iniţiere în arta fotografică, în pictură şi, mai ales, de însuşire a limbilor străine.

În ciuda personalului insuficient (format doar din 150 bibliotecari şi alte categorii de specialişti) şi a unui buget anual de 4,5 milioane euro, inteligent gestionat de actuala directoare, Doamna Stefania Jahier, Biblioteca Comunală Centrală din Milano şi salba filialelor sale prestează o activitate responsabilă şi susţinută care se reflectă deseori, pe larg, nu numai în publicaţiile cu caracter strict profesional, ci şi în periodicele culturale sau cotidianele locale (aşa cum aveam să observ pe o pagină întreagă din "La Republica", aceleaşi aprecieri favorabile şi încurajatoare fiind împărtăşite şi de locuitorii aşezării, beneficiarii de drept ai multiplelor servicii oferite cu competenţă şi pasiune de către slujitorii entuziaşti ai acestora.

Pe malurile lacului Como

Din momentul în care m-am ştiut ajuns în partea de nord a Italiei mi-am propus să vizitez cel puţin pe unul din lacurile renumite din zona munţilor Alpi.

Vrând să profit de prima zi senină, pe care am avut-o la Milano, m-am urcat în trenul de ora 9 din gara Bullona ce avea să mă conducă, în nici 45 de minute, până în preajma lacului Como, locul râvnit de agrement al milanezilor.

Cum la biroul de informaţii al gării nu am reuşit să mai găsesc nici un plan al oraşului-staţiune, mi-am îndreptat paşii direct spre ţărmul cel mai apropiat al lacului, lăsându-mă călăuzit de un indicator şi de o hartă din nelipsitul ghid verde Michelin care m-a acompaniat prin toată Italia.

Şi pentru că, cel puţin în prima etapă, oraşul nu mă interesa într-atât de mult, m-am oprit în preajma debarcaderului care începuse să devină destul de agitat.

Lumina încă puternică a soarelui de sfârşit de septembrie dădea un plus de strălucire faţadelor hotelurilor şi vileleor dispuse în amfiteatru la poalele colinei Brunate pe vârful căreia se putea ajunge destul de repede cu un funicular.

La ţărm câteva vaporaşe confortabile îşi aşteptau nerăbdătoare pasagerii (în marea lor majoritate turişti de origine germanică sau japonezi) care urmau să se implice într-o croazieră de-a lungul celor 50 de km, cât măsoară acest lac până în gura râului alpin Adda. Dacă întregul parcurs dus-întors nu ar fi durat aproape 8 ore şi nici nu ar fi costat atât de mult (pentru că includea, în mod obligatoriu, şi dejunul servit pe punte) poate că m-aş fi prins şi eu în itinerariul de plăcere.

Cum însă nu ajunsesem aici cu scopul de a puncta în viteză mai ştiu ce obiective de pe traseul atât de lung (dar şi plin de satisfacţii!), am decis să zăbovesc mai degrabă la “confluenţa” lacului cu oraşul pentru a cunoaşte astfel câte ceva din particularităţile fiecăruia.

Într-o atare situaţie s-ar cuveni să subliniez câteva lucruri.

Dintre toate lacurile de origine alpină ale Europei, lacul Como este cel mai adânc (la Aregegno, el atinge 410 m!) şi, desigur, cel mai variat. El se întinde spre miazănoapte de-a lungul a două şiruri de munţi (a căror altitudine începe de la vreo 500 m şi creşte în partea superioară până la 2600 m!) urmând linia lor şerpuită şi presărată cu golfuri şi golfuleţe. Pe ţărmurile sale se găsesc păduri de foioase sau conifere care acoperă uneori coamele munţilor, orăşele şi sate primitoare, porturi, castele vechi sau livezi în care reuşesc să conveţuiască împreună măslini, duzi, chiparoşi, castani, smochini, nuci, dafini de culoare roz sau lămâi.

Peisajul superb, liniştea excesivă şi clima blândă au fost cu siguranţă principalele elemente care i-au impresionat pe câţiva poeţi latini (inclusiv pe Virgiliu), pe romanticul Shelley şi chiar pe violonistul N. Paganini. Din aceleaşi motive, astăzi, se stabilesc aici numeroşi străini (în marea lor majoritate oameni în vârstă) care-şi cumpără în special case cu grădină de flori pentru a-şi petrece fericiţi restul zilelor.

Scriitorul Alessandro Manzoni – atras de sfâşietoarea poveste de dragoste a doi tineri ţărani lombarzi, Renzo şi Lucia, din perioada ocupaţiei spaniole din secolul al XVII-lea – şi-a plasat în câteva localităţi de pe malul lacului acţiunea romanului său istoric “Logodnicii” (“I promessi sposi”), motiv pentru care acum, în toate vacanţele, liceenii descind în această zonă intrată în legendă şi prin contribuţiile literare ale scriitorilor enumeraţi ceva mai înainte.

Aşadar, nu m-am grăbit să merg nici la Cernobbio pentru a vedea renumita Villa d’Este cu grădina sa “all’italiano”, nici la Bellagio, o frumoasă staţiune de renume mondial, şi nici la Tremezzo, oraş aflat într-un peisaj magnific. M-am decis să văd cât mai bine celebrul lac numai dinspre partea oraşului Como.

Pe măsură ce soarele urca pe bolta cerului albastru, culoarea lacului se modifica de la verde închis spre un albastru cu reflexe metalice, în oglinda apei mângâiată şi de o briză uşoară reflectându-se vârfurile răsturnate ale colinelor şi vilelor mai arătoase. Aglomeraţia catargelor, velelor portocalii sau roşcate te făceau să te crezi pe undeva în sudul Italiei. Din când în când câte o ambarcaţiune uşoară pleca sau revenea în port cu cei încântaţi de diversitatea priveliştilor ori fortificaţi de cura de aer curat. În preajma debarcaderului valurile create spărgeau imaginile reflectate ale siluetelor navelor fărâmiţându-le într-o puzderie de arabescuri.

Am văzut acostând la mal chiar şi o "Lucia", un fel de barcă cu acoperiş susţinut de 3 arcuri din lemn (ambarcaţiune caracteristică vechiului Lario, cum i se spunea lacului pe vremea romanilor), care m-a făcut să-mi amintesc de sonetul lui Vasile Alecsandri "Lacul de Como": "Frumoasele *villa,* zâmbind în lumină, / Se-nşiră sub dealuri ca scumpe comori, / Şi-n umbra de arbori ce-n apă se-nclină / Trec barce uşoare cu juni călători."

Cum vremea continua să se încălzească, temperatura aerului urcând până la 27 de grade, iar parcul din preajmă se umplea de lume, m-am strecurat pe aleile ce te îndemnau să rătăceşti şi pe ţărmul apusean. Am traversat nişte podeţe şi m-am pomenit într-un fel de "rai de grădină ce varsă pe maluri buchete de flori", cum spune într-atât de inspirat poetul V. Alecsandri, în care îşi aflase culcuşul câteva reşedinţe de factură neoclasică: vila "Gallia" (proprietatea defunctului stilist Gianni Versace) ale cărei statui de pe balustrada faţadei, recent restaurată, îşi găseau corespondentul în grupul zeităţilor romane de la intrare, şi luminoasa vilă "Olmo", un superb edificiu ridicat cu două secole în urmă. Din parcul său deschis, decorat cu arbuşti pitici şi tighele de flori, aveai cea mai frumoasă privelişte asupra lacului şi colinelor dinspre răsărit. Vilele au aparţinut, iniţial, unei nobilimi care a ştiut să promoveze civilizaţia veligiaturii atât de familiară acum italienilor. Dincolo de acestea se mai găsesc hoteluri, piscine şi chiar o şcoală de înot.

Epuizând deja un film color din cauza peisajelor de-a dreptul seducătoare, m-am întors în zona oraşului cu care ocazie am reuşit să văd hangarul Aeroclubului ce asigură zborurile de agrement cu hidroavioanele, elegantul stadion "G. Sinigalia" (care mi s-a părut că tânjea după vremurile de glorie ale echipei locale de fotbal) şi statuia unuia dintre fii vestiţi ai oraşului, Alessandro Volta, inventatorul primei pile electrice din lume (1799).

În piaţa veche, de pe terasa înţesată de tineri a unui restaurant, având în faţă un capucino mare, am încercat să mă odihnesc, dar şi să "degust", pe îndelete, ansamblul arhitectural de vizavi alcătuit din clădirea Primăriei, turnul cu orologiu şi catedrală.

Deasupra arcadelor romanico-gotice, placate cu marmură în două culori ale palatului comunal se înalţă balconul de unde, cândva, notabilităţile rosteau proclamaţiile.

Domul din preajmă este un important edificiu gotico-renascentist a cărui piatră de temelie s-a pus în anul l487. Se remarcă faţada abundent decorată, cei patru pilaştri ornaţi cu statui de sus în jos, portalul central cu chipurile unor sfinţi sau eroi, nişele din preajma acestuia care adăpostesc sculpturile din piatră ale lui Pliniu cel Bătrân şi Pliniu cel Tânăr, scriitori latini originari de pe aceste meleaguri.

Autorii decoraţiilor în cel mai pur stil lombard sunt fraţii Rodari, autentici meşteri comacini ce au contribuit la răspândirea meşteşugului sculpturii în Italia şi chiar în Europa.

Întrucât Domul se afla închis din cauza pauzei de prânz nu am putut să văd şi decoraţia renascentistă din interior, tapiseriile, baptisteriul sau altarul sculptat în lemn.

Cealaltă piaţă, Cavour, a devenit astăzi centrul vieţii contemporane chiar dacă frumuseţea şi-o datorează mai mult prezenţei lacului şi mai puţin arhitectului care a gândit-o.

În oraş mi-a mai reținut atenția "Casa del Fascio" (astăzi sediul Gărzii Financiare locale), o clădire ridicată între anii 1932 – 1936 de Giuseppe Terragni, cel mai mare arhitect al curentului raționalist italian.

Plimbarea pe străzile vechi înțesate de prăvălii cu suveniruri pentru turişti (cei mai mulți păreau a fi elvețieni, germani sau francezi), dar şi de magazine de confecții sau textile, s-a dovedit a fi un bun prilej pentru a-mi aminti nu numai de rolul jucat de acest centru de prelucrare şi de comercializare a mătăsii, ci şi de faptul că zăbovisem aici vreo cinci ore şi că plecarea spre Milano nu mai putea suferi nici un fel de amânare.

[***Cuprins***](#)

Bergamo sau oraşul bicefal

Pe timpul şederii la Milano îmi propusesem să mă deplasez şi în localităţile mai interesante care gravitau în jurul acestui mare oraş. Aşa se face că într-o bună zi, exasperat fiind de vremea închisă care mă împiedica să-mi continui programul de realizare a unui fotoreportaj, am plecat la Bergamo sperând că, măcar acolo, aş putea da o mai bună întrebuinţare timpului.

Ajungând la destinaţie, după ce parcursesem vreo 50 km pe autostrada care mergea spre Veneţia, mi-am dat seama că, de fapt, numele de Bergamo şi-l dispută două aşezări distincte care formează, totuşi, un ansamblu urbanistic unitar: oraşul de jos (Bassa, modern, primitor şi mult mai aerisit) şi oraşul de sus (Alta, foarte vechi, liniştit, mult mai înghesuit, dar pitoresc). Ambele sunt situate pe un contrafort al Alpilor ale cărui laturi sunt străbătute de Brembo şi Serio, afluenţi ai râului Adda.

Deci, cum era şi firesc, am descins mai întâi în Citta Alta, adică la originile acestei aşezări cu nume de rezonanţă atât în istoria Italiei cât şi în domeniul tapiseriei. Situarea sa pe o colină destul de înaltă cât şi zidurile medievale de incintă mi-au amintit de îndată de Sighişoara noastră. Spre deosebire de oraşul transilvănean, vechiul Bergamo este cu mult mai mare şi chiar mai bogat în monumente de arhitectură. În plus, în ciuda străzilor sale destul de strâmte (unele n-au nici măcar 2 m în lăţime!), aici se poate circula şi cu maşina.

Principalul reper al centrului istoric este piaţa veche în mijlocul căreia tronează, de peste trei secole, o fântână înconjurată de sculpturi alegorice. Într-una din laturi se găseşte Palatul Comunal (cel mai vechi din Italia!) inaugurat în anul 1199 şi reconsolidat în secolul al XVI-lea. Configuraţia ferestrelor şi altorelieful de deasupra balconului atestă influenţa veneţiană în decorarea acestuia.

O scară acoperită permite accesul turiştilor în turnul sobru şi nu prea înalt ce datează din secolul al XII-lea, orologiul său continuând să sune numai la ora 22, ca şi cu 500 de ani în urmă când, în mod obligatoriu, se stingeau luminile în oraş.

Trecând pe sub una din arcadele Palatului Comunal pătrunzi dintr-odată în piaţa Domului unde, practic, te simţi de-a dreptul copleşit de frumuseţea celor trei construcţii de excepţie, toate aliniate pe latura estică.

Întâia aparţine Baptisteriului, un atrăgător edificiu octogonal cu graţioase colonete şi însemnele virtuţilor cioplite în marmură roşie. Cea de a doua este Capela condotierului Bartolomeo Colleoni, la care primul arhitect al Renaşterii din Lombardia, Giovanni Antonio Amadeo (care ridicase şi faimoasa mănăstire din Pavia!), a lucrat vreme de şase ani (între 1470-1476). Faţada acesteia a fost acoperită numai cu bucăţi de marmură policromă extrem de preţioasă peste care se suprapun, după o concepţie inspirată, sculpturi fine ce înfăţişează medalioane, scene din Biblie sau diverse alegorii.

Interiorul acestui tezaur artistic bergamez este, la rându-i, decorat cu sculpturi de o extraordinară delicateţe, cu fresce ce poartă semnătura lui Tiepolo. Deasupra sarcofagului o statuie din lemn aurit îl înfăţişează pe vestitul condotier căruia veneţienii i-au purtat respectul ce i se cuvinea pentru strălucitele fapte de arme. Alături de el se odihneşte şi Medeea, fiica sa preferată.

În fine, cel de al treilea edificiu aparţine Bisericii Santa Maria Maggiore care a fost realizată încă din epoca romanică. Ea se află situată în stânga capelei menţionate. Tapiseriile sale italiene sau flamande şi superbele panouri ce înfăţişează scene importante din Cartea Sfântă au fost concepute după proiectele lui Lorenzo Lotto.

În oraşul de sus am identificat (absolut cu totul întâmplător) şi sediul Universităţii care, acum, în preajma începerii noului an de învăţământ, redeveni la fel de animat. Privind câteva înştiinţări de pe panourile holului de la intrare am reţinut şi

numele profesoarei de origine română Tatiana Nicolescu. Şi, ca un făcut, în timp ce mă gândeam la ţara noastră, am mai întâlnit şi clădirea unui liceu în jurul căreia roiau grupuri de elevi priveliştea determinându-mă să-mi amintesc de Şcoala germană cocoţată tocmai în vârful cetăţii Sighişoarei!

În Bergamo Alta fiinţează Institutul Muzical Donizetti, menirea sa fiind aceea de a impune contemporanilor pe prestigiosul şi talentatul compozitor bergamasc care a creat nemuritoarele opere "Don Pasquale" şi "Lucia de Lammermoor", iar într-o zonă ceva mai retrasă se găseşte şi casa-muzeu în care a trăit acesta.

În ciuda vremii excesiv de întunecate şi a burniţii persistente am reuşit să mă plimb prin labirintul străduţelor delimitate de ziduri drepte şi înalte din piatră descoperind, cu acest prilej, şi faimoasa mămăliguţă cu carne de prepeliţă (specialitatea culinară nr.1 a localităţii!) care, graţie culorii sale de un galben intens, reuşea să înviorеze decorul uneori sumbru al vitrinelor micilor restaurante presărate pe traseu.

Ploaia - care se înteţise odată cu încheierea vizitei mele în oraşul medieval - m-a îndemnat să mă refugiez, pentru mai bine de o oră, într-un loc ceva mai ospitalier din oraşul de jos, obiectiv pe care ţineam neapărat să-l punctez. Ajunsesem, aşadar, la renumita Accademia Carrara (care etalează excelenta colecţie de pictură a rafinatului conte Giacomo Carrara), patrimoniul său fiind capabil să stârnească invidia oricăreia dintre metropolele lumii.

Intrând întâlneşti, mai întâi, o expoziţie permanentă de evantaie din secolele XVII-XIX ce provin din Italia, Franţa, Marea Britanie sau din Japonia, apoi ţi se dezvăluie comorile adăpostite în cele peste 20 de săli bine iluminate. Practic nu ştii ce să admiri mai mult: portretele realiste ale unor demni cetăţeni ai urbei, capodoperele reprezentanţilor de seamă ai Şcolii de pictură veneţiene, portretele delicate ale lui Sandro Botticelli, Rafael sau Pisanello, madonele atât de expresive ale lui Giovanni Bellini şi ale cumnatului său Andrea Mantegna (cu care, culmea, se înrudeşte şi în planul creaţiei)!

Între numeroasele lucrări expuse aici am remarcat un decupaj excesiv de colorat (datorată unui artist milanez anonim din secolul al XV-lea) care prezintă cercul restrâns de cunoştinţe al papei Bonifacio Bembo aflat într-un moment de reculegere. Cele câteva zeci de personaje, înghesuite unele între altele şi surprinse din profil, îţi lasă impresia că ar fi implicate într-o autentică paradă a modei renascentiste, principala lor grijă fiind aceea de a-şi etala frumoasele veşminte sărbătoreşti specifice epocii înfloritoare a Renaşterii. Tabloul, în mod aparent, surprinde o stare de fapt, dar prin valoarea sa documentară el constituie, oricând, o provocare pentru stiliştii de astăzi sau pentru specialiştii din domeniul istoriei costumului european.

Lorenzo Lotto, artistul solitar care şi-a legat numele de Bergamo, îşi etalează o suită de lucrări interesante între care şi două compoziţii pline de expresivitate ce înfăţişează pe Sfânta Fecioară împreună cu Sf. Caterina. Nu puteau lipsi dintr-o colecţie atât de preţioasă portretele lui Moroni, Durer, Velasquez sau Clouet, naturile moarte cu instrumente muzicale ale lui Evaristo Baschenisa (alt fiu al oraşului), vedutte-le lui Antonio Guardi sau marinele lui Van Goyen.

La ieşirea din acest autentic sanctuar al artelor am aflat, prin mijlocirea unui pliant ce mi s-a înmânat de către personalul muzeului, despre o iniţiativă a Direcţiei de Cultură menită să bucure pe studenţi şi pe toţi ceilalţi iubitori de frumos din localitate. De la 8 octombrie 2002, Accademia Carrara urma să pună la dispoziţia celor interesaţi, (desigur numai pentru consultare la sala de lectură) şi preţioasa sa bibliotecă alcătuită din peste 12000 de titluri de cărţi, cataloage de expoziţii şi albume de artă.

În drum spre gară am mai parcurs, pe jos, mai multe bulevarde sau străzi din oraşul aşa-zis nou: Vittorio Emanuelle II, Papa Giovanni XXIII, S. Tomaso, Pignolo ş.a. cu care prilej am mai întâlnit câteva palate vechi din secolul al XVI-lea ori biserici

în stil baroc. De pe via A. Locatelli am surprins pe peliculă imaginea uşor învăluită în ceaţă a cetăţii medievale (situată exact cu 100 de metri mai sus!) care domina linia orizontului.

Trebuie să mărturisesc că m-au impresionat, prin dimensiunile, arhitectura şi curăţenia lor, instituţiile de învăţământ şi cultură, sediile unor bănci, precum şi casele simple de locuit. În marea lor majoritate, "blocurile" sau vilele (care-şi expun frumoasele balcoane din care atârnă adevărate jerbe de flori) se integrează unei viziuni urbanistice tradiţionale şi, pe cât posibil, unitare. Faţadele tuturor imobilelor sunt colorate într-un larg spectru cromatic care, după cum se ştie, au şi o influenţă benefică asupra psihicului celor ce le locuiesc sau numai le privesc mergând pe stradă.

De asemenea, m-a frapat faptul că nu există nicăieri diferenţe mari de înălţime, goluri deprimante între clădiri sau faţade cu tencuiala exfoliată, volume geometrice stridente sau sparte (aşa cum se practică, în ultima vreme, în marea majoritate a oraşelor noastre), nici o decoraţie sau o culoare ţipătoare, nici o plantaţie de arbori neavenită.

Toate demersurile urbanistice sau peisagistice, promovate la modul inspirat, inteligent şi responsabil de către edilii actuali ai oraşului, concură la crearea unui mediu ambiental nu numai extrem de agreabil, ci şi reconfortant, acesta constituindu-se în principalul factor care te determină să trăieşti aici sau să te facă să revii, în situaţia în care te ştii doar simplu turist aflat în trecere, cu o şi mai mare plăcere la Bergamo.

Cuprins

Bologna, oraşul cu o structură urbanistică singulară

Mărturisesc că oraşul Bologna nu mă interesase niciodată în mod deosebit motiv pentru care, cu ocazia recentei vizite în Italia, nu catadicsisem să-l includ în itinerariul extrem de riguros ce urmărea doar cunoaşterea celor mai importante centre artistice.

Şi, totuşi, pentru că plecasem din Milano spre Florenţa într-o zi de luni, dimineaţa devreme, înregistrând astfel un avans de câteva ore faţă de timpul fixat pentru a ajunge la destinaţie şi, respectiv, să mă cazez, m-am hotărât brusc să cobor din trenul expres, unde credeţi (?), chiar la Bologna, gara mare de aici fiindu-mi cunoscută ca cea mai importantă poartă feroviară menită să lege Nordul cu Sudul ţării sau Europa cu Adriatica şi Mediterana.

Sub impulsul deciziei neprevăzute mi-am depozitat repede bagajele (care, între timp, îşi sporise greutatea!) şi, după ce am făcut rostul de o hartă extrem de practică de la biroul de informaţii turistice (oare pe când îşi vor face apariţia acestea şi în gările marilor oraşe din România!), m-am oprit în preajma porţii Galliera pentru a stabili ceea ce s-ar cuveni să vizitez.

După studierea sumară a planului oraşului, am constatat că Bologna, în ciuda vechimii sale de mai bine de două milenii, se dovedeşte a fi cât se poate de bine sistematizată, zona sa de maxim interes (deci, inclusiv cea care mă interesa pe mine) aflându-se concentrată în interiorul pentagonului marcat de 12 bulevarde. Chiar dacă nu cunosc nici acum numărul străzilor (care în ciuda secolelor pe care le-au acumulat sunt drepte şi curate) pe cel al pieţelor mi-l dezvăluise cu uşurinţă harta primită în dar. Sunt peste 30!

Fixându-mi câteva repere mai importante mi-am început peregrinările bologneze.

Primul lucru care m-a şocat a fost structura urbană spectaculoasă asigurată de cei 35 km de portice (caz absolut unic în lume!) susţinute de coloane din marmură sau de arcade din cărămidă realizate în toate ordinele arhitecturale posibile şi aliniate de-a lungul străzilor într-un prodigios joc de clar-obscururi sau racursiuri. Galeriile acoperite se curbează sau se unduiesc, după traseul drumului care urcă sau coboară, asigurând un elan şi o graţie inconfundabilă faţadelor. Constituindu-se într-un fel de proiecţie a casei spre exterior, acest ansamblu de arcade pitoreşti exprimă, totodată, natura cordială şi sociabilă a orăşenilor de aici a căror intenţie vizase nu atât uşurarea accesului în interiorul caselor ori prăvăliilor lor cât, mai ales, protejarea pietonilor de rigorile iernilor dezlănţuite sau de arşiţa necruţătoare a verii.

În punctul de întâlnire al străzii Independenţei cu Massimo D'Azeglio am descoperit centrul virtual al localităţii şi cea mai mare concentrare posibilă de pieţe deschise: Neptun, Maggiore şi Roosevelt.

Temutul zeu al mărilor are aici un monument reuşit din bronz şi o fântână în stil baroc. Sculptorul de origine franceză Giambologna l-a surprins pe Neptun cu braţul drept sprijinit pe tridentul înfipt într-un monstru, la picioarele sale aflându-se heruvimi şi sirene printre care ţâşnesc jeturile de apă.

Partea dinspre vest este dominată de Palazzo Comunale pe a cărui faţadă şi-au pus amprenta epocile diverse. Astfel jumătatea din stânga, cea sprijinită pe arcade, datează din secolul al XIII-lea, cealaltă din dreapta, tot de factură gotică, a fost concepută cu două secole mai târziu. Portalul proeminent - care maschează ruptura dintre cele două părţi – este din timpul Renaşterii, el adăpostind, în zona superioară, statuia papei Grigore XIII (originar din Bologna), cel ce instituise, din 1582, introducerea calendarului care avea să-i poarte numele.

În Piaţa Maggiore am întâlnit alte două palate: Podesta cu delicate arcade renascentiste la parter şi pe cel al regelui Enzo cu o frumoasă curte interioară şi o magnifică scară de acces în turn.

În partea sudică a acestei piețe m-am văzut copleşit de imaginea oarecum insolită a Bazilicii Sf. Petroniu (arh. Antonio di Vicenzo). Dedicat patronului spiritual al oraşului, imensul edificiu în stil gotic, început în 1390 (cu intenția de a depăşi prin dimensiuni Biserica Sf. Petru de la Roma!), a rămas neterminat până astăzi, singura parte încheiată fiind doar nava principală sub cupola căreia Carol Quintul a fost încoronat de papă ca împărat în anul 1530.

Fațada – a cărei parte superioară nu a mai apucat să fie placată cu marmură albă şi roşie – include un portal principal lucrat de sculptorul sienez Jacopo della Quercia.

Partea cea mai interesantă ne-o oferă interiorul simplu. El are următoarele dimensiuni: 132 m lungime, 58 m lățime şi 44 m înălțime. Să ne închipuim, aşadar, ce ar fi însemnat ca acesta să fi atins parametrii inițiali, adică 217 m în lungime şi 152 m în înălțime. Cu siguranță că acum ar fi fost cea mai impresionantă catedrală creştină a lumii!

Aici, înăuntru, se păstrează altarul mare cu tribuna lui Vignola, câteva picturi şi sculpturi (între care şi statuia Sf. Anton de Sansovino), o pardoseală din ceramică de Faenza, de pete 500 de ani, şi mormântul Elisei Bacciochi, sora lui Napoleon. Pe pardoseala din dreapta a fost trasat meridianul imaginat în 1656 de Cassini. Lumina soarelui se strecoară printr-un orificiu îngust decupat în cupolă, iar punctul său extrem de concentrat, aidoma fascicolului emis de o lanternă tip laser, se deplasează de-a lungul liniei, pe care sunt înscrise lunile anului, stabilind cu precizie (desigur, numai atunci când afară este senin) ora locală.

Prin spatele bazilicii, mai precis spus din piața ce poartă numele omului de ştiință bolognez Luigi Galvani, am pătruns în palatul Archiginnasio devenit, cu un secol în urmă, sediul celei mai importante dintre colecțiile Bibliotecii Comunale.

Instituția deține un bogat fond de carte rară: 9000 codice, manuscrise, peste 2500 incunabule, 45000 desene şi gravuri, precum şi 8800 periodice (!) pe care le pune la dispoziția solicitanților în două săli, una de lectură cu 120 locuri şi o alta mai restrânsă numai pentru cercetători.

Această Bibliotecă este cunoscută şi pentru prestigioasele sale activități menite să dinamizeze viața spirituală a urbei: expoziții de artă, concursuri de creație literară, "sâmbete" cultural-artistice, precum şi pentru instituirea anuală a premiului "Archiginnasio d'oro" atribuit întotdeauna unui intelectual bolognez care a reuşit să se remarce în domeniul culturii. Din anul 2000 celui mai bun traducător de literatură italiană din lume i se acordă Premiul internațional "Riccardo Bacchelli".

Palatul în care se află instalată Biblioteca a fost ridicat, între anii 1562-1563, după proiectul arhitectului Antonio Morandi. Inițial, aici, a funcționat renumita Universitate a oraşului (din 1803 a fost mutată în palatul Poggi) de la care încă se mai conservă Teatrul Anatomic amenajat de Antonio Paolucci, zis Levantinul. Toată încăperea acestuia, recent restaurată, este concepută din lemn. Ea conține statuile sau busturile celor mai de vază medici ai antichității sau din Bologna. Catedra - destinată docentului - este de fapt un fel de baldachin susținut tot de elemente statuare. În mijloc este aşezată masa de disecție a cadavrelor spre care se îndreptau, cândva, privirile pline de curiozitate ale studenților medicinişti.

Universitatea de aici, Alma Mater Studiorum, fondată de un grup de profesori particulari încă din 1088, după numai două secole, perioadă în care funcționau deja facultăți de drept civil şi canonic, de filosofie, medicină, matematică şi ştiințele naturii, ajunsese să fie frecventată de 10000 de studenți (!) veniți din toate colțurile Europei.

Oraşul ajunsese ca la un moment dat să cheltuie pentru întreținerea Universității cam jumătate din bugetul său, profesorii eminenți fiind achiziționați pentru perioade determinate şi cu sume imense (precum fotbaliştii de astăzi!).

În perioada debutului, când accentul se punea mai mult pe dreptul roman şi pe teologie, au funcționat ca profesori şi câteva femei. Una dintre ele, Novella d'Andrea,

se nimerise să fie într-atât de frumoasă la chip încât fusese nevoită să-şi susţină cursurile din spatele unor perdele pentru a nu distrage atenţia tinerilor. Printre studenţii renumitei Universităţi bologneze s-au numărat: Dante Alighieri, Francesco Petrarca, Nicolas Copernicus, G. Marconi, Giovanni Pascoli ş.m.a.

Astăzi facultăţile de medicină, de matematică, fizică şi chimie, de ştiinţe sociale sau filologie ale prestigiosului centru universitar sunt răspândite în diferite cartiere ale oraşului, rectoratul aflându-se instalat în palatul Poggi de pe via Zamboni.

Interioarele Archiginnasio-ului: porticele elegante ale aşa-zisului patrulater care înconjoară curtea interioară, atât la parter cât şi în zona etajului, sălile de lectură sunt bogat ornamentate cu ecusoane heraldice, motive florale sau fresce, toată această decoraţie atât de diversă dar în acelaşi timp armonioasă dezvăluind gustul rafinat al bolognezilor.

De aici, pe pitoreasca stradă Rizzoli plină de cafenele şi restaurante, se ajunge, destul de uşor, în piaţa Porţii Ravegnana unde conveţuiesc două turnuri înclinate (due torri pendenti) ce-şi revendică, deopotrivă, statutul de simboluri incontestabile ale aşezării. Cert este faptul că, spre sfârşitul Evului Mediu, Bologna avea vreo 180 de turnuri şi campanile, numărul acestora reducându-se, acum, doar la zece. Primul din ele, Asinelli - ridicat în anul 1109 şi care reuşeşte să ofere o magnifică panoramă asupra întregului oraş (desigur celor ce rezistă să urce şi să coboare vreo 500 de trepte!) - are 97,2 m în înălţime şi o înclinaţie de 1 m, spre deosebire de celălalt, neterminat (cu 49 m. mai scund) dar cu o înclinaţie de peste 3 m.(!) din cauza fundaţiei sale slabe. Theophile Gautier, impresionat de postura oarecum bizară în care se află cele două turnuri, în însemnările sale despre Italia, scria despre acestea că "sunt două monumente ce au băut peste măsură şi care se întorc acasă ca doi beţivi, sprijinindu-se unul de celălalt"!

Nu prea departe de aceste monumente - ce par a se lua la întrecere cu înaltul cerului - continuă să supraveţuiască Mercanzia, sediul vechilor corporaţii (în care, acum, s-a instalat Camera de Comerţ şi Industrie a oraşului) ale căror blazoane specifice se mai păstrează în friza splendidei faţade. În nişele laterale au fost introduşi sfinţii protectori ai negustorilor, iar sub balcon a fost creat un loc special pentru adăpostirea simbolului justiţiei tocmai pentru că de aici se proclamau sentinţele sau se declarau falimentele.

Oraşul mai are şi alte comori de arhitectură demne de interes. Am constatat astfel că şi străzile Barberia, Maggiore, San Stefano şi încă câteva sunt, la rândule, flacate de alte palate, biserici sau construcţii gotice cu balcoane.

În Piaţa San Stefano, de pildă, există un complex de arhitectură format din patru biserici romanice (altădată aici fuseseră şapte!). La cea mai importantă dintre ele, "San Sepolcro" (Sf. Mormânt), mi-au reţinut atenţia amvonul, racla cu osemintele Sf. Petroniu, intrarea în "Curtea lui Pilat" şi fântâna unde se presupune că şi-ar fi spălat mâinile mânjite de abominalabila sa faptă Pilat din Pont.

Dar Bologna este renumită şi prin bucătăria sa bogată şi extrem de diversă din care cauză i se mai spune, adesea, şi "grasa". În acest autentic paradis al pofticioşilor sunt la loc de cinste: salamul "mortadella" utilizat mai mult la facerea pizzei, parmezanul (un sortiment de brânză grunjoasă de culoare galbenă), tortellini şi cappelleti (un fel de colţunaşi umpluţi cu carne, salam, caşcaval, condimente), tagliatelle, un sortiment de tăieţei lungi ce se servesc, întotdeauna, într-un amestec mai gros ce include carne de vacă, şuncă, unt, legume şi chiar smântână! O legendă spune că tăieţeii aceştia ar fi fost inspiraţi de rochia de nuntă (!) a frumoasei Lucrezia Borgia care s-a căsătorit cu ducele de Ferrara .

În momentul când mă îndreptam spre gară (desigur, obosit şi flămând din cale afară!), am avut parte de o surpriză culinară bologneză. Într-o latură a vastei pieţe 8 August, situată în faţa Parcului Montagnola, am văzut mai multe grupuri de oameni

adunați în preajma unor tineri îmbrăcați în tricouri albe care, prin spatele unor mese şi printre nişte grămezi înalte de cutii, păreau să efectueze un fel de scamatorii aruncând sau prinzând cu mâinile un fel de discuri.

Apropiindu-mă mai mult de locul cu pricina, mi-am dat seama că patronul firmei "Pizza Casa" dislocase aici vreo şapte tineri bucătari ce preparau, într-o perpetuă veselie şi cu o măiestrie de prestidigitatori, celebra gustare italiană, colorată "alla bolognese", menită să liniştească orice stomac cu "foame de lup", cum fusese scris pe o pancartă alăturată. Doi dintre aceştia, văzându-mă că încercam să-i fotografiez chiar în exercițiul funcțiunii, adică în momentul când aruncau blaturile prin aer, m-au invitat să servesc şi eu din bunătățile pe care alții le scoteau din cuptoarele încinse cu lemne. M-au întrebat doar ce preferințe am şi m-am pomenit în mâini cu o pizza neobişnuit de mare (din care aveam să-mi liniştesc foamea nu numai în acel moment, ci chiar şi seara la Florența!) care nu costa nimic, singura ta "obligație" fiind doar aceea de a recompensa cu o sumă mai mult simbolică efortul neîntrecuților bucătari.

La sfârşitul acestui periplu aş vrea să mai fac câteva remarci.

Bologna, prin felul cum se prezintă ca un oraş mare, frumos şi deschis tuturor experiențelor intelectuale, prin maniera sa originală de a-şi impune gustul său elevat vizitatorilor şi, în special, datorită dimensiunii umane pe care ştie să şi-o etaleze, poate fi considerată ca un model urban demn de studiat cu multă atenție şi chiar de urmat.

Acest oraş atât de bine administrat ştie să te capteze prin trecutul său glorios, prin jocul culorilor de la roşu la cărămiziu, întotdeauna calde, prin exuberanța şi nu bucuria de a trăi pe care le etalează fiecare dintre locuitorii săi.

Dacă germanul Karl Ludwig Freiherr von Pollnith mărturisea, cândva, că acest oraş este singurul în care i-ar plăcea să locuiască, în situația în care ar fi nevoit să se instaleze în Italia, eu mi-aş permite să-l parafrazez puțin spunând că Bologna rămâne numai o aşezare agreabilă în care ți-ai dori să trăieşti, ci şi o permanentă provocare (în situația contrară) de a reveni să o cunoşti mai bine.

Cuprins

Florența, strălucită întruchipare a visului de frumusețe al lumii

Sunt nevoit să încep rândurile de față cu o mărturisire ne prea onorabilă pentru autorul lor. Vreme de mai multe săptămâni m-am tot căznit să scriu ceva reprezentativ despre Florența dar, niciodată, nu-mi ieşea ceea ce mi-aş fi dorit.

Nereuşita am pus-o nu numai pe seama timpului extrem de scurt pe care l-am petrecut (doar 48 de ore desfăşurate din fericire pe parcursul a trei zile!) sau pe avalanşa impresiilor vizuale destul de greu de sistematizat, ci şi pe multele întâmplări neprevăzute ce mi-au fost date să le trăiesc aici.

Aflându-mă într-o astfel de situație mi-a venit în cele din urmă o idee salvatoare, aceea de a reconstitui, cu ajutorul celor patru duzini de imagini (imortalizate pe pelicula sensibilă), întregul itinerar parcurs prin "metropola artelor".

Primul popas, după ce m-am instalat la Pensiunea "Sette Santi" de pe bulevardul "Celor o Mie", l-am făcut cum era şi firesc în Piața Domului.

Deşi era într-o după-amiază de luni (când, ca peste tot în lume, muzeele sunt închise), cele trei superbe monumente de arhitectură concentrate într-un spațiu incredibil de restrâns reuşiseră să atragă mai multe sute de turişti de toate semințiile care se mişcau dezinvolt printre ele scrutându-le cu privirea sau admirându-le entuziasmați. Volumele lor aproape imateriale, decorația delicată cât şi culorile se lăsau mângâiate de razele blânde ale soarelui de început de octombrie.

Cea mai strălucitoare dintre bisericile Florenței (şi poate ale Italiei), Catedrala Santa Maria del Fiore a fost edificată între 1296 şi 1434, pe zidurile sale punându-şi puternic amprenta cele trei stiluri specifice intervalului de timp parcurs: romanic, gotic şi renascentist. Dacă proiectul inițial a aparținut lui Arnolfo di Cambio, cupola îndrăzneață de format octogonal (şi înaltă de 106 metri!) este creația de excepție a marelui arhitect care a fost Filippo Brunelleschi.

Aparatele de fotografiat clasice sau digitale ale vizitatorilor "mitraliază" cu blitz-urile lor fațada care de fapt este o replică aproximativă a celei distruse cu multe veacuri mai înainte. Pe suprafața sa însă meşterii secolului al XIX-lea au reuşit să îmbine într-un mod cât se poate de armonios albul marmurei prețioase de Carrara cu roşul cald de Maremma ori cu verdele odihnitor al celei de Prato.

Bogata decorație sculpturală a fațadei - cu multiplele sale proieminențe sau adâncituri (ce marchează în mod distinct uşile, ferestrele sau nişele destinate adăpostirii sculpturilor) cu ritmul său consecvent asigurat de jocul liniilor verticale sau orizontale ordonate în baza unor legi strict matematice - se regăseşte şi pe pereții laterali, fapt ce contribuie la crearea impresiei de lucru desăvârşit, la sublinierea esteticii elevate pe care o degajă întreaga compoziție plastică a edificiului.

Grațioasa Campanilă (Clopotnița) – începută de Giotto în 1343 şi terminată ceva mai târziu de Francesco Talenti – cu cei aproape 82 de metri şi cu structura sa de marmură albă cu licăriri verzui se lasă devorată, centimetru cu centimetru, de mişcările iscoditoare ale "zoom"-urilor, cornişa şi balustrada din vârf înălțându-se dezinvolte pe cerul de un albastru superb. Obiectivele aparatelor, aidoma ocheanelor unor exploratori, decupează într-o succesiune ritmică ferestrele ingenios traforate sau reliefurile sculptate de Andrea Pisano ori Luca della Robia.

Interiorul Domului (pe care aveam să-l văd a doua zi, dimineața) mi s-a părut a fi de o severitate excesivă. Aici patru arcade susțin masiva cupolă (concepută de Brunelleschi) acoperită de marea frescă "Judecata din urmă", operă semnată de Georgio Vasari şi Federico Zuccari), pe care o scoate în evidență şi lumina filtrată de vitraliile realizate după prețioasele desene ale lui Donatello, Uccello, Ghiberti etc.

În cadrul corului - delimitat de o elegantă incintă din marmură şi dominat de un Crucifix din secolul al XV-lea – avea să se consume episodul dramatic al conjurației Pazzi-lor, rivalii pe față ai Medici-lor. Într-o duminică, mai precis spus pe 26 aprilie 1478, aici urma să fie asasinat Lorenzo Magnificul. Din fericire, el a reuşit să se refugieze la timp în Sacristia bisericii, dar fratele său, Giuliano, a căzut sub loviturile necruțătoare ale spadasinilor.

Domul păstrează şi alte câteva relicve ce amintesc de oamenii cei mari ai Florenței care şi-au legat numele de existența sa: busturile lui Brunelleschi şi al lui Giotto, ambele din a doua jumătate a secolului al XV-lea, şi pictura pe lemn, de pe peretele din stânga, care îl înfățişează pe Dante Alighieri îmbrăcat într-o robă de culoare roz şi cu "Divina Commedia" în mână, chipul său inconfundabil fiind suprapus peste imaginea panoramică a oraşului natal.

În stânga transeptului se poate lesne repera, chiar în prima dintre capele, "Pieta" pe care Michelangelo o cioplise pentru propriul său mormânt, la cei 80 de ani ai săi, dar nemaiapucând să o şi termine.

Vizavi de Catedrala Santa Maria del Fiore, tronează faimosul Baptisteriu al Sfântului Ioan Botezătorul (care este şi patronul spiritual al aşezării) ridicat peste ruinele altei biserici din perioada începuturilor creştinismului. Construcția sa octogonală de factură romanică (considerată drept cea mai veche din toată Florența!) este placată cu dale din marmură albă sau verde ce sunt dispuse într-o manieră elegantă şi armonioasă în spiritul gustului florentin. Se cuvine a face mențiunea că Baptisteriul s-a constituit într-un fel model nu numai pentru Domul şi Campanila din preajmă, ci chiar pentru întreaga dezvoltare a artelor la Florența.

Pe trei dintre laturile sale se găsesc montate câteva porți. Dacă cea dinspre miazăzi este gotică (fiind realizată în anul 1330 de Andrea Pisano), cealaltă, situată pe latura opusă, devenise piatra de încercare în acest domeniu a lui Lorenzo Ghiberti. Neîntrecutul artist al Renaşterii avea să schițeze şi mai apoi să toarne, între 1425 şi 1452, basoreliefurile cu caracter narativ ale aşa-zisei "Porți a Paradisului" (aprecierea îi aparține lui Michelangelo) din partea de est.

Cele zece plăci masive din bronz acoperit cu foiță de aur - prinse pe principala poartă de acces (astăzi ea este blocată din motive de securitate cu un grilaj din metal) – reconstituie scenele cele mai importante din Vechiul Testament (începând cu binecunoscutul episod al lui "Avram şi Eva" şi terminând cu cel în care apar implicați "Solomon şi regina din Saba"), ele fiind redate cu o măiestrie desăvârşită. Cu ocazia inundațiilor catastrofale din 4-5 noiembrie 1966, patru dintre plăci au fost desprinse de viitura devastatoare a fluviului Arno ele fiind ulterior repuse la loc.

Tustrele edificiile religioase din Piața Domului alcătuiesc un compendiu de arhitectură menit să ilustreze împlinirile unei dintre perioadele cele mai strălucite din istoria artelor, dar şi prima victorie de proporții pe care ambițioasa Florență reuşeşte să o dobândească în competiția sa cu rivale precum Pisa sau Veneția.

Pe unul din negativele cele mai prețioase (dintre toate pe care le-am avut asupra mea de-a lungul călătoriei prin Italia) am surprins faimoasa Piață a Seniorieі (centrul politic şi administrativ al oraşului din Evul Mediu şi din perioada Renaşterii) al cărei admirabil decor îl formează însăşi Signoria, adică Palazzo Vecchio (Palatul Vechi), Loggia dei Lanzi (Loggia Lăncierilor) şi Fântâna lui Neptun.

Primele elemente care mi-au reținut atenția în calitatea efemeră de fotograf amator au fost statuile admirabil integrate insolitei galerii de artă amenajată cu sute de ani în urmă în aer liber.

Loggia – ridicată cu mai bine de şase secole în urmă ca un spațiu independent, iar mai apoi transformată într-un fel de adăpost pentru corpul de gardă al lăncierilor lui Cosimo I – cuprinde sub arcadele sale zvelte (preluate şi de alte piețe urbane ale Peninsulei) mai multe sculpturi antice şi mai ales renascentiste între care "Iudita" de

Donatello, extrem de dinamicele “Răpirea unei Sabine” şi “Hercule luptându-se cu Centaurul” de Giambologna (lucrări ce marchează debutul în forţă al sculpturii ce putea fi admirată din mai multe unghiuri posibile) şi graţiosul “Perseu” (1554) de Benvenuto Cellini, surprins în momentul ridicării capului Meduzei, considerat drept cea mai reuşită operă în bronz a Renaşterii.

Şi tot în acest spaţiu expoziţional bine iluminat te ţintuieşte locului “Marzaco”, mândrul leu adoptat ca un fel de mascotă de către florentini, pregătindu-te pentru contactul cu alte creaţii la fel de valoroase situate nu prea departe de el.

Piaţa este dominată de austerul edificiu de culoare roşie al Palatului Vechi (al Senioriei), cel mai reprezentativ monument civil al Florenţei de altădată care a aparţinut iniţial lui Cosimo cel Bătrân. Întocmai cum remarcase şi Theophile Gautier (în însemnările sale despre Italia) acesta continuă să-şi păstreze “înfăţişarea mândră, romantică şi sălbatică” pentru că, de-a lungul timpurilor, el a reuşit să fie “martor al atâtor intrigi, frământări, violenţe şi crime”.

Astăzi, în plin centru geometric al pieţii, o dală rotundă din bronz peste care zboară porumbeii răsfăţaţi de câţiva copii indică cu exactitate locul unde a ars pe rug, în 1491, inflexibilul călugăr dominican Girolamo Savonarola, ascetul care - din cauza aversiunii sale faţă de cuceririle artelor şi moravurile emancipate ale epocii – reuşise să intre în conflict nu numai cu demnitarii familiei Medici (artizanii dezvoltării spirituale fără precedent a urbei), ci şi cu cei ai Papalităţii. Momentul execuţiei se află surprins de un pictor contemporan într-un tablou care se mai păstrează la Muzeul Mănăstirii San Marco.

Pentru a pătrunde în palatul ridicat de Arnolfo di Cambio între 1299 şi 1314, trebuie să te strecori neapărat printre cele două sentinele uriaşe din marmură ce-şi etalează cu mândrie forţa bicepşilor: “David” de Michelangelo, un autentic simbol al tinereţii şi libertăţii Florenţei (lucrarea originală a fost transferată mai demult la Galeria Academiei) şi “Hercule omorându-l pe Cacus” de Baccio Bandinelli.

În curtea delimitată de superbele coloane cu arcade şi dominată de o delicată fântână cu bazin din porfir pe care stă “Copilul cu delfin”, bronzul minuscul al lui Andrea Verrocchio, gardienii îţi controlează în mod minuţios toate măruntişurile din geantă (spaima atentatelor i-a afectat şi pe italieni) după care, cu biletul cumpărat de la birourile de la parter, urci scările pentru a accede în cele 18 camere distribuite pe două nivele.

Apartamentele iniţiale au fost pe parcurs mărite şi modificate de Giorgio Vasari şi colaboratorii săi în secolele XVI-XVII. Ele au adăpostit sediul guvernelor din 1848-1849 şi 1859-1860, precum şi pe cel al Italiei unificate din perioada 1865-1871 când Florenţa fusese aleasă drept capitală a acesteia.

Salone del Cinquecento (Salonul celor Cincisute, cu dimensiunile de 55x20x22 m!), amenajat de arhitectul Cronaca, la indicaţia lui Savonarola, pentru găzduirea Consiliului General al Poporului din perioada 1493-1496, avea să fie transformat, ceva mai târziu, într-o impresionantă sală de festivităţi şi de primiri oficiale.

Atât pereţii cât şi casetele din lemn ale uriaşului plafon cuprind fresce ce reconstituie momente importante din istoria destul de zbuciumată a Florenţei sau chiar a Italiei, principalul autor al acestora fiind prolificul, minuţiosul şi sensibilul Vasari.

Se cuvine a aminti şi faptul că anul 1503 marchează întâlnirea benefică, exact în acest cadru, dintre cei doi mari titani ai Renaşterii: Leonardo da Vinci şi Michelangelo, primul lucrând pe cartoane la reconstituirea faimoasei “Bătălii de la Anghiari”, iar ultimul (dar nu şi ca valoare!) pe a celei de la Cascina. În plus, pe toate cele patru laturi ale marii săli, pe piedestale sunt expuse şi lucrări statuare aparţinând lui Michelangelo, Giambologna ş.a.

Majoritatea încăperilor de la cel de al doilea etaj sunt la fel de somptuos decorate fie de Bronzino (cabinetul de lucru al lui Francesco de Medici, apartamentul Eleonorei de Toledo) de Ghirlandaio sau Verrocchio (camera lui Nicolo Machiavelli).

O emoție puternică reuşeşte să-mi provoace masca mortuară din bronz a lui Dante Alighieri, cel care a ştiut să identifice (pe malurile înfloritoare ale fluviului Arno) şi să valorifice ca nimeni altul până la el izvoarele limbii literare italiene, dar şi să anunțe începuturile noii etape înfloritoare în dezvoltarea artelor.

Părăsesc acest autentic microcosmos în care mi-a fost dat să constat cât de productivă a fost legătura stabilită între istorie şi artă de-a lungul a doar şapte secole şi nimeresc iarăşi în Piață, acolo unde Fântâna lui Ammannati izbuteşte să strângă pe toți cei dornici să se fotografieze în fața zeului mărilor sau, de ce nu, în preajma statuii ecvestre a primului mare duce de Toscana, Cosimo I (şi el tot un fel de zeu protector, dar al artei!) turnat în bronz de manieristul genial Giambologna.

Galeriile Uffizi – situate între Palatul Vechi şi Arno – constituie un alt reper important pentru mulțimea de iubitori ai artelor venită de peste mări şi țări. Pentru că marți, din cauza cozii impresionante a acesteia, am renunțat la vizitarea lor, a trebuit să revin în dimineața ultimei zile a şederii mele la Florența. Trebuie să recunosc că am aşteptat şi eu afară dar nu mai mult de o oră şi, după alte încă treizeci de minute de delectare, petrecute printre exponatele unei librării suprasaturată cu cărți de artă şi multe reproduceri, m-am înregimentat unuia din grupurile hispanice dornic de contactul direct cu creațiile originale ale şcolii renascentiste de pictură.

Galeriile sunt amenajate în palatul cu două aripi ridicat de Vasari în anul 1574 pentru a adăposti birourile administrative şi judiciare ale ducelui de Toscana. Deşi spațiul fusese înfrumusețat încă de prin 1591, cu "statui antice" şi cu "porticuri sublime", muzeul începe să funcționeze în mod oficial mult mai târziu, prin 1765.

În cele 45 de încăperi – dispuse la nivelul celui de al doilea etaj (primul cuprinde: Cabinetul de desene şi stampe, săli de expoziții temporare şi Biblioteca) – se găseşte expus un patrimoniu artistic excepțional format din tablouri, sculpturi şi piese de mobilier ce au fost create de la începuturile epocii medievale şi până spre sfârşitul perioadei baroce, majoritatea pieselor provenind din colecțiile de-a dreptul impresionante ale rafinaților duci de Toscana.

În calitatea mea de iubitor al artelor şi de rătăcitor temporar prin această "pădure de frumusețe" (Th. Gautier), spre care te conduceau permanent, aidoma unor cărări, cele trei coridoare, nu puteam să nu zăbovesc (măcar şi pentru câteva minute) în fața unor splendori precum: "Bătălia de la San Romano" de Paolo Uccello, potretele lui Piero della Francesca ori Antonio Pollaiolo, pânzele pline de gingăşie dar şi de conotații simbolice ale delicatului Sandro Botticelli ("Alegoria Primăverii" şi "Naşterea zeiței Venus"), "Bunavestire" de Leonardo da Vinci, explozivul "Leon al X-lea" de Rafael, "Flora" şi "Venus din Urbino", cele două picturi impregnate de senzualitate ale desăvârşitului colorist care a fost Tițian.

De la ferestrele celui de al doilea culoar de acces spre apartamente remarc (şi rețin totodată pe peliculă) faimosul coridor aerian amenajat de acelaşi neîntrecut arhitect Vasari de-a lungul fluviului şi chiar pe deasupra Podului Vechi pentru a i se putea asigura astfel lui Cosimo I deplina protecție în timpul deplasărilor curente de la Palatul Seniorіei la noua sa reşedință din Palatul Pitti şi invers. Obiectivul "Canon"-ului meu suprinde nu numai scenografica panoramă asupra Florenței de pe malul stâng al Arno-ului ci şi piața (înțesată de lume!) creată între cele două corpuri ale clădirii muzeului, ea însăşi o adevărată operă de artă capabilă să stimuleze gustul oamenilor pentru minima uniformitate şi atât de necesara simetrie urbanistică.

Fireşte că după circa o sută de minute petrecute în ambianța nu numai elevată ci şi reconfortantă a galeriilor (mi-aş fi dorit ca vizita să nu se mai încheie niciodată, dar ora plecării spre Padova se apropia îngrijorător de repede) am ieşit pe terasa de

deasupra Loggiei de unde, pe deasupra trupurilor tolănite la soare ale unor scandinavi, am descoperit, pe pereții Palatului Vechi, o autentică retrospectivă a tututor stemelor ce fuseseră închinate până acum orașului, cât și corpul masiv al campanilei.

Pe ambele laturi ale Podului Vechi (reconstruit de Taddeo Gaddi în 1345 peste un altul ridicat de etrusci) sunt îngrămădite prăvăliile meșterilor orfevri, iar prin mijloc trece sfidător coridorul suspendat al lui Vasari. Vitrinele îngrijite etalează bijuterii dintre cele mai scumpe realizate din aur sau argint, coliere de diamante ori din perle, dar și broșe, brățări sau medalioane, accesibile ca preț, confecționate din renumita sticlă colorată de Murano. În perimetrul terasei centrale, de acolo unde turiștii admiră și apele liniștite ale fluviului, pe partea estică, la loc de cinste stă, de mai bine de un secol, bustul lui Benvenutto Cellini, patronul inimitabililor orfevri florentini.

În preajma celebrului pod, Dante a revăzut-o, după mai mulți ani, pe frumoasa Beatrice care, la cei 18 ani ai săi, avea să-l determine să înceapă a scrie primul memorial al iubirii "Vita nuova" (Viața nouă), considerat drept preludiul capodoperei de mai târziu "Divina Commedia"și în care aceasta va deveni prototipul virtuții și pioșeniei feminine.

Nu prea departe de acest reper, deci în stânga Arno-ului și la câteva sute de metri distanță, se găsește Pitti, cel mai impunător palat renascentist al Florenței, ridicat spre sfârșitul secolului al XV-lea (pentru bancherul care, ulterior, i-a împrumutat și numele) după planurile lui Brunelleschi, aripile perpendiculare fiindu-i adăugate cu doar două sute de ani în urmă.

Chiar dacă fațada dinspre stradă (predominant orizontală, de peste 200 m lungime!) este monotonă și oarecum tristă, zidurile pe care ți le dezvăluie curtea interioară (și care sunt și rodul fanteziei lui Ammannati) – datorită jocului măiestru dintre plinurile și golurile pietrelor – emană un plus de forță și echilibru, din care motiv nu ezit a le imortaliza în trei ipostaze fotografice la fel de reușite.

În acest palat și-au avut reședința membrii familiei princiare Medici, ai celei de Lorena cât și regele Italiei, Vittorio Emanuelle II. Acum, interiorul său este disputat de patru muzee specializate între care și celebra Galleria Palatina, una dintre cele mai bogate în capodopere din lume. Pe pereții sălilor ornamentate în marea lor majoritate de Pietro da Cortona și Cero Ferri și care poartă numai nume împrumutate din mitologie se înghesuie (uneori chiar și până în zona plafonului!) mai multe sute de creații ale pictorilor florentini, italieni sau europeni din secolele XV-XVIII, ele însele fiind o mărturie a gustului extrem de exigent al acestor autentici Mecena ai artelor.

Cei mai bine reprezentați sunt aici: Rafael (cu 11 lucrări în marea lor majoritate portrete sau madone pline de expresie), Andrea del Sarto (cu 16 tablouri), Tițian (cu 14 portrete!), Tintoretto, Veronese, dar și Rubens, Van Dyck ori Brueghel.

Palatul este înconjurat, la rându-i, de o splendidă grădină, tipic italiană, concepută în terase pe panta colinei Boboli pentru delectarea lui Cosimo I și a sensibilei sale soții, Eleonora de Toledo. Ceea ce văd în jurul meu pare pare mai degrabă un reușit exemplu de integrare armonioasă a elementelor arhitecturale într-un peisaj fie el și artificial.

În afara marelui amfiteatru, străbătut de axa pe care sunt dispuse trei fântâni arteziene, am întâlnit galerii, grote artificiale, arce și porticuri delicate ce reușesc să anime și să înfrumusețeze natura, invitându-te, în funcție de anotimp sau de dispoziția sufletească a momentului fie la meditație, fie la reverie… Privind Palatul Pitti din cea mai îndepărtată perspectivă a Grădinii Boboli constați că el se substituie unui autentic decor de teatru.

Următorul pod întâlnit imediat în amonte este cel al Grațiilor ale căror "statui nemuritoare" i-au inspirat lui Dino Campana "Cânturile orfice" iar mie … două imagini încărcate de aceeași poezie delicată care le învăluie.

După încă o scurtă etapă, parcursă de această dată doar în cămaşa cu mâneca scurtă (din cauza soarelui care strălucea din ce în ce mai puternic), din animata stradă Benci am pătruns într-o piață largă de format rectangular (martora a nenumărate serbări strălucite) în capătul căreia trona cel mai "funebru" dintre lăcaşurile gotice ale urbei.

Biserica ordinului franciscan "Santa Croce" (Sfânta Cruce), destinată în exclusivitate predicilor, cuprinde, după cum bine se observă şi din exterior o navă principală înaltă a cărei lungime atinge 140 metri! Fațada ei nu se deosebeşte prea mult de cea a Sf. Maria Novela din care motiv, fusesem pe punctul de a le confunda.

În stânga pieții, de pe un piedestal (pe care îl merită din plin!), poetul Dante Alighieri (statuat în marmură din anul 1864) te îndeamnă să pătrunzi cu emoția, pe care cu greu ți-o stăpâneşti, în Panteonul național, pentru a te prosterna în fața ilustrelor morminte (ele însele opere de artă datorate lui Vasari, Canova etc.) ale câtorva dintre geniile nu numai ale poporului italian, ci şi ale întregii Europe: Michelangelo, Galilei, Machiavelli, Rossini, Foscolo etc.

Sentimentului de prețuire, pe care nu eziți să li-l nutreşti tututor acestora, i se adaugă, ca o recompensă, bucuria pe care ți-o strecoară în suflet şi cele câteva splendori artistice din preajmă: frescele lui Giotto, păstrate încă într-o capelă, sau cele semnate de Agnolo Gaddi din cadrul corului, crucifixul lui Donatello ş.m.a.

Ținând cu tot dinadinsul să admir şi panorama Florenței, am revenit pe malul drept al fluviului (de-a lungul căruia se nimeriseră a fi parcate mai multe zeci de autocare străine) şi, după ce am parcurs în grabă şi podul Sf. Nicolae, cu toată oboseala acumulată am început să urc pe faimosul Munte al Crucii.

M-am oprit tocmai sus în Piazzale Michelangelo pe care Giuseppe Poggi a amenajat-o, în 1868, pe vremea când Florența ajunsese să îndeplinească şi prerogativele de capitală a regatului Italiei. Desigur că, de la înălțimea inteligent de bine calculată a frecventatului belvedere, Florența ți se dezvăluie în toată splendoarea sa, monumentele emblematice ale acesteia de culoare alb-crem dominând şi însuflețind simfonia cromatică perpetuă pe care o înviorează roşul acoperişurilor sau al florilor din ferestre, dar şi verdele gădinilor din preajma fluviului.

Privind şi ascultând la lumea adunată în vasta piață, am constatat că, aici, se ajunge ori înaintea primului contact cu cetatea "artelor", ori la plecare, după ce, în prealabil, ai reuşit să-i savurezi din plin bogățiile ei artistice. Aflat în cea de a doua ipostază, am tot încercat să panoramez oraşul de la stânga la dreapta sau să-l transfochez din dreptul albiei fluviului spre colinele îndepărtate de dincolo de ultimele cartiere pentru a repera şi, eventual, a transpune cât mai fidel pe peliculă şi siluetele obiectivele de interes deosebit pe care le parcursesem până atunci.

Harta avută la îndemână mi-a uşurat destul de mult demersul, dar mi-a şi accentuat regretul întrucât constatasem că nu-mi mai rămăsese timp şi pentru a cunoaşte Biserica San Lorenzo cu faimoasa Capelă a lui Lorenzo Magnificul, Mănăstirea San Marco, palatele "fortărețe" Strozzi, Medici-Riccardi şi Rucellai, Muzeul Național Bargello sau Galeria Academiei care, la rândul lor, sunt părți integrante ale inestimabilului tezaur artistic.

Şi în timp ce "furam" ultima secvență a acestui superb decor m-a fulgerat, dintr-o dată, o întrebare: Care ar fi fost soarta Florenței dacă principii banului nu şi-ar fi aliat bunurile spiritului ca pe cea mai înaltă expresie a puterii sau dacă nu ar fi existat nişte protectori ai artelor, literaturii şi filosofiei precum Lorenzo de Medici sau Cosimo I ?

Ivindu-i-se această şansă excepțională, Florența nu a pregetat să se gândească şi la nemurire. Oraşul predestinat să fie leagănul Renaşterii a pofitat din plin de această benefică oportunitate, a atras zeci de nume răsunătoare care prin strădaniile lor artistice insolite şi de mare curaj au contribuit implicit la înnoirea şi eternizarea gloriei

sale. Iată de ce Florența a ajuns a fi considerată astăzi drept cea mai strălucită întruchipare a visului de frumusețe al lumii.

Cuprins

Pisa, oraşul lui Galileo Galilei

De la Florenţa şi până la Pisa sunt mai puţin de o sută de kilometri, distanţă pe care o parcurgi cu trenul în aproximativ o oră. Drumul ar dura, probabil, cu mult mai puţin, dar traseul mai include câteva puncte de oprire: Prato, Empoli, Pontedera ş.a.

Peisajul Toscanei - pe care îl străbaţi de la est spre vest - este cât se poate de atrăgător şi odihnitor. Tot timpul îţi ţin companie numai coline acoperite cu păduri, livezi şi vii (deja culese), ferme sau case vechi din piatră ce urcă, uneori, până sus pe culme. Cadrele naturale dominate de verde sau ocru, ce ţi se derulează aidoma clipurilor deconectante de la televizor, sunt despărţite, din când în când, de chiparoşi svelţi pe care-i percep ca pe nişte accente prelungite ale penelului unui pictor.

Şi trenul interregionale aleargă parcă din ce în ce mai vertiginos. Să fi simţit şi el că-mi doream să ajung ceva mai repede la Pisa? Aceeaşi preocupare par să o împărtăşească şi ceilalţi tovarăşi de drum: un tânăr cuplu de negri din Boston (aflat în mult râvnita lună de miere!) şi două japoneze (mamă şi fiică, aceasta din urmă extrem de frumoasă şi cu părul blond!) venite şi ele tocmai din San Francisco!

Descins în gara modestă, pe la orele trei după-amiază, şi negăsind un plan explicit al oraşului, m-am urcat, la repezeală, într-un autobuz ce ar fi trebuit să mă ducă direct în Piaţa Domului. Din păcate, luându-l în sens invers, m-am plimbat şi pe la Aeroportul internaţional "Galileo Galilei" (unde şoferul, un om cumsecade, a trebuit să aştepte un călător care-şi depusese bagajele imense, dar abia după aceea s-a dus să-şi cumpere un bilet!), din care cauză aveam să ajung mult mai târziu în principalul punct de destinaţie al noii mele escapade.

Oraşul pe care l-am traversat (vreme de aproape 20 de minute!), de la sud spre nord, mi s-a părut destul de curat, liniştit şi bine sistematizat, piaţa Vittorio Emanuelle II, corso Italia şi străzile Oberdan şi Carducci constituindu-se în frumoase exemple de urbanism modern.

Odată coborât în Piaţa Domului (numită şi a Miracolelor) şi integrat de îndată masei celor aproximativ 5-6000 de turişti pe care i-am întâlnit adunaţi acolo, mi-am dat repede seama că, de fapt, numai acest acest complex unitar de arhitectură al Europei romanice particularizează şi este în măsură să întruchipeze şi să perpetueze, peste timp, adevăratul simbol al Pisei.

Ceea ce ţi-i dat să întâlneşti aici reprezintă prima înflorire a civilzaţiei post antice sau, altfel spus, o prefigurare a Renaşterii spectaculoase de mai târziu de la Florenţa, iar artizanii acestei neîntrecute afirmări în lumea frumosului sunt pisanii înşişi care ajunseseră a fi, la un moment dat, stăpânii de drept ai Sardiniei, ai Corsicii şi ai Elbei!

Din covorul verde al vestitului patrulater ţâşnesc, spre cerul albastru de toamnă, trei monumente plăsmuite în marmură: un baptisteriu, un dom şi un turn, toată această aglomerare de lucruri fine şi graţioase fiind menită să-ţi încânte ochiul şi să-ţi mângâie sufletul.

Primul care îţi aţine calea, când vii dinspre Poarta Sf. Maria, este "il Battistero", (Baptisteriu) care are o formă circulară şi o cupolă înaltă şi ascuţită. Partea de jos, adică cele două niveluri sunt romanice, partea superioară datând însă din secolul al XIV-lea. Coloanele din marmură, care-l încing cu multă delicateţe au reuşit să-i anuleze caracterul static şi greoi. Interiorul te impresionează prin lărgimea (35 m!) şi înălţimea sa. În mijloc se mai păstrează şi acum bazinul din marmură cu opt laturi destinat îmbăierii celor ce urmau să fie botezaţi. Neîntrecutul artist Nicolo Pisano a decorat amvonul cu câteva motive sculpturale de inspiraţie romanică ce evocă Naşterea, Adoraţia Magilor, Prezentarea în Templu, Crucificarea şi Judecata din urmă, creaţii ce sunt menite să sublinieze robusteţea şi frumuseţea trupurilor personajelor.

Domul - care mi s-a părut că are înfăţişarea unei uriaşe dar graţioase casete din marmură - datează din secolele XI-XII, concepţia arhitectonică aparţinându-le arhitecţilor Buschetto şi Rainaldo. Având înfăţişarea unei bazilici tipic romanice (care, de regulă, presupunea înălţarea unei construcţii peste o alta cu mult mai veche), el are, în planul faţadei, patru rânduri distincte de colonete, iar pe restul laturilor numai câte două. Coloanele - specifice templelor greceşti - au fost aici nu numai micşorate, ci şi multiplicate, ele devenind din simple elemente de susţinere motive pur decorative.

Porţile din bronz îl au ca autor pe Giambologna (1602), prolificul artist de origine flamandă care a realizat şi faimoasa fântână barocă a lui Neptun de la Bologna.

Pătrunzând în interiorul vast, creat de cele cinci nave,te simţi împresurat de prezenţa aproape copleşitoare a coloanelor monolitice care le susţin (sunt 68 de toate!), numai că formele zvelte şi strălucitoare ale statuilor reprezentanţilor şcolii florentine reuşesc repede să te reconforteze. Admirabilul amvon, "Pulpito", al lui Giovanni Pisano, deteriorat în timpul unui incendiu, a fost reconstruit cu fidelitate, în 1926, doar după puţinele fragmente originale rămase. Cuva sa supravegheată de ochiul atent al unui vultur se sprijină pe şase coloane din porfir şi pe cinci pilaştri decoraţi cu statui alegorice. Panourile migălos decorate care o înconjoară înfăţişează naşterea Sf. Ioan Botezătorul, Bunavestire şi Viaţa lui Cristos.

În faţa amvonului atârnă (de mai bine de patru secole) aşa-zisa lampă a lui Galileo (care în realitate este un candelabru din bronz). O legendă spune că, într-o zi, pe când paraclisierul vroia să o aprindă şi a făcut-o să oscileze, s-a nimerit să fie de faţă şi savantul Galileo Galilei căruia gestul modestului slujbaş i-ar fi inspirat binecunoscuta teorie asupra mişcărilor izocrone. În altar şi în preajma acestuia se mai găsesc câteva creaţii artistice semnate de Sodoma, Andrea del Sarto ş.a.

Faimosul turn înclinat ("la Torre pendente", înalt de cca. 55 m şi greu de 14000 tone!), tot de inspiraţie romanică, din preajma absidei Domului, a început a fi înălţat, în anul 1174, de Bonnano Pisano, dar a fost terminat cu 176 de ani mai târziu (!) de către Andrea Pisano. Mai mult ca sigur că el a fost construit tocmai în această formă pentru a demonstra tuturor celor ce, ulterior, aveau să-l venereze că abaterea de la verticală (acum aceasta a fost stabilizată, după eforturi susţinute, la ….. 5 m!) este pe cât de spectaculoasă, pe atât de frumoasă. Oricum, "anomalia" de la axa verticalei a transformat "jucăria clopotniţă" (cum spune atât de plastic Nicolae Iorga), într-o autentică efigie turistică a Italiei ce reuşeşte performanţa de a atrage aici peste 5 milioane de curioşi în fiecare an!

Zidul gros de formă cilindrică al Campanilei a fost împodobit, în exterior, cu şase galerii de colonete uşoare şi elegante din acelaşi sortiment de marmură foarte fin lucrată. Numai privindu-l de la distanţă şi integrându-l monumentelor din jur îi sesizezi delicata siluetă cât şi raportul desăvârşit dintre înălţime şi circumferinţă. Din vârful său, acelaşi Galileo Galilei a experimentat o altă lege importantă a fizicii, cea a căderii corpurilor. Şi tot savantului de origine pisană îi aparţine inventarea telescopului, instrument ce avea să-i permită să aducă pe pământ, tocmai din îndepărtata lume a Cosmosului, "noua lumină a adevărului".

Între complexul de monumente prezentat şi strada Contessa Matilde se găseşte Campo Santo, adică un faimos cimitir fondat cu peste opt secole în urmă. Alcătuit din pământul sfânt adus cu corăbiile de către cruciaţii pisani de pe Muntele Calvarului din Palestina, acesta este înconjurat de patru galerii gotice, tot din marmură albă ce adăpostesc 600 pietre funerare şi nenumărate fresce datorate artiştilor florentini şi sienezi ce redau scene din Vechiul Testament sau momente importante din viaţa oraşului-port. Din aripa nordică se pătrunde uşor într-o sală care adăposteşte imensa şi înspăimântătoarea frescă "Triumful Morţii" care ilustrează viciile lumii puse faţă în faţă cu "Judecata din urmă".

După ce am încheiat acest insolit itinerar prin lumea frumuseții, m-am lăsat sedus, pentru câteva clipe, de puzderia tarabelor de suveniruri care îți ofereau, la modul insistent, zeci de variante ale simbolului Pisei, de la portchei la ceşti, pahare sau căni şi de la batiste, la cărți de joc, vederi şi calendare.

Saturat din cale-afară de oferta negustorilor, m-am decis să străbat oraşul, în timpul care îmi mai rămăsese la dispoziție, pentru a vedea şi alte străzi pitoreşti străjuite de construcții vechi din timpul Renaşterii sau a perioadei baroce.

Aşa se face că am ajuns şi în Piazza dei Cavalieri ce conservă încă înfățişarea sa veche din secolele XVI-XVII, numele acesteia fiind preluat de la cavalerii Sf. Ştefan, un ordin militar creat pentru a lupta împotriva trădătorilor bisericii.

Aici am reperat, în preajma palatului Gherardesca, oribilul "Turn al foamei" în care fusese surghiuniți, în 1288, de către arhiepiscopul Ubaldini, şi fără a li se asigura vreun minim de hrană, ghibelinul Ugolino della Gherardesca şi doi copii de ai săi împreună cu nepoții, tragedia acestora impresionându-l pe Dante care nu s-a sfiit să-i zugrăvească în "Infernul".

Strada 29 Mai m-a condus direct la fluviul Arno care are acelaşi aspect de galben murdar ca şi la Florența, numai că aici el, fiind prins între chingile din beton ridicate după catastrofalele inundații de la începutul lui noiembrie 1966, pentru a preveni ieşirile sale din matcă, pare mult mai somnoros şi mai paşnic, amânând-şi, pe cât posibil, întâlnirea inevitabilă cu marea. De-a lungul splaiului (lungarno) destul de pustiu, ce împrumută pe anumite porțiuni denumiri precum: Mediceo, Pacionotti, Simonetti, Galilei, mai precis spus între podurile Ferro şi Victoria, descoper o sumedenie de palate înalte şi austere (dar cât de pline de măreție!) ce amintesc de trecutul strălucit al Republicii pisane. Unele dintre ele adăpostesc câteva dintre facultățile vestitei Universități. În maiestuosul palat de la nr. 30, al splaiului Mediceo, o placă de marmură aminteşte şi astăzi trecătorilor faptul că lordul Byron a scris, într-una din încăperi, binecunoscutul poem satiric "Don Juan".

Traversând fluviul descoper, chiar pe malul stâng, o bisericuță în stil gotic pisan, Sf. Maria della Spina, numele amintind de unul din spinii din coroana lui Cristos care se afla cândva aici. Această bijuterie din marmură, care are alura unui chivot ceva mai mare (înălțimea sa nu cred că depăşeşete 8 m!) din care se desprind turle ascuțite, cuspide, creneluri şi tabernacole ce alcătuiesc o bogată decorație, mi se pare a fi extrem de frumoasă motiv pentru care aproape că ezit să-mi mai continui drumul.

Animația de pe străzi - ce creşte o dată cu apropierea de gară - mă trezeşte brusc la realitate. Monumentele trecutului pisan atât de valoroase (şi imortalizate scrupulos pe pelicula aparatului "Canon", pe care-l port permanent cu mine) se închid, treptat-treptat, între foile albumului tot mai dens al amintirilor din Italia aşteptând momentul propice al organizării vreunei expoziții când toate acestea vor prinde iarăşi contur şi vor seduce cu aceeaşi intensitate nu numai pe realizatorul imaginilor propiu-zise, ci şi pe cei ce vor avea posibilitatea să le cunoască şi, eventual, să le admire.

Cuprins

În trecere prin Padova

Pentru că ştiam mai de demult că nu există român care, în trecerea sa prin Italia, să nu se oprească şi să viziteze vestita cetate a Padovei, mi-am propus ca, odată ajuns aici, să nu fac nici eu excepţie de la regulă.

Aşadar, după ce, vreme de două zile, m-am lăsat copleşit de splendorile artistice ale Florenţei, m-am urcat, târziu după prânz, într-un tren Intercity ce lega oraşul Napoli de Veneţia ce reuşise să acumuleze o întârziere de 80 minute ceea ce înseamnă un adevărat record pentru această ţară! Întâmplarea m-a deranjat într-un fel pentru că a trebuit să-mi scurtez mult şederea la Galeriile Uffizi, iar pentru cunoaşterea Padovei nu-mi mai rămăsese timpul pe care scontasem.

Peisajul - pe care l-am străbătut în mare viteză, prin varietatea şi culorile sale ce variau de la nuanţe reci la tonuri calde - a reuşit să mă mai linişească. După parcurgerea mai multor tuneluri scurte şi a unor păduri întinse de un verde vestejit, toate aflate în perimetrul Apeninilor, am pătruns într-o zonă monotonă de câmpie care se întinde până spre miazănoapte, acolo unde se profilează munţii cei înalţi înveşmântaţi de linţoliul vineţiu al ceţii autumnale.

De-a lungul căii ferate, de o parte şi de alta a garniturii, se perindau fermele cu toate acareturile şi utilităţile lor specifice, înviorate fiind, ici-colo, de prezenţa omului. Livezile cu unele roade încă neculese, lanurile îndesate de porumb, loturile ticsite de sfeclă sau cele cu orez deja dat în pârg, prin care hălăduiau combinele şi remorcile încărcate, se succedau cu repeziciune pentru a face loc, din când în când, vreunui tractor cu roţi uşoare din sârmă care se deplasa într-o poziţie înclinată pentru realizarea unor brazde cât mai adânci posibile (lucru pe care niciodată nu l-am întâlnit prin România!). “Ţăranii” nu se vedeau trudind cu mâinile (aşa cum îi vedem, de primăvara devreme şi până toamna târziu, pe ogoarele de la noi!) pentru că majoritatea lucrărilor agricole de aici, ca şi în restul Europei occidentale, sunt executate în exclusivitate de maşini.

Odată ajuns în Gara Centrală din Padova prima grijă a fost aceea de a mă îngriji de problema hotelului. Norocul meu a fost că, în timp ce încercam să dau un telefon din zona Autogării, prietenul de la Milano, Alessandro Nistor (cu care urma să mă întâlnesc ceva mai spre seară), ajunsese, tot cu trenul, imediat după mine, motiv pentru care, reperându-mă, m-a şi strigat de la distanţă. Fireşte că, într-o astfel de ipostază fericită (comparativ cu ghinionul pe care l-am avut în gara din Florenţa), m-am lăsat “acompaniat” de el peste tot prin Padova.

Ne-am urcat repede într-un autobuz şi ne-am oprit tocmai la Rubano, o comună extrem de curată din apropierea oraşului, cazându-ne la hotelul “Sereno”, care se află “sub cerul liber” chiar pe latura stângă a autostrăzii ce leagă Padova de Vicenza. Confortul acestuia întrecând orice aşteptare (i-am remarcat ferestrele perfect etanşe, curăţenia desăvârşită, superba baie cu ventilaţie, risipa de prosoape de aici, covoraşul pluşat de pe gresia lustruită pe care era înscrisă urarea de bun venit ş.a.) ne-a îndemnat parcă să ne odihnim puţin. Şi astfel s-a întâmplat de ne-am trezit tocmai pe când soarele se pregătea să apună.

Vizita în familia unui văr (Mario Jona) de-al prietenului meu, care locuia în apropierea hotelului, m-a readus brusc la realitate. Primirea extrem de călduroasă într-o vilă etajată şi cu gust decorată (pe pereţi atârnau tablouri, fotografii vechi, vase din argint sau aramă) şi cina deosebită pregătită de soţia acestuia, profesoară de matematică, ne-au prins cât se poate de bine. Ne-am înviorat dintr-o dată şi am uitat de oboseala acumulată pe drumurile diferite care ne aduseseră tocmai aici. În plus, am avut ocazia să degustăm (pe lângă nenumăratele licori specifice zonei, inclusiv grappa, un rachiu neaoş) dar şi o specialitate de-a casei, pelteaua de gutui cu stafide şi nuci

(care fusese scoasă de pe foc cu puţin mai înainte!), prilej de a aborda, cu distinsul cuplu de intelectuali Jona, două pasiuni oarecum comune, pomicultura şi conservele din fructe!

A doua zi dimineaţa, imediat după servirea micului dejun în manieră suedeză, la restaurantul hotelului, ne-am reîntors la Padova. Lăsând bagajele în gară, am pornit, tot cu un autobuz, spre Piazza del Santo (Piaţa Sfântului). Ziua era însă ceţoasă şi puţin cam umedă, deci oarecum improprie realizării unor fotografii de calitate.

La prima vedere, Padova mi-a lăsat impresia că trăieşte de pe urma trecutului său, partea medievală a oraşului fiind pe cât de interesantă pe atât de generatoare de venituri pentru că turiştii (în special pelerinii) o caută cu aceeaşi frenezie din timpurile îndepărtate ale Renaşterii.

Principala destinaţie a majorităţii vizitatorilor pare să fie grandioasa şi singulara bazilică închinată Sfântului Anton, figură reprezentativă a catolicismului care, după spusele lui Casanova, n-ar fi făcut niciodată mai puţin de … 30 minuni pe zi!

Construcţia edificiului a început în 1232 (exact peste rămăşiţele pământeşti ale veneratului sfânt, mort cu un an mai înainte) şi s-a terminat destul de repede, în 1307. Ctitorii săi, părinţii din acelaşi ordin franciscan, i-au adăugat 7 cupole semisferice etajate de inspiraţie bizantină, care corespund navelor şi absidelor de factură romanică, şi două clopotniţe destul de înalte fapt ce face ca de la distanţă bazilica să semene mai degrabă cu o moschee.

Faţada din cărămidă, deşi monumentală, este cât se poate de simplă. Zona parterului este delimitată de cinci arce gotice care prefigurează intrările în edificiu, iar partea superioară aliniază un portic de inspiraţie veneţiană cu 17 stâlpi fini. În zona frontonului, între două ferestre, a fost introdusă o mare rozasă.

Interiorul vast de 115 m în lungime include numeroase altare şi capele cu monumente frumoase, inclusiv pe cea din stânga transeptului ce adăposteşte mormântul Sf. Anton (decorat cu un basorelief din anul 1525) în jurul căruia se învârt mai mulţi pelerini care-l ating uşor cu mâna în speranţa că vor beneficia şi ei, de acum în colo, de sprijinul acestuia. Mai multe sute de medalioane, brelocuri, inimioare din pluş, cruciuliţe sau statuiete, cu mulţumirile exprimate în scris ale celor deja ajutaţi de Sfânt în ultima vreme, atârnă într-o ordine aleatorie pe cele câteva grilaje din preajmă.

În capela "tezaurului" sunt expuse într-o vitrină mare toate relicvele ce au aparţinut Sfântului, precum şi alte câteva obiecte bisericeşti din metal preţios şi decorate cu pietre scumpe. Altarul cel mare care domină de fapt întreul cor este ornat cu splendide statui şi multe basoreliefuri executate în bronz, între anii 1446-1450, de neîntrecutul Donatello. Şi tot înăuntru am mai remarcat un candelabru din bronz de mari dimensiuni (lucrat cu o neîntrecută măiestrie de Andrea Briosco la începutul secolului al XVI-lea) despre care am aflat că ar fi chiar cel mai frumos din lume!

În dreapta Bazilicii întâlnim Oratoriul Sf. George construit pentru o familie de nobili padovani şi în care pictorul Altichieri şi învăţăceii săi au executat, în anul 1377, 21 de fresce.

De aici ne strecurăm în curtea interioară a renumitei Şcoli de Teologie, întemeiată de însuşi Sf. Anton, unde admirăm marele pătrat de verdeaţă cu un superb arbore în mijloc delimitat de şirurile perfect simetrice ale porticurilor. Într-o latură reperăm o fântână a cărei feronerie frumos lucrată nu are cum să treacă neobservată. Parterul floral de un roşu aprins care o înconjoară te îndeamnă să te opreşti pentru câteva clipe pentru a trăi bucuria atât de râvnită de unii dintre muritori, cea a reculegerii.

La ieşirea din acest mare complex monahal ne oprim pentru a vedea şi renumita statuie ecvestră din bronz (considerată prima de acest fel din Renaştere!) a generalului Erasmo da Narni, cunoscut mai mult sub numele de Gattamelata, condotierul în exerciţiu al Republicii veneţiene. Donatello, autorul acesteia, a realizat, în 1447, o

operă echilibrată - în ciuda vizibilului contrast dintre masivitatea calului şi dimensiunea mult prea redusă a cavalerului – marcând astfel mult aşteptata trecere de la sculptura romanică la cea renascentistă.

Nu prea departe de Bazilică se află, exact în mijlocul unei pieţe imense ce datează din perioada romană şi aminteşte de anticul Patavium, renumita grădină-monument, "Prato della Valle" (Păşunea din vale?) probabil unică în lume prin concepţia şi configuraţia sa. În anul 1777, arhitectul Domenico Cerato a croit o frumoasă grădină de formă ovală pe care ale cărei margini le-a înconjurat cu apele liniştite ale unui canal. Partea cea mai interesantă nu o oferă acum ,parcul deschis, dominat de verdele gazonului proaspăt fasonat sau de trunchiurile câtorva arbori nu de mult plantaţi (până acum câţiva ani aici se aflaseră nişte platani uriaşii care au trebuit să fie tăiaţi de municipalitate, în ciuda numeroaselor proteste, întrucât dădeau semne avansate de îmbătrânire împiedicând, totodată, şi punerea în valoare a excelentului ansamblu urban creat cu două secole în urmă), ci cele patru poduri de acces cu parapeţii din marmură albă frumos încrustată şi şirul, perfect simetric, al celor peste 80 de statui(!) menite să omagieze pe toţi bărbaţii iluştri ai Italiei, de la istoricii romani, precum Tit Liviu (fiu al acestor meleaguri), la marele poet Francesco Petrarca şi de la extraordinarul Galileo Galilei la ceilalţi umanişti sau artişti ce şi-au legat numele de Padova, prin naştere, studii sau activitate creativă.

În preajma acestui demers urbanistic şi sculptural insolit fiinţează, din anul 1545, una din cele mai bătrâne grădini botanice de pe continentul nostru în interiorul ei păstrându-se încă falnicul palmier ce avea să-i inspire lui Goethe mai multe consideraţii interesante asupra metamorfozelor plantelor.

Utilizând acelaşi mijloc de transport descindem cu uşurinţă în Piaţa dei Signori, care, comparativ cu Prato della Valle, mi se pare a fi cu mult mai mică şi destul de înghesuită de clădirile înalte care o delimitează.

Palatul guvernatorilor veneţieni (Palazzo del Capitanio) ai Padovei a suferit numeroase modificări de-a lungul vremii, înfăţişarea de astăzi datorându-şi-o reconstrucţiei integrale de la sfârşitul secolului al XVI-lea. Orologiul astronomic de deasupra, ridicat cu un secol mai înainte, este considerat a fi printre primele de acest fel din peninsulă.

În stânga palatului ne reţine atenţia sobra, dar eleganta, "Loggia del Consiglio" (numită şi "Marea Gardă") în cadrul căreia distingem aceeaşi statuie ecvestră a lui Erasmo da Nardi.

Între tradiţionalele pieţe de zarzavaturi (Erbe) şi de fructe (Frutti) dominate de tarabe (pe care acum se regăseşte un amalgam de produse agro-alimentare sau industriale, identic cu cel întâlnit şi la noi!) şi de o animaţie de nedescris, se înalţă clădirea uriaşă, de format rectangular, a vechiului Palat de Justiţie (Palazzo della Ragione).

Acest palat extrem de extins (poate cel mai monumental dintre toate pe care reuşisem să le văd până acum prin Italia) are, în exterior, două şiruri distincte de arcade care prin ritmica proporţiilor şi frumuseţea lor reuşesc să îl plaseze în rândul capodoperelor arhitecturii renascentiste. Deasupra, dincolo de cornişa crenelată, se înalţă, aidoma unei carene trufaşe, acoperişul bombat peste care s-au prins foi rezistente din plumb.

Pentru că nu puteam pătrunde înăuntru din cauza şantierului lucrărilor de restaurare, a trebuit să mă mulţumesc cu câteva lucruri interesante pe care mi le-a comunicat bunul meu prieten. Datorită faptului că el adăposteşte cea mai mare sală de palat din lume (ale cărei dimensiuni sunt de 80x27 m!), padovanii l-au botezat cu un nume cât se poate de inspirat "Salone". Pereţii săi sunt decoraţi cu 400 de fresce, iar bolta uriaşă, care atinge înălţimea de 26 m, a fost concepută integral din lemn de culoare maronie. Dar apropo de lemn! Aici este adăpostit şi un "cal troian", din acelaşi

material (ce se doreşte a fi o replică a calului turnat în bronz de sculptorul Donatello) conceput, în anul 1466, pentru decorarea unui carusel uriaş.

Simţindu-ne destul de obosiţi, după câteva ore de alergătură continuă, ne-am aşezat, de comun acord, la o masă din Cafeneaua "Pedrocchi" (numele a fost împrumutat de la o celebră revistă romantico-patriotică apărută, la Padova, între anii 1846-1848) care se doreşte a fi un fel de efigie mondenă dar cu puternice conotaţii istorice pentru locuitorii urbei şi extrem de tentantă, acum, pentru turiştii americani sau germani aflaţi în trecere prin centrul oraşului. Clădirea, concepută într-o arhitectură neoclasică şi placată cu marmură (ea a fost ridicată în 1831), are o înfăţişare monumentală. La sfârşitul primei jumătăţi a secolului al XIX-lea aici se strângeau, în mod regulat, principalii intelectuali liberali ai epocii romantice pentru a pune la cale eliberarea şi, respectiv, unificarea statelor care alcătuiau dezbinata peninsulă italică.

Aici, în faţa unor pahare cu suc proaspăt de citrice şi a unor farfurii încărcate cu gustări sau prăjituri delicioase (aduse cu o deosebită promptitudine şi cu multă amabilitate de o picoliţă tânără şi frumoasă!), am trecut în revistă tot ceea ce văzusem până în acel moment şi am adus în discuţie şi alte obiective tentante din oraş ce-ar merita să fie vizitate ulterior.

Pe primul loc s-a aflat, desigur, Capela lui Enrico Scrovegni, din parcul de lângă gară, ce adăposteşte cele mai valoroase fresce pictate, între 1304 şi 1306, de Giotto, dar la care nici într-un caz nu puteam avea acces pentru că nu ne făcusem o rezervare cu mai mult timp în urmă. Ulterior, odată reîntors în ţară, m-am umplut şi de mai mult necaz după ce m-am uitat curios printr-un album cu reproduceri în care fuseseră adunate aproape toate compoziţiile murale ale ilustrului artist.

Al doilea loc îl ocupa, cum era şi firesc, Universitatea veche (considerată de cronicarul moldovean Miron Costin drept o "nouă Atenă" şi care trece drept a doua instituţie similară din Italia, după cea din Bologna, fiind frecventată, în secolul al XVIII-lea, de 18000 studenţi!) în amfiteatrele căreia s-au auzit glasurile înfierbântate ale unor vestiţi profesori precum Galileo Galilei, Andreas Vesalius, Diego Valeri şi chiar eruditul Ramiro Ortiz (cel ce-şi legase într-atât de mult numele de ţara noastră!) şi prin interioarele cărora aveau să se perinde nenumăraţi compatrioţi veniţi la studii începând cu intelectualul iluminist, stolnicul Constantin Cantacuzino (1667/1668), căruia i se datorează, mai apoi, pătrunderea influenţelor italieneşti în arhitectura brâncovenească sau publicarea, chiar în acest oraş, a primei hărţi a Ţării Româneşti şi terminând cu istoricul Alexandru Papiu-Ilarian care şi-a susţinut doctoratul în drept, tot aici, la începutul lui ianuarie 1854. În secolul al XV-lea Padova a devenit şi centrul mondial al cercetării anatomice, pentru ca, ulterior, să fiinţeze, tot aici, şi o şcoală medicală importantă de care şi-a legat numele Giovanni Battista da Monte.

Bineînţeles că acestora li se mai adaugă şi aşezarea propriu-zisă cu viaţa sa caracteristică pe care nu am reuşit să o parcurgem în întregime şi din cauza timpului implacabil care ne avertiza că sosise momentul despărţirii noastre şi al începerii altor călătorii ce aveau să ne ducă, pe fiecare în parte, cât mai aproape de casă.

De nu m-ar fi sedus atât de mult Veneţia (practic, timpul şederii mele în Italia se limita la încă două zile!), cine ştie cât aş mai fi zăbovit în acest oraş frumos şi mare centru cultural european în care (culmea!) am şi o verişoară bună pe care încă nu reuşisem să o întâlnesc!

Cuprins

Verona, oraşul îndrăgostiţilor

În momentul în care rosteşti numele Veronei, te gândeşti de îndată la Romeo şi Julieta, cele două personaje îndrăgite din piesa omonimă a lui W. Shakespeare care i-a fost inspirată chiar de o întâmplare petrecută în acest oraş.

De altfel, acesta pare să fie motivul principal pentru care turiştii din întreaga lume descind zilnic aici, lor stându-le acum la dispoziţie un aeroport modern ce a ajuns să deservească peste 30 de linii din afara Italiei şi chiar a Europei!

La Verona am ajuns cu trenul într-o după-amiază nu prea luminoasă de sfârşit de septembrie din două considerente. Nu vroiam să mă cazez cu nici un chip la Veneţia pentru că aflasem că acolo preţurile la hoteluri erau aproape duble faţă de la cele din aşezările de pe uscat şi, apoi, intenţionam să încep periplul meu veneţian, inclusiv cel fotografic adecvat aşezării din lagună, numai dimineaţa pentru a avea, astfel, o zi întreagă la dispoziţie.

Date fiind aceste circumstanţe, mi-am petrecut timpul avut la dispoziţie colindând (numai pe jos!) oraşul situat pe cele două maluri ale fluviului Adige a cărui buclă în formă de S din zona vechii cetăţi medievale este călcată de zece poduri menite să lege cartierele Trento, Roma, Veneţia şi Milano cu centrul istoric.

Am intrat în cetatea încă înconjurată de fortificaţiile vechi din piatră prin Poarta Nouă (capodopera lui Michele Sanmicheli), construcţie ce-ţi aminteşte de vremurile când oraşul se afla sub benefica stăpânire veneţiană (1405-1801). Bulevardul cu acelaşi nume, croit cu multă rigurozitate şi populat numai cu case dintre cele mai trainice şi frumoase, m-a condus direct în Piaţa Bra unde se află şi kilometrul 0 al localităţii.

Odată ajuns aici, ai posibilitatea să cunoşti atât trecutul încremenit în piatră, cât şi prezentul animat şi plin de culoare al Veronei.

Cel mai important monument din acest perimetru este Amfiteatrul roman (foarte bine conservat!) care, din cauza dimensiunilor sale (152 m în lungime, 128 m în lărgime şi 30 m în înălţime) este întrecut doar de Colosseumul de la Roma şi de Arenele din Arles, Franţa. Edificat în primul secol de după Cristos, el are forma unei elipse ce înglobează în interior 44 rânduri de gradene din marmură de culoare roz ce pot adăposti până la 22000 de spectatori.

În fiecare vară, în acest autentic crater de vulcan stins (cum se vede dintr-o ilustrată luată din avion) cu o acustică demnă de invidiat, se desfăşoară o stagiune de spectacole de operă ce culminează cu celebra "Aida" a lui Giuseppe Verdi, la aceste autentice sărbători ale muzicii participând zeci de mii de europeni sau americani care se deplasează în mod cu totul special!

În dreapta curbei, pe care o etalează zidul masiv al Amfiteatrului, se desfăşoară clădirea impunătoare în stil neoclasic a palatului Primăriei (edificat în anul 1838 după un proiect al arhitectului Barbieri), pe treptele căruia se odihnesc, fie doar şi pentru câteva clipe, cete răzleţe de turişti epuizaţi, dar vădit satisfăcuţi de cele văzute.

De pe latura sudică a Pieţei Bra, şirul neîntrerupt al restaurantelor, barurilor şi cafenelelor te îmbie cu terasele lor primitoare (protejate de copertine vopsite numai în aceeaşi culoare verde), invitaţiei insistente a chelnerilor care roiesc în jurul lor neputându-te sustrage cu nici un chip.

Mă strecor cu greu pe lângă Ala, zidul ce dublează atât de inspirat curba Amfiteatrului, relevând şi înălţimea iniţială a acestuia, şi pătrund în strada G. Mazzini, renumită prin magazinele şi pitorescul clădirilor care o delimitează. De aici acced în cea mai căutată arteră de către turiştii străini, Cappelo, care este cu mult mai largă decât precedenta.

Şirurile compacte şi disciplinate ale unor peregrini japonezi îmi indică drumul cel mai scurt spre reşedinţa Capuleţilor, de la nr. 23, unde se află aşa-zisul balcon al Julietei. Aceasta are înfăţişarea unei modeste locuinţe medievale de tip urban. Pentru a satisface pretenţiile fanilor celor doi eroi tragici, edilii i-au adăugat, pe parcurs, balconul menit să reconstituie cu aproximaţie decorul piesei lui Shakespeare şi, eventual, să-i determine pe cei îmbătaţi de frumoasa şi emoţionanta poveste de dragoste să se pună uneori chiar în postura personajelor.

Constat că majoritatea vizitatorilor sunt tineri, mulţi aflându-se în luna de miere. Parterenele suple şi dezinvolte urcă treptele din interiorul casei şi ies pe balcon tânjind după cea mai sinceră declaraţie de dragoste, în timp ce aparatele de fotografiat clasice sau digitale înregistrează fiece zâmbet sau adiere încurajatoare de mână a acestora.

În faţa statuii din bronz a Julietei din curte, perechile de îndrăgostiţi se fotografiază în mod obligatoriu (sperând ca trecerea pe aici să le fie de bun augur!) după care se grăbesc să-şi înscrie numele într-o inimă desenată cu roşu pe unul din pereţii arcadei de la intrare garnisiţi, până la saturaţie, de miile de însemne ale trecerii prin acest magic loc râvnit, deopotrivă, şi de încă amorezaţii cu părul demult încărunţit.

De aici ajung, destul de repede, în Piazza delle Erbe, astăzi principala piaţă de flori, de legume şi fructe a oraşului, în mijlocul căreia ies în evidenţă: Capitelul (1401), un fel de baldachin din marmură din care se citeau, cândva, decretele guvernatorilor sau sentinţele la moarte, şi Madonna Verona, o fântână pe care Cansignorio a reuşit să o construiască din resturile vechiului forum roman aflat în acest perimetru.

Spaţiul larg al pieţii este străjuit de câteva palate şi case vechi cu coloane din marmură. Cel mai renumit pare să fie Palatul baroc Maffei (1668) de lângă Turnul Gardello. În faţa altui palat, ce-şi etalează un frumos orologiu din perioada barocă, se înalţă Coloana zveltă ce poartă în vârf replica în marmură (1523) a leului înaripat de la Veneţia.

Piaţa de alături, Piazza dei Signori - care, cândva, fusese martora ceremoniilor sărbătoreşti şi paradelor militare - este frecventată acum mai mult de porumbeii atraşi de boabele auncate ori de copiii scoşi la plimbare de către bunici. Ea are înfăţişarea unui salon elegant, principalul punct de atracţie constituindu-l monumentul din marmură albă al lui Dante Alighieri. În dreapta statuii, o echipă de tineri cineaşti lucrează de zor (sub supravegherea câtorva zeci de curioşi) la realizarea unui clip publicitar pentru televiziune.

Palatul de Justiţie se detaşează nu neapărat prin decoraţiunile exterioare cât, mai ales, prin delicata scară din curtea interioară. Vizavi este Logia Consiliului (ridicată între 1475-1492) care mi se pare a fi extrem de elegantă şi graţioasă ea figurând cu siguranţă printre cele mai reuşite clădiri renascentiste ale Veronei. Coloanelor de la parter le corespund cele ce marchează zona ferestrelor de la etaj despărţite de patru benzi sculptate ce se doresc, la rându-le, suportul statuilor din perimetrul acoperişului.

În preajma Palatului lui Cangrande, într-un colţ format de două străduţe, sunt grupate grandioasele morminte gotice ce aparţin reprezentanţilor familiei princiare Scaligera şi Della Scala, foşti cârmuitori mai buni sau mai răi ai cetăţii.

Monumentul funerar al lui Cansignorio (1375) prin concepţia decorativă şi rafinamentul lucrăturii se apropie de catedrala din Milano, el fiind aproape la fel de preţios ca aceasta. Am admirat împletitura bogată a formelor răsucite sau ascuţite, procesiunea inspirată a figurinelor sculptate. Toate înconjoară sicriul din piatră aidoma unei diademe filigranate concepută de un neîntrecut orfevru. În vârf tronează statuia ecvestră a prinţului trecut demult în lumea drepţilor. Privind în ansamblu constaţi că întreaga eflorescenţă din marmură albă are consistenţa unei casete de mare preţ.

Fiecare din cele cinci morminte (ca de altfel întreaga incintă care le adăposteşte) sunt protejate de grilaje din fier forjat, pe cât de originale, pe atât de fin cizelate, fapt ce denotă că mulţimea meşterilor antrenaţi în realizarea complexului funerar de mare valoare artistică nu a dus deloc lipsă de imaginaţie. Foarte aproape de aici, pe strada Mormintelor Scaligeri, la nr. 4, o casă modestă din cărămizi este indicată ca aparţinând lui Romeo Montecchi, iubitul Julietei.

Puţin mai spre nord, în vârful serpentinei pe care o formează fluviul, identific Domul cu faţada sa sobră de factură romanică (din secolul al XII-lea). Ridicat peste amplasamentul templului roman al Minervei, pe parcurs, el şi-a modificat concepţia interiorului, aceasta suferind influenţele stilului gotic. Mişcându-mă printre stâlpii concepuţi din marmură roşie, privirea ochilor descoperă, în capela din stânga, admirabila pictură a lui Tiţian, "Adormirea Maicii Domnului".

Peste drum, în spatele porţii triumfale (edificată din 1632) se desfăşoară clădirea Palatului Episcopal ale cărei ferestre de la primul etaj sunt înviorate de roşul incendiar al autenticelor jerbe florale ce atârnă slobode peste pervazuri oferind un spectacol de-a dreptul inedit.

Podul de piatră (ce datează din epoca romanilor şi a fost, ulterior, reconstruit de reprezentanţii familiei Scaligeri) surmontează destul de greoi bucla Adigelui conducându-mă spre Teatrul roman. Acesta a fost descoperit cu două secole în urmă sub edificiile civile construite la poalele colinei Lessini. Am văzut scena grandioasă din preajma fluviului şi, desigur, gradenele dispuse în semicerc de unde, în serile călduroase de vară, spectatorii urmăresc transpunerea celebrei piese "Romeo şi Julieta".

Simţind că soarele acoperit de linţoliu subţire al norilor mai avea de străbătut pe cer cel mult distanţa a două suliţe, până când ar fi trebuit să apună, şi că oboseala (acumulată de-a lungul unei zile de plimbări neîntrerupte ce însumau pe puţin 20 km) începu să mă agaseze, am încercat, cu ajutorul hărţii oraşului, să scurtez pe cât posibil drumul spre celelalte două obiective de interes major ce s-ar fi cuvenit să fie vizitate: Vechiul castel şi Bazilica Sf. Zeno, ambele situate tot pe malul drept al Adigelui.

Am parcurs, aşadar, mai mult în fugă, străzile Forti şi Emilei (pe aceasta din urmă am descoperit şi un birt foarte primitor unde mi-am ostoit setea cumplită bând o bere excelentă!), nimerind, în cele din urmă, tocmai în preajma podului Victoriei. Aici am surprins pe peliculă monumentul din bronz plin de mişcare şi de expresivitate (dedicat acesteia) aflat, pentru o clipă, într-o inspirată contra-lumină. Un cal superb s-a oprit brusc din goana-i nebună permiţându-i călăreţului epuizat să coboare pentru a-şi trage sufletul. Deasupra lor s-a ridicat însă, într-un gest încurajator, zeiţa înaripată care le înmânează sabia capabilă să-i conducă spre o victorie sigură.

Pe malul fluviului am reuşit să-mi trag sufletul, zăbovind pe una din băncile scuarului înviorat de un covor de flori. Dintr-odată, o adiere de vânt a început să cearnă frunze galben-roşietice pe parapetul înalt menit să preîntâmpine viiturile necontrolate ale apelor, amintindu-mi că toamna începea să-şi intre şi aici în drepturi.

Revigorat pentru moment, am pornit-o pe strada Castelului. Arcul marmorean al lui Gavi, de pe partea dreaptă (construit în timpul epocii romane de L. Vitruvio Cerdone), m-a atenţionat că, în sfârşit, ajunsesem la fortăreaţa înspăimântătoare. Dar cum constatasem că până la închidere mai rămăsese mai puţin de o jumătate de oră a trebuit să mă mulţumesc doar cu ceea ce se putea vedea mai mult pe dinafară: ziduri groase crenelate (ridicate în anul 1354) şi un pod pe măsură din cărămidă roşie şi cu parapete dantelate de creneluri maure.

Castelul a fost construit de cel mai hulit dintre tiranii pe care i-a avut vreodată Verona, Can Grande II della Scala, cu scopul de a se ascunde aici de mânia greu de stăpânit a orăşenilor oprimaţi. Din fericire, acesta nu a pierit din cauza poporului

răsculat, ci de sabia propriului său frate. Din curtea interioară se accede în muzeul care adăposteşte acum o importantă colecție de artă locală dar şi a şcolii venețiene.

Vremea mohorâtă şi noaptea care se apropia cu paşi repezi, m-au determinat să renunț şi la vizitarea Bazilicii Sf. Zeno de care mă despărțeau vreo 800 de metri ce ar fi trebuit să-i fac tot în amontele fluviului. M-am gândit, cu vădit regret, la portalul din bronz al acesteia, o adevărată capodoperă a sculpturii medievale, la cripta din secolul al IX-lea, şi la altarul înfrumusețat de prezența tripticului lui Andrea Mantegna (de care Napoleon s-a îndrăgostit într-atât de mult încât l-a luat cu el!). M-am amăgit atunci cu ideea (cum o mai fac şi acum când scriu aceste rânduri) că mi se va mai ivi ocazia de a reveni la Verona pentru a putea rătăci, pe îndelete, atât prin sumbru castel, cât şi prin frumoasa biserică începută de unul din fiii lui Carol cel Mare şi restaurată, mai apoi, de împăratul german Othon I.

Cum se scurseseră mai mult de patru ore şi jumătate de când tot încercam să cunosc câte ceva din curiozitățile acestui prosper şi elegant oraş italian, iar luminile aprinse pe stradă începuse să facă tot mai invizibilă frumoasa culoare roz a fațadelor clădirilor, am luat hotărârea de a mă întoarce la Gară unde-mi lăsasem şi bagajele.

Trebuia să ajung neapărat aici pentru a mă întâlni cu o fostă colegă de serviciu (stabilită de curând în acest oraş). Invitația pe care mi-a făcut-o de a merge să cinăm într-un restaurant din apropiere (unde am servit fructe de mare, spaghete cu brânză şi un vin roşu delicios), cât şi rezolvarea problemei cazării într-una din locuințele de serviciu ale patronului la care lucra (aici am mai întâlnit şi doi tineri moldoveni angajați ai acestuia) au fost destul de binevenite.

Chiar dacă nu am reuşit să mă odihnesc îndeajuns de bine în timpul nopții (din cauza crevetților prăjiți pe care-i mâncasem mai înainte!), trebuie să recunosc că am fost destul de încântat de descinderea făcută la Verona, cel mai iubit dintre oraşele artistice ale Italiei septentrionale.

Sunt sigur că nu voi putea uita, într-atât de uşor, palatele şi casele cu înfățişarea lor romantică, arcadele ogivale de influență venețiană, balcoanele proeminente şi încărcate de flori, zăbrelele din fier forjat atât de meşteşugit lucrate, pentru că toate aceste elemente cu specific feudal ori renascentist întâlnite aici sunt capabile nu numai să-ți încânte ochii ci să te şi transpună în vremurile atât de îndepărtate.

Verona a fost şi rămâne un oraş al îndrăgostiților dar, în aceeaşi măsură, el este şi un loc în care artele plastice au cunoscut o înflorire dintre cele mai spectaculoase spre bucuria iubitorilor de frumos de astăzi.

Cuprins

Veneția sau splendoarea de pe apă

De Veneția am reuşit să mă apropii grație a două pasiuni deopotrivă de tentante, cel puțin pentru mine, cartofilia şi călătoriile.

Colecția de vreo două sute de cărți poştale ilustrate vechi sau moderne, pe care am reuşit să o adun până acum numai cu acest subiect preferat, mi-a menținut veşnic treaz interesul pentru cunoaşterea celei mai frumoase dintre aşezările lumii, la fel cum călătoriile întreprinse, cu peste două decenii în urmă, prin Stockholm sau Amsterdam, mi-au stârnit curiozitatea de a vedea pe viu şi "splendoarea de pe apă" pe care aceste două aşezări urbane mai mult aşezate pe uscat se străduie (fără succes) să o imite.

Veneția este, întocmai cum mărturisea şi Marcel Proust, o mare cutie ferecată din care surprizele nu vor ezita să țâşnească. Fiind capodopera unui autentic popor de artişti, adică expresia gustului rafinat al unor nobili sau negustori extrem de bogați, dar şi a fanteziei sau talentului sculptorilor, arhitecților şi pictorilor din secolele XV-XVII, Veneția se doreşte acum a fi văzută, admirată şi răsfățată de oamenii întregii planete, aceasta fiind şi rațiunea ei de a mai exista.

Debutând, la Rialto, ca "fiică" şi, respectiv, colonie (în secolul al V-lea) a Padovei, începând cu cel de al doilea mileniu, Veneția - care s-a dovedit inexpugnabilă în fața numeroaselor invazii – devine, datorită celor 3000 de vase ale sale (şantierul său naval ajunsese să lanseze, zilnic, la apă câte o galeră!) stăpână incontestabilă a mărilor şi mare putere europeană ce avea să fie nu numai invidiată, ci şi respectată de toți. Poartă principală a Occidentului spre Orientul fabulos, plin de tentații şi opulență, Republica venețiană şi-a datorat vertiginoasa ascensiune şi prosperitatea, armonia şi originalitatea civilizației sale, schimburilor comerciale extrem de benefice pe care le-a întreținut în mod asiduu cu Bizanțul şi cu aşezările de nordul Africii. De aici avea să-şi înceapă fascinanta călătorie, la doar cei şaptesprezece ani ai săi, Marco Polo! Venețienii au fost, aşadar, mai întâi voiajori, comercianți sau eroi şi, abia după căderea Constantinopolului, încep să se manifestă ca artişti sau neîntrecuți iubitori ai creațiilor desăvârşite ale acestora.

Oraşul a fost construit pe cele 118 insule mari şi mici ale lagunei ce se formează la vărsarea câtorva fluvii importante ale Italiei în Marea Adriatică, accesul spre puzderia de străduțe fiind facilitat de 450 de poduri sau punți ce se arcuiesc peste 200 canale. Majoritatea caselor au fost ridicate pe fundații alcătuite din mii de piloni de stejar lungi de trei metri (mulți dintre ei fiind importați şi din Moldova noastră!) peste care se aşezau dulapi, groşi de 20 cm, urmând ca de abia peste aceştia să se "toarne" temeliile din piatră, groase de la unu la patru metri, ale viitoarelor clădiri.

O călătorie pe cea mai frumoasă "stradă" a lumii.

La Veneția poți ajunge cu trenul, maşina, vaporul sau avionul. În ceea ce mă priveşte, am sosit direct de la Verona cu un tren de dimineață pentru a putea profita din plin de ultima zi de şedere în Italia (de altfel şi cea mai frumoasă!) pe care îmi propusesem să o petrec în exclusivitate aici.

Despovărat complet de bagaje, mi-am făcut la repezeală un plan încă din Gara "Santa Lucia", acela de a mă plimba, mai întâi, pe renumitul Canal Grande (Marele Canal) şi de a zăbovi apoi, cât mai mult posibil, în perimetrul Pieței San Marco (Sf. Marcu).

Dorind să dau curs primeia dintre plăceri, m-am urcat la prova unui vaporetto ce lega direct Gara de San Marco. Prin fața ochilor, vreme de o jumătate de oră la dus şi cam tot atât la întors, avea să mi se perinde, ca nicăieri prin itinerariile mele prin Europa, o veritabilă mixtură de stiluri: romanic, bizantin, gotic, renascentist, baroc sau neoclasic. Pentru a da o cursivitatea logică însemnărilor (în ideea că ele se vor putea constitui şi într-un posibil ghid pentru cititorii dornici să descindă, curând, la Veneția!)

şi din dorinţa de a puncta măcar nestematele acestei imense salbe de palate care, la rându-i, este o expresie a bogăţiei şi gloriei veneţiene de altădată, voi descrie "drumul" exact din punctul de unde s-a nimerit să-l şi încep.

Practic, din momentul în care m-am instalat comod pe o banchetă din lemn de pe puntea ambarcaţiunii, m-am simţit prizonierul unei lumi ireale, în care apele verzui şi însemnele frumuseţii încrustate în piatră păreau să convieţuiască în mod armonios fără a se stânjeni unele pe altele. Oriunde îmi îndreptam privirea întâlneam doar suprafeţe sau perspective. Lumina blândă de început de octombrie şi reverberată de mişcarea ritmică a valurilor, aburii uşori din depărtare şi jocurile delicate de culori ale edificiilor începuseră deja să mă seducă creându-mi plăcuta senzaţie de voluptate şi, implicit, de visare.

Pătrunzând în acest univers straniu, conservat aproape în integralitatea sa, sesizezi dintr-odată cum te "împresoară frumuseţile" ce-ţi inoculează, în sufletu-ţi puţin stresat, un plus de "bucurie, culoare, dulceaţă" (Diego Valeri), adică o uşoară beţie a simţurilor…

De o parte şi de alta a uriaşei spirale acvatice (cum ţi-o indică harta) - care străbate oraşul pe o distanţă de peste 3,5 km - se înşiruie pe puţin o sută de palate reşedinţe ale vechilor familii nobiliare, ale dogilor sau ale negustorilor bogaţi de o neasemuită măreţie ce-şi etalează cu mândrie faţadele caracteristice epocilor (sec. XIV-XVIII) în care au fost plăsmuite de meşteri adesea anonimi.

Primul care ne iese în cale, pe latura din stângă, este palatul de factură renascentistă Vendramin-Calergi, construit, în 1509, după proiectul fecundului arhitect local Mauro Coducci. Ferestrele îngemănate şi colonetele care le despart reuşesc să dea faţadei un echilibru deosebit. Într-unul din apartamentele sale a trăit şi a murit, în anul 1883, compozitorul german Richard Wagner.

Vaporaşul nostru acostează când pe o parte când pe alta a oraşului tăiat în două părţi oarecum inegale de Canal Grande, facilitând astfel legăturile între cele două maluri încă destul de dens populate. În tot acest timp întâlnim numeroşi gondolieri care-şi plimbă clienţii plini de bani ori pe îndrăgostiţii aflaţi în luna de miere (care sunt dispuşi să plătească o oră de plimbare cu 100 de euro!).

După cum am reuşit să mă conving, gondola (creată încă din anul 697!) cu gâtul prorei curbat şi căptuşit cu metal a fost, este şi va rămâne cea mai caracteristică ambarcaţiune a Veneţiei. Lungă de aproape 11 metri şi largă de 150 cm, ea este vopsită întotdeauna într-un negru strălucitor (reţeta culorii este şi astăzi secretă!) ca urmare a aplicării unei ordonanţe emise de Senatul Republicii veneţiene pe 8 octombrie 1562. Deplasarea luntrii uşoare este asigurată doar de o singură vâslă pe care gondolierul (unul dintre cei numai 697 care practică această meserie nobilă, el neputând fi înlocuit decât după moarte!), aflat permanent într-un echilibru perfect, o mânuieşte, de la pupă, cu multă dibăcie.

Pe malul drept se iveşte palatul Pesaro (1660, acesta adăposteşte astăzi un impresionant Muzeu Internaţional de Artă Modernă). Capodopera lui Baldassarre Longhena, care a închis ochii fără să-l fi văzut terminat, îşi etalează cele două duzini de coloane superbe dispuse doar la nivelul etajelor şi în spatele cărora alte şiruri de colonete susţin arcadele ferestrelor mascate de umbră.

Vizavi, peste oglinda lucioasă a apei, tronează superba Ca'd'Oro (Casa de aur, construită, între 1421 şi 1440, de meşterii pietrari Giovanni şi Bartolomeo Buono), cea mai strălucită îmbinare posibilă dintre arta gotică occidentală şi arta orientală care, datorită poziţiei bine studiate, proporţiilor şi rafinamentului decoraţiei exterioare tulbură permanent conştiinţele celor aflaţi în preajma sa, reuşind să inspire nenumăraţi pictori ai lumii printre care şi pe Gheorghe Petraşcu al nostru. Trebuie să spun că, în momentul când am trecut prin faţa ei, toţi cei ce ne nimerisem în ambarcaţiunea care şi-a redus brusc viteza (în semn de respect pentru noi?) am rămas muţi de uimire.

Fațada aproape dematerializată de jocul creat de lumina emanată de arcadele frânte şi întunericul care răzbătea dinspre interior s-a dovedit a fi şi o excelentă sursă de inspirație pentru noi, cei câțiva fotografi de ocazie care nu mai prididieam s-o curtăm!

Porticurile de la nivelul mării şi balcoanele celor două etaje îi accentuează grația. Această superbă construcție din piatră şi marmură, deşi inițial (când fusese acoperită cu foiță din aur, de unde şi denumirea actuală) a aparținut nobilului Marino Cantarini, de-a lungul vremurilor şi-a schimbat atât înfățişarea cât şi stăpânii. Aici a locuit chiar şi celebra balerină Maria Taglioni. Ultimul proprietar s-a nimerit să fie însă rafinatul baron Giorgio Franchetti, cel care a avut inspirata şi fericita idee de a-i reda cu fidelitate înfățişarea de altădată, gândită de neîntrecuții arhitecți Mateo Raverti şi Bartolomeo Buono, şi să-l ofere, în dar, municipalității împreună cu bogata şi valoroasa sa colecție de picturi (semnate de Mantegna, Carpaccio, Tițian etc.) sau sculpturi.

De pe puntea ambarcațiunii se zăresc ferestrele larg deschise ale unor case ceva mai modeste din cărămidă, de pe pervazurile acestora atârnând uriaşe jerbe florale de un roşu incendiar. Câteva gondole zvelte şi şalupe elegante ne taie la un moment dat calea, aidoma ambarcațiunilor unor pirați, după care ele îşi continuă liniştite drumul pe “strâmtul rio albastru de umbră” (cum spune atât de frumos într-o poezie Diego Valeri) ce se profilează în stânga noastră.

Clădirea uriaşă de formă pătrată, recent restaurată (Poşta), pe care o întâlnim înaintea primului şi celui mai frumos pod arcuit peste ape, aparținuse Hanului German întemeiat cu aproape o jumătate de mileniu în urmă, mai precis spus încă de pe când negustorii din principatele de origine germanică începuseră să frecventeze piața de mărfuri orientale a prosperei Regine a Adriaticei.

În fine, trecem pe sub unul dintre primele simboluri istorice ale aşezării. Masivul şi elegantul pod Rialto (“mal înalt”, Rivoalti fiind şi prima denumire a oraşului care s-a dezvoltat în jurul său) a fost ridicat de Antonio da Ponte (arhitectul care a câştigat concursul disputat, fără succes de un Michelangelo, Palladio sau Sansovino!). Pe mijlocul arcului său se văd înşirate prăvăliile de lucruri scumpe (în special bijuterii, mătăsuri şi cristaluri). De deasupra benerului uriaş (care face reclamă celei de a 8-a ediții a Expoziției Internaționale de Arhitectură la care aflasem că fusese invitați să participe şi reprezentanți din România) prins de-a lungul părții superioare a balustradei, ne privesc turiştii nimeriți atunci pe pod, care se dovedesc a fi la fel de curioşi ca şi noi cei de pe punte care ne grăbim să-i imortalizăm pe ultimele clişee ale peliculei fotografice deja saturate de atâtea imagini memorabile.

Atât pe cheiul aşa-zis al Vinului, din dreapta, cât şi pe cel de vizavi, numit al Cărbunelui, de-a lungul a vreo trei sute de metri de chei larg peste care, cu doar câteva secole în urmă, se revărsa belşugul roadelor pământului, sunt concentrate numerose hoteluri care şi-au primenit de curând fațadele, de la etajele superioare ale acestora putându-se urmări cât se poate de bine explozia de bucurie pe care o declanşează Carnavalul de la începutul postului Paştelui (care ține exact zece zile!), precum şi cea mai spectaculoasă manifestare cu iz antic, plină de mişcare şi culoare, “Regata storica” (Întrecerea tradițională de pe Marele Canal a gondolierilor) care se desfăşoară întotdeauna în prima duminică a lunii septembrie.

Între cele trei debarcadere de pe parcurs sau, mai precis spus, până acolo unde se mijeşte deja cea de-a doua curbură a "bulevardului" devenit ceva mai larg, sunt răsfirate şi alte palate importante ce datează din veacurile XV-XVI: Papadopoli, Bernardo, (în care obişnuia să locuiască Francesco Sforza, ducele de Milano, când se afla în trecere prin Veneția), Pisani-Moretta (cu interioarele pictate de Veronese şi Tiepolo), Grimani (în această capodoperă a Renaşterii târzii, datorată lui Sanmicheli, se află astăzi sediul Curții de Apel), Corner-Spinelli (arh. Mauro Coducci) şi Contarini dalle Figure.

În dreptul curburii, exact în locul de unde începe să se zărească şi podul Academiei, întâlnim o aglomerare de edificii reprezentative. Spre apus şi apoi spre miazăzi, încep să defileze goticele gemene Ca' Foscari (ultima reşedinţă a dogelui Francesco Foscari, animatorul cuceririlor continentale ale Veneţiei, în care funcţionează Institutul Superior de Economie şi Comerţ) şi palatul Giustinian; Ca' Rezzonico cu faţada-i barocă animată de balcoane, coloane sau sculpturi (ca şi cea a suratei sale, Pesaro, văzută cu puţin timp în urmă) în care se găseşte instalat Muzeul Veneţiei din secolul al XVIII-lea.

În partea opusă, deci spre răsărit, în locul în care curbura este cu mult mai atenuată, se remarcă doar trei palate ce datează din perioada barocă : Mocenigo, Grassi (impunătoarea sa clădire proiectată de Giorgio Massari şi scăldată de o baie de lumină, după restaurarea recentă, găzduieşte acum o expoziţie temporară de artă egipteană, "Faraonii", şi Cavalli, cunoscut şi sub numele de Franchetti.

Următoarea escală a ambarcaţiunii este la debarcaderul din preajma podului din lemn, aşa-zis al Academiei. Aici coboară mai mulţi dintre companionii mei de călătorie pentru a vizita, probabil, celebra Galerie de Artă a Academiei (amenajată în fosta biserică şi şcoală a Carităţii unde, din anul 1807, guvernul napoleonian fixează Academia de Arte Frumoase) care posedă cea mai impresionantă şi mai valoroasă colecţie de pictură a reprezentanţilor Şcolii veneţiene, din perioada afirmării sale şi până spre sfârşitul secolului al XVIII-lea. Tablourile expuse în cele 24 de săli poartă semnătura maeştrilor Giovanni Bellini, Giorgione, Tiţian, Tintoretto, Veronese ş.a. care au ştiut să ilustreze spiritul oraşului-stat, surprinzându-i atât ascensiunea, însemnele maximei splendori, dar şi declinul care, culmea, avea să genereze o înflorire a artelor fără precedent.

Din acest punct, drumul nostru va continua numai spre răsărit, pe luciul tot mai întins al Canalului care se pregăteşte să se încheie şi în unduirile căruia se reflectă nuanţele de la roşu trandafiriu la alb ale ultimelor palate scoase în evidenţă de broderia lor marmoreană.

Ochii, deşi saturaţi de atâtea frumuseţi, continuă să recepteze (cu aceeaşi vivacitate pe care le-o imprimă neuronii dornici şi ei de a reţine cât mai multe imagini într-un timp scurt!) spectacolul volumetric şi cromatic pe care li-l oferă o altă concentraţie de repere arhitecturale: Cantarini (arh. Mauro Coducci), Loredan, Barbarigo (cu o bogată decoraţie în frescă), Venier del Leoni, palatul alb neterminat dar în care se află acum una dintre cele mai apreciate colecţii internaţionale de pictură şi sculptură modernă şi contemporană "Peggy Guggenheim", Dario (arh. Pietro Lombardo Salviati), ridicate numai pe malul drept, sau Corner della Ca'Grande (arh. Jacopo Sansovino, 1537; palatul elegant cu faţada clasică adăposteşte sediul Prefecturii), palatele Contarini-Fasan (în stil gotic cu înflorituri de influenţă lombardă, ce înglobează şi casa fragilă, dar cu balcoane superbe, a Desdemonei despre care se spune că locuise aici până în momentul când s-a hotărât să-şi urmeze destinul fatal) şi Giustinian, toate acestea fiind aliniate pe ţărmul nordic.

Bineînţeles că, în cadrul acestui perimetru format din clădiri cu 3-5 etaje, cel mai impresionant edificiu, care le domină pe toate chiar dacă se află la un capăt de perspectivă, este cel al Bisericii Santa Maria della Salute (a Mântuirii, a fost numită astfel în semn de mulţumire că Sfânta îi salvase pe veneţieni de ciumă!), o mostră de îmbinare reuşită a Renaşterii cu barocul (1731) ce aparţine lui Baldassare Longhena.

Te uiţi înmărmurit la aceast "splendid şi straniu mărgean alburiu" (Hippolyte Taine) şi nu ştii ce să admiri mai mult: portalul maiestuos care este o replică reuşită a arcurilor de triumf romane, cupola circulară renascentistă de deasupra deambulatoriului octogonal şi susţinută de contraforţii bogat ornamentaţi ori sculpturile suspendate ale sfinţilor ?!

În prelungirea monumentului, la confluența canalelor Grande şi Giudeca, se găseşte şi sediul vechii Vămi (1682), deasupra turnului acesteia tronând, pe un glob uriaş acoperit cu aur, o giruetă cu statuia zeiței Fortuna menită să le poarte noroc nu numai negustorilor ce consimțeau să se lase vămuiți, ci şi Republicii care avea nevoie de cât mai multe bogății pentru a-şi putea asigura astfel prosperitatea şi strălucirea.

Dincolo de acest reper, dar tot pe întinsul lucitor al apei, tronează, asemenea unei scoici mari sidefii, insula-abație San Giorgio Maggiore, căreia doi arhitecți, Palladio şi Scamozzi, i-au asigurat nemurirea şi, implicit, admirația tuturor celor de astăzi.

În sfârşit, după acest incredibil periplu pe principala arteră acvatică a Veneției, vaporaşul nostru abordează uşor cheiul Pieții San Marco de unde vom pătrunde pe un alt tărâm nu numai extrem de animat, ci şi plin de somptuozitatea şi culoarea pe care i le-au inoculat artele.

Cuprins

Cea mai mai animată şi mai colorată piață din Europa.

Din momentul în care debarci la San Marco, în centrul Veneției turistice, te simți dintr-odată integrat torentului nesfârşit de oameni pe care-l întâlneşti aici.

Pentru că acest sanctuar al spiritului creator tezaurizează câteva dintre nestematele arhitectonice ale lumii, toți cei care se doresc, fie măcar şi pentru câteva ceasuri, captivii săi trăiesc o multitudine de stări, de la curiozitate la extaz şi de la dorință de a şti la plăcuta reverie.

Accesul spre cel mai elegant salon al Europei, cum avea să-l numească cu o undă de invidie însuşi marele Napoleon, se face printr-un fel de vestibul deschis (Piazzetta) creat de Palazzo Ducale (Palatul Ducal) şi Libreria (Biblioteca) lui Sansovino. În partea dinspre chei două coloane uriaşe din granit, ridicate cu opt sute de ani în urmă, poartă în vârfurile lor simbolurile aşezării, una statuia Sfântului Teodor (adusă de la Constantinopol) iar cealaltă pe binecunoscutul leu înaripat cu cartea deschisă a Evanghelistului Marcu preluat şi ca emblemă oficială a Serenissimei Republici.

Palatul Dogilor, "unul din cele mai glorioase şi mai strălucitoare locuri dintre cele carte există pe pământ" (Gabriele D'Annunzio), îşi sprijină imensele şi somptuoasele sale fațade, dinspre bazinul San Marco şi Piațetă, pe nişte stâlpi incredibil de subțiri. Dacă primul inițiator al construirii vechiului castel ducal din secolul al IX-lea a fost Agnello Participazio, dogele Tommaso Mocenigo a avut inspirata ideea de a reface şi mări palatul; înfățişarea exuberantă - datorată unor arhitecți şi sculptori de acum patru veacuri (Pietro Lombardo, Giorgio Spavento, Scarpagnino, Jacopo Sansovino ş.m.a) – menținându-se aproape nealterată şi astăzi. În acest palat şi-au avut reşedința oficială dogii. De aici a fost condusă Republica venețiană. Şi tot aici şi-au avut sediul guvernul, tribunalul şi chiar închisoarea.

Dar pentru că fațada dinspre mare este acum mai mult de jumătate acoperită de o pânză uriaşă care înfățişează curtea interioară a palatului la dimensiunile sale reale după o pictură de Canaletto (cu scopul de a masca schelele deranjante ale meşterilor restauratori plătiți, după cum se specifică într-un anunț de Banca "San Marco" din oraş şi de Creditul Bergamasc, principalii finanțatori ai lucrărilor), mă postez în mijlocul piațetei pentru a o admira pe cea vestică deja reabilitată şi la fel de măreață, cunoscută şi sub numele de "aripa Foscari".

Această "carte de vizită" a gloriei şi puterii venețiene, pe care şi-au pus amprenta goticul european dar şi stilul inconfundabil al Orientului, a fost concepută în trei registre, aparent distincte dar unitare în ansambu lor. Galeria umbrită, pe sub care s-a nimerit să circule un şir interminabil de gimnazişti englezi, se sprijină pe 29 coloane, deasupra celor laterale, adică pe colțurile palatului, fiind introduse sculpturi ce înfățişează "Judecata lui Solomon" şi "Adam şi Eva". Loggia superioară (considerată a fi unică în lume!) este formată numai din colonete (din care cauză numărul acestora este cu 18 în plus față de al celor de la parter) cu arce ogivale şi cu rozete ajurate ce dau un plus de grație întregului ansamblu. Zona ultimului etaj placată cu o puzderie de romburi din marmură, pare un imens covor în care au fost decupate şapte ferestre mari cu arcul în ogivă, cea din mijloc, mai mică dar bogat ornamentată, a fost desăvârşită de Jacopp Sansovino.

Pătrund în curte prin spectaculoasa Porta della Carta (numită astfel pentru că în perimetrul său se afişau decretele) realizată în 1443 de Bartolomeo Buono. Pe timpanul ei o compoziție sculpturală redă acelaşi leu puternic cu cartea desfăcută – simbolul heraldic venețian în fața căruia îngenunchează dogele Foscari.

Zidurile dispuse în formă de "U" care delimitează configurația curții oferă un fericit exemplu de convețuire armonioasă între elemente specific gotice şi renascentiste. Cele mai interesante părți sunt: aripa cu patru etaje (construită între 1498 şi 1549) dinspre canalul de la răsărit cu jocul variat şi ritmat al arcadelor sau

ferestrelor şi mica faţadă din stânga (arh. Bartolomeo Monopola) prin care dogele pătrundea în mod obişnuit în bazilică şi care îşi etalează, deasupra unor nişe cu statui, un orologiu.

Lumea se află într-un permanent du-te-vino pe Scara Giganţilor (arhitect Pietro Lombardo) cu statuile lui Marte şi Neptun dispuse pe partea superioară a balustradelor. De aici, prin excesiv de decorata Scara de Aur a lui Sansovino, creată din dispoziţia dogelui Andrea Gritti, se ajunge la primul etaj unde descoper luxoasele apartamente ale dogilor (refăcute de Antonio Rizzo după mistuitorul incendiu din anul 1483), egale nu numai în dimensiuni ci şi în splendorile care le împodobesc pereţii.

Partea cea mai fascinantă o oferă însă sălile cu mult mai mari, dispuse la al doilea nivel: vestibulul de formă pătrată, sala celor "Patru uşi" pictată de Jacopo Tintoretto, anticamera (care deţine celebra "Răpire a sabinelor" de Paolo Veronese), sala atât de rafinată a Colegiului (în care se purtau dezbateri asupra problemelor cardinale ale Veneţiei şi se primeau în audienţă ambasadorii) cu plafonul şi pereţii decoraţi de Veronese şi elevii săi.

Ultimele două, de altfel cele mai grandioase şi mai bogat ornamentate cu stucuri (acoperite, la rândul lor, cu aur de 18 carate!) din toate pe care am reuşit să le văd în interior, Sala Senatului şi Sala Marelui Consiliu (cu dimensiunile de 54x25x12m, deci cu mult mai mare decât cea din Palatul Seniориei de la Florenţa, ea fiind capabilă să adăpostească de la 500 şi până la 1700 nobili!), le-au permis prolificilor maeştri Veronese şi Tintoretto să redea, întâiul o Apoteoză a măreţei Veneţii, iar al doilea să desfăşoare, deasupra tronului ducal, o operă grandioasă într-un spaţiu pe măsură (de 7x22 metri!), "Paradisul", compoziţie ce include sute de personaje dar a căror frământare pare să nu aibă nimic de-a face cu subiectul ce s-ar fi cuvenit să emane liniştea, beatitudinea şi fericirea specifică locului după care jinduim cu toţii.

Pe cornişa menită să despartă pereţii salonului - pe care sunt redate momentele cele mai importante din istoria Serenissimei - de plafonul aurit (în mijlocul căruia tronează o altă capodoperă "Triumful Veneţiei" a lui Paolo Veronese!) sunt orânduite portretele a 72 de dogi, un singur cadru continuând să rămână gol, cel ce i s-ar fi cuvenit dogelui Faliero care a trebuit să plătească cu viaţa trădarea intereselor orgolioasei Republicii.

Impresionat fiind de înfăţişarea acestei săli, Henric al III-lea, ce fusese invitat la un banchet desfăşurat chiar în acest cadru extrem de luxos, le-ar fi spus gazdelor sale ospitaliere: "Dacă nu aş fost regele Franţei, mi-aş fi dorit să fiu cetăţean al Veneţiei"!

În Sala armelor, din preajma Sălii Consiliului celor Zece, am zărit şi bustul din bronz al generalului Francesco Morosini, "Capitano Generale da Mar", care a reuşit o funestă performanţă, aceea de a arunca în aer faimosul Parthenon de pe Acropolea Atenei, motivaţia gestului său constând în aceea că, turcii, cu care Veneţia se afla în conflict, îşi creaseră acolo un mare depozit de pulbere.

Prin spatele aripei celei mai lungi a platului, ce străjuieşte canalul de la răsărit, se ajungea, pe Ponte dei Sospiri (Puntea Suspinelor, arh. Antonio Cantino, 1600, care seamănă mai mult cu o galerie suspendată), la închisoarea de vizavi unde fuseseră "găzduiţi" Casanova şi chiar Silvio Pellico.

Acum, pe sub acest arc, readus în atenţie mai mult de mişcarea literară romantică, nu se mai aud gemetele criminalilor conduşi la moarte, ci doar clipocitul uşor al lopeţilor gondolierilor care încearcă să readucă la realitate pe mai tinerele lor cupluri care conform unei tradiţii, printr-un sărut prelung dat sub acest mult râvnit reper, consimt să fie "osândiţi" la … dragoste şi, implicit, la fericire eternă.

În prelungirea Palatului Ducal se află un alt monument de prim rang al arhitecturii europene şi implicit al întregii lumi, Bazilica San Marco, care a îndeplinit permanent funcţia de capelă a dogilor din anul 832 şi până în 1797.

La două sute de ani de la aducerea de la Alexandria a rămăşiţilor pământeşti ale Sfântului Marcu, Evanghelistul, dogele Giustiniano Participazio a luat decizia de a ridica o biserică pe măsura importanţei acestuia (ce a fost sfinţită în 1094).

Privind prin mijlocirea unui obiectiv superangular, faţada impunătoare - străpunsă de cele cinci portaluri romanice şi superb decorată în zona acoperişului cu tot atâtea baldachine gotice şi cupole bizantine aurite - am avut impresia că nu m-aş afla pe vechiul nostru continent, ci pe undeva prin Orient. Apropiindu-mă, treptat-treptat, cu aparatul de fotografiat pentru a surprinde şi mozaicurile protejate de arcadele festonate cu figurine, am simţit cum culorile dominante (albastru, verde, roşu) ale pietricelelor lor sunt nu numai pe placul ochilor mei din cale afară de satisfăcuţi, ci şi ale peliculei care începuse, de această dată, să defileze, prin spatele perdelei, într-un ritm cu care nu fusesem obişnuit până atunci.

În mijlocul edificiului, mai precis spus pe balustrada de deasupra marii arcade, ce corespunde şi intrării principale, tronează din 1204, de când au fost trimişi de la Constantinopole, de dogele Enrico Dandolo, patru cai din bronz, probabil din perioada elenistică, care-l încântase într-atât de mult pe Napoleon (care a descins la Veneţia aşa cum promisese, în calitate de "Attila"!) încât s-a hotărât să-i "mâne" până în Franţa de unde, ulterior, au trebuit să fie returnaţi.

La ceva distanţă de temelia bisericii se păstrează trei catarge uriaşe pe care încă mai flutură steagurile regatelor supuse, cândva, Republicii veneţiene.

Dacă pe dinafară, construcţia bisericii se doreşte a fi o expresie a inconfundabilului stil bizantin, pe dinăuntru ea dezvăluie şi opţiunile oarecum eteroclite ale celor care au contribuit în timp la edificarea sa. Astfel structura masivă a zidurilor şi multe din sculpturi sunt romanice, majoritatea mozaicurilor şi pardoseala sunt bizantine, arcadele sau firidele sunt de influenţă gotică, iar capelele şi unele mozaicuri îţi amintesc de Renaştere. În ciuda tuturor acestor elemente care distonează oarecum cu linia iniţială, bazilica se înfăţişează, cel puţin privitorului mai puţin exigent, ca un tot armonios şi irepetabil.

Revelaţia estetică pe care o trăiesc aici atât creştinii, cât şi reprezentanţii celorlalte religii, se datorează magnificenţei decoraţiilor pereţilor care, în partea inferioară sunt placaţi cu bucăţi din marmură scumpă (în special porfir), iar în registrul superior cu mozaicuri policrome care se continuă pe arcade şi pe bolte, întreaga suprafaţă a bisericii acoperită numai cu mozaicuri depăşind deja 4000 mp.

În consens cu exuberanţa din interior pare să fie şi celebra "Pala d'Oro" (Altarul din aur, cu dimensiunile de 3,48x1,40m) din perimetrul prezbiteriului ce datează din perioada gotică. Blocul masiv din aur şi argint - decorat de Gianpaolo Boninsegna cu pietre preţioase şi cu optzeci de emailuri ce surprind portrete de sfinţi sau scene religioase – se constituie într-un fel de simbol eroic şi estetic al Veneţiei menit să sublinieze pe lângă spiritul de aventură înnăscut sau puterea economică demnă de invidiat şi generozitatea, credinţa şi, nu în ultimul rând, gustul rafinat caracteristic bravului popor de navigatori.

Sobra construcţie romanică a Campanilei (Clopotniţa bisericii de alături) domină întreaga Piaţă San Marco cu cei aproape o sută de metri ai săi, pe vârfu-i ascuţit tronând un înger uriaş cu aripile desfăcute.

Turnul acesta, la intrarea căreia acum oamenii stau liniştiţi la coadă, pentru a putea ajunge în zona cea mai favorabilă admirării panoramei aşezării de pe apă, a avut o istorie destul de interesantă. La începuturi, el a îndeplinit doar rolul de far sau de bastion de apărare a cetăţii. În Evul Mediu când i s-au adăugat clopotele, la jumătatea înălţimii sale, fusese atârnată de o grindă un fel de colivie în care erau încarceraţi preoţii ce se făceau vinovaţi de încălcarea legilor stricte ale bisericii. Ulterior, din vârful său, Galileo Galilei a privit, printr-o lunetă, pentru prima dată, relieful atât de fascinant al Lunii.

În 1902, Campanila s-a prăbuşit, dar Luca Betrami a reuşit, s-o reclădească pe o fundaţie mult mai solidă din beton. Compatriotul nostru Costache Negri, care avusese şansa să zăbovească mai multă vreme la Veneţia şi, implict, să asculte cu deosebită atenţie extraordinarul concert oferit de clopotele din bronz sau argint ale vechiului turn, îşi spusese că îi "trebuie toate acestea înainte de a muri!

Baza turnului dinspre bazilică este mascată de Loggetta dei Cavalieri (Mica loggie a cavalerilor) pe care Sansovino a împodobit-o cu pilaştri, basoreliefuri şi baluştri pentru a atenua severitatea zidurilor campanilei dar şi pentru a o integra pe aceasta în ansamblul predominant renascentist al Pieţii San Marco. Din această tribună dogele cu suita şi invitaţii săi urmăreau ceremonialurile religioase prilejuite de Înălţare sau spectacolele pline de euforie şi culoare ale Carnavalului.

În stânga galeriei, mai exact între Campanilă şi cheiul Schiavoni, se desfăşoară nobilul şi armoniosul palat cu un singur etaj Libreria Vecchia (Biblioteca Veche), început de acelaşi Sansovino, dar terminat de Vincenzo Scamozzi. "Cea mai frumoasă clădire dintre cele care s-au construit vreodată" (aprecierea aparţine lui Palladio, neîntrecutul arhitect al Italiei) adăposteşte acum o Expoziţie permanentă de rarităţi bibliofile (manuscrise miniate, incunabule, o bună parte din cele 3000 de cărţi de mare preţ care se tipăriseră, la Veneţia, în jurul anului 1500!) a Bibliotecii Naţionale Marciene şi colecţiile Muzeului Arheologic al oraşului.

În faţa palatului s-a oprit un grup compact de turişti danezi care priveşte cu interes spre bogatele elemente sculpturale ale florentinului Bartolomeo Ammananati de pe faţadă, ascultând, totodată şi comentariile pertinente şi entuziaste ale unei tinere ghide (instalată pe o bancă găsită la întâmplare) rostite printr-un microfon minuscul care, în final, le avansează şi o propunere, primită cu entuziasm de oaspeţi, aceea de a pătrunde şi înăuntru pentru a vedea atât valorosul "Breviar Grimani", realizat în secolul al XV-lea, cât şi tomusurile închinate istoriei glorioasei Veneţii de Sabellico sau Pietro Bembo, el însuşi bibliotecar al instituţiei fondate de cardinalul Bessarion.

Revenind în perimetrul Pieţii San Marco constat că arhitectura acesteia nu s-a schimbat prea mult comparativ cu cea pe care o ştiam dintr-o lucrare de-a lui Canaletto făcută pe la jumătatea secolului al XVII-lea. Vechile Procuraţii (construite între 1480 şi 1514, după proiectul lui Mauro Coducci) - unde îşi avea sediul corpul procuratorilor însărcinaţi cu întreţinerea bisericii din preajmă şi mai ales cu păstrarea relicvelor Evanghelistului Marcu – impresionează prin desfăşurarea pe orizontală a faţadei de factură renascentistă; arcadele parterului, dar şi curburile ritmate ale ferestrelor de la etaje, subordonându-se admirabil cu arhitectura portalurilor bazilicii de alături.

Vizavi de acestea stau noile Procuraţii pe care le-au realizat, ceva mai târziu, arhitecţii Vicenzo Scamozzi şi Baldassare Longhena. La parterul lor, între magazinele cu bijuterii, cristaluri, blănuri şi alte obiecte valoroase, funcţionează încă faimoasa şi mondena cafenea Florian cu saloanele luxoase decorate cu superbe oglinzi sau picturi originale cu scene mitologice, prin interioarele lor perindându-se, de-a lungul timpului, nenumărate celebrităţi ale literaturii universale (Byron, Goethe, George Sand, Hemingway) sau muzicii (Wagner etc.). Pe terasa extinsă în perimetru pieţii s-au adunat destui clienţi cu dare de mână (pentru că preţurile de aici sunt destul de pipărate), în special străini, dornici să deguste nu numai licorile neaoşe ci şi atmosfera impregnată de frumuseţile din jur pe care o orchestră alcătuită din instrumentişti români ştie să o creeze şi să o perpetueze la modul cel mai discret posibil.

Închizând vestita piaţă spre vest, Consiliul Nou a fost înălţat din ordinul lui Napoleon în anul 1810. Interiorul acestuia adăposteşte de mai multă vreme Muzeul Correr, specializat în prezentarea istoriei şi a unora din valorilor artistice ale oraşului.

Mă opresc în mijlocul Pieţii San Marco, aidoma fotoreporterului Lassner din romanului închinat Veneţiei de Emmanuel Robles, care "utiliza fotografia pentru a fixa instantanee ale eternităţii" pentru a urmări ca şi el spectacolul fascinant pe care-l

oferă miile sau poate zecile de mii de porumbei, răsfăţaţii dintotdeauna ai turiştilor. Până să vină îngrijitorul plătit special care să le repartizeze dintr-o găleată mare partea de hrană cuvenită, vânzătorii ambulanţi de cornete cu seminţe aţin calea trecătorilor. Păsările, care de obicei se deplasează mai mult în stoluri, coboară prietenoase pe umeri sau braţele întinse ale protectorilor de ocazie zbătându-se apoi să înfulece cu lăcomie seminţele de mei din căuşul palmelor spre deliciul celor care se consideră preferaţii acestora.

După ce realizez mai multe cadre ale spectacolului atât de caracteristic sezonului turistic, dar şi cu o colecţie extrem de colorată de măşti şi suveniruri a unui negustor, mă abat şi prin dreptul Turnului Orologiului (1496) pe care Mihai Eminescu îl auzise "cum sinistru miezul nopţii bate", fără a avea însă şi răbdarea de a mai aştepta şi anunţarea orei 18 când ce doi mauri de deasupra (mascaţi acum cu totul de schelele restauratorilor!) aveau să lovească cu ciocanele lor masive din fier în clopotul care inundă cu sunetul său frumos întreaga piaţă.

De aici aveam să mă strecor pe numeroasele străduţele înguste pentru a admira şi alte privelişti, magazine cu opere de artă sau cristaluri de Murano, pieţe sau canale tăiate printre ziduri măcinate de igrasie peste care s-au suprapus straturi de culori diferite, în marea lor majoritate zdrenţuite, care, şi ele în felul lor, contribuie la accentuarea farmecului inconfundabil al aşezării.

Şi pentru că tot ceea ce am reuşit să văd (doar într-o singură zi!) mi s-a părut frumos şi încântător, mă simt onorat să subscriu (acum, când mi-am propus să pun capăt, în sfârşit, nesperatei mele aventuri spirituale) la îndemnul savantului Serenissimei, Paolo Sarpi, pe care el ţinut să-l adreseze, cu puţin înainte de moarte, oraşului împovărat de glorie, "esto perpetua". Aşadar, să dea bunul Dumnezeu ca Veneţia, această nestemată a Europei, să rămână "veşnică" astfel încât întreaga suflare a planetei noastre să o poată vizita şi să se bucure de splendorile sale artistice!

În fine, aici se încheie atât însemnările cât şi itinerariile ce s-au articulat după frumoasa şi instructiva călătorie pe care am efectuat-o timp de două săptămâni prin Italia.

Trebuie să fac însă şi o mărturisire ce mă vizează în mod direct. Experienţa turistică acumulată a avut şi continuă să aibă influenţe de ordin pozitiv asupra propriei mele fiinţe. Ea a reuşit să-mi accentueze pofta de viaţă, făcându-mă să-mi doresc a mă întoarce cât mai repede acolo pentru a revedea locurile care m-au încântat şi emoţionat, dar şi pentru a cunoaşte, totodată, şi alte repere de mare rezonanţă istorică sau artistică: Roma, Vicenza, Ravenna, Sienna, Ferrara, Assisi, Urbino, Genova, Napoli, Pompei ş.a.

Acum, doar un singur lucru pare să mă preocupe în mod deosebit, acela de a rătăci cât mai mult cu putinţă prin "Ţara Frumuseţii"!

Cuprins

Postfață

Ideea realizării acestei cărți se datorează în primul rând impresiilor de-a dreptul copleşitoare pe care mi le-a provocat recenta descindere în Italia.

Cu mai puțin de un an în urmă, când nici nu mă gândeam să ajung vreodată în Peninsula italică, am avut ocazia de a mă întâlni, la Bucureşti, cu un fost concitadin, Alessandro Nistor, stabilit de peste cinci decenii în această țară. După vizitarea Capitalei şi a muzeelor sale, acesta a ținut neapărat să-şi revadă oraşul natal, Tecuci.

Aici, aflând că fusesem deposedat la serviciu de un aparat de fotografiat performant, el mi-a avansat o propunere aceea de a-i întoarce vizita pentru a "recupera" astfel paguba creată de hoți: "Dacă vrei să lucrezi din nou cu un "Olympus", mult mai bun decât cel pe care l-ai avut şi în plus cu mult mai multe obiective, vino până la Milano. Sunt dispus să-ți suport şi cheltuielile de deplasare".

Luând ca pe o glumă propunerea sa, nu mi-am făcut nici un plan concret pentru a mă deplasa până acolo, dar pentru că apucasem totuşi să-i promit, m-am învrednicit să-mi scot un paşaport nou de care oricum aveam nevoie.

Din Italia, prietenul m-a sunat pe timpul verii în câteva rânduri pentru a-i comunica datele personale şi perioada când mi-ar conveni să fiu invitat. La Milano a întâmpinat destule dificultăți pentru realizarea unei invitații, cei de acolo nefiind familiarizați încă cu un astfel de sistem. Şi-a pierdut timpul şi pe la un notar care i-a legalizat în cele din urmă acceptul.

Din păcate, originalul de care aş fi avut nevoie la graniță pentru a putea ieşi din țară sau pentru a pătrunde "legal" în Italia, în ciuda faptului că mi-a fost trimis "prioripost", nu mi-a parvenit nici până astăzi! Ajunsesem să fiu doar în posesia unei copii, trimisă prin fax, după care nu puteam face nici traducere legalizată de notar cum mi se pretindea aici în România.

La începutul lunii septembrie 2002, Alessandro Nistor - care părea să-şi fi pierdut răbdarea, m-a somat spunându-mi: "Mai vii sau, cumva, te-ai răzgândit?"

Aflat într-o astfel de situație limită a trebuit să-i mărturisesc faptul că neavând "dichiarazione" în original nu-mi puteam permite să mă aventurez în această călătorie care s-ar fi putut întrerupe oricând pe undeva. Atunci am identificat împreună o altă cale. Am contribuit împreună la realizarea sumei de 500 de euro, adică a minimumului de valută ce mi s-ar fi putut pretinde la graniță.

În aceste condiții, fireşte, am prins curaj şi mi-am început călătoria cu trenul, numai că, în momentul când mai erau de parcurs doar vreo zece kilometri până la granița cu Italia, din cauza unei greve declanşată în această țară şi despre care noi habar nu aveam, a trebuit să cobor, pe la patru dimineața, împreună cu toți ceilalți călători, la Sezana, în Slovenia.

Norocul meu a fost că, printre cei care reuşise să se refugieze, din cauza vremii reci şi ploioase, în holul unui hotel, am identificat şi două doamne din România, fiică şi mamă. Acestea mergeau tot în Italia, unde prima era căsătorită de mai mulți ani cu un electronist. Doamna Rodica Venturini şi-a înştiințat imediat soțul, pe Giuseppe, despre ceea ce li s-a întâmplat, rugându-l să facă tot posibilul pentru a veni să le ia din Slovenia unde rămăseseră complet blocate. Intrând în vorbă cu mine şi aflând în ce oraş urma să ajung, mi-au propus să merg să le acompaniez până la Brescia. Bineînțeles că nu le-am refuzat mai ales că prietenul meu mă aştepta pe la prânz la Milano.

Din maşină mi-am contactat (prin mijlocirea unui telefon mobil pus la dispoziție de aceeaşi generoasă familie) pe Alessandro, rugând-l să vină şi să mă ia de la un hotel-restaurant de pe autostrada unde urma să fiu lăsat. În fine, grație lui Dumnezeu, am reuşit să ne întâlnim, iar eu să ajung cu adevărat şi la Milano.

Pentru că itinerariile parcurse prin această țară, inclusiv impresiile pe care mi le-au provocat principalele monumente întâlnite le-am prezentat, deja, în cuprinsul acestei cărți, mă simt dator să mă opresc şi asupra câtorva aspecte care m-au determinat să nu las fără să treacă neobservată această călătorie de vis.

Inițial, îmi propusesem să-mi consemnez tot ce mi se părea mai interesant pentru ca, odată reîntors acasă să public în presa locală şi câteva impresii de călătorie, prilej de a mulțumi şi printr-o astfel de modalitate, atât prietenului meu Alessandro, cât şi unchiului său, Domnului Avram Goldstein-Goren (şi dânsul originar tot de prin părțile Tecuciului) care, grație binecunoscutei sale generozități, avea să-i deconteze până la urmă şi toate cheltuielile făcute cu mine.

La Milano am primit şi aparatul de fotografiat promis, un Olympus OM 1, dar pentru că părea să nu funcționeze la parametrii săi normali (la Bucureşti am aflat că blocajul şi-l datorase pilelor uzate pe care le cumpărasem acolo!), m-am limitat să fac fotografii doar cu camera "Canon Eos 300" pe care o luasem de acasă. Dacă mi-ar fi fost posibil să fi lucrat cu două aparate în mod sigur aş fi realizat şi lucruri de excepție.

Am obiceiul ca, atunci, când mă aflu prin locuri unde ştiu că nu mă cunoaşte nimeni, să fac în mod nestingherit cât mai multe fotografii sperând ca măcar unele din ele să fie în măsură să întrunească exigențele juriilor unor viitoare concursuri de artă fotografică.

Trebuie să mărturisesc că nu am fost scutit de unele ghinioane. Uneori, aparatul - pe care reuşisem să-l scăp pe jos de două ori - ajunsese să-mi indice timpi şi diafragme complet eronate din care motiv ajunsesem să-l lovesc uneori pentru a-şi reveni la normal. Alteori filmele negative îmi fuseseră voalate la posturile de control din muzee, lucru pe care l-am aflat doar după developarea lor în România.

În fine, la Veneția, în ultima zi pe care o mai aveam de petrecut în Italia, s-a întâmplat parcă o minune. Pentru că aparatul a acceptat să lucreze ceva mai bine mi-am propus să imortalizez pe peliculă cam tot ceea ce reuşea să mă impresioneze, să mă emoționeze mai mult.

Din acest motiv, cu ocazia primei călătorii făcute cu vaporaşul, tot ridicându-mă în picioare de pe banchetă pentru a surprinde din unghiurile cele mai favorabile avalanşa imaginilor incredibil de frumoase, am creat serioase probleme pilotului ambarcațiunii pentru că, procedând astfel, îi obstrucționam vizibilitatea spre linia de deplasare ce-i era impusă pe Canal Grande şi, mai, ales la acostare. Enervat, m-a atenționat de vreo cinci ori cu puternice lovituri în geamul carlingii. L-am înțeles şi i-am dat perfectă dreptate, dar în sinea mea nu eram dispus să ratez niciuna din ocaziile de a imortaliza cadrele atât de interesante.

Când am ajuns pe debarcaderul de la San Marco l-am recunoscut imediat. Fiind înlocuit de un coleg, pilotul a coborât pe uscat venind chiar în urma mea. L-am oprit pentru câteva clipe şi, într-o italiană aproximativă, m-am scuzat pentru incidentele create de-a lungul acestei călătorii, dar, în acelaşi timp, pentru a-mi justifica ieşirile în față, i-am spus (fără să mă fi gândit la modul serios până atunci) că lucrez pentru "una mostra fotografica Bella Italia". Auzind ce intenționam să fac, mi-a mărturisit că nu-mi poartă nici un fel de supărare pentru că l-am stânjenit în timpul lucrului, mi-a strâns prieteneşte mâna, urându-mi un încurajator "in bocca al lupo", adică succes.

Urarea lui s-a dovedit de bun augur pentru că, după ce ne-am despărțit pe chei, celelalte două negative color introduse în aparat mi-au ieşit aproape perfecte. Practic, din acel moment, am început să mă gândesc la modul serios să realizez, la întoarcerea în țară, şi o expoziție de fotografii pe care să o itinerez prin cât mai multe localități pentru a le oferi şi concetățenilor mei bucuria de a cunoaşte mai bine această țară şi, eventual, de a-i incita să se deplaseze acolo pentru a o şi vedea pe viu.

Sincera mea părere de rău este aceea că din totalul de 13 (!) filme făcute acolo, două (exact cele care surprinseseră imagini deosebite din Pisa şi Florența) nu mi-au

ieşit din cauza enunţată ceva mai înainte, iar unul mi-a fost developat la laborator cât se poate de neglijent.

Din cele cca 450 imagini, am scos circa 200 de cadre martor după care am selectat numai o sută pentru expoziţia intitulată "Ţara Frumuseţii" ce am inaugurat-o încă de pe 14 ianuarie a.c., o bună parte dintre acestea regăsindu-se reproduse şi în această carte cu scopul de a da un plus de credibilitate şi culoare impresiilor.

Dar nu pot încă încheia rândurile da faţă fără a mai face două dezvăluiri importante.

La nici două luni de la întoarcere din periplul meu italian, prestigiosul cotidian gălăţean "Viaţa liberă", în "Magazinul VL" de sâmbăta şi duminica, prin grija Doamnei Silvia Mihalcea, a început să-mi publice fragmente din însemnările de drum, determinându-mă să mă gândesc, ulterior, chiar la scoaterea unei cărţi în care să se regăsească textele pe care le-am scris în integralitatea lor.

În plus, la începutul acestui an, s-a întâmplat să-l cunosc pe Domnul Fani Savastre, patronul Firmei "RO-CAR" SRL din judeţul Galaţi care intermediază cu regularitate transporturi de persoane şi colete din România spre Italia şi în sens invers.

Văzându-mi expoziţia dedicată "Ţării Frumuseţii", cu care are strânse relaţii de afaceri, şi aflând şi de intenţia-mi declarată de a tipări o carte cu titlu omonim, în calitatea sa de iubitor sincer al Italiei, dar şi de om excesiv de generos şi de sensibil la frumos, s-a oferit să suporte integral costurile acestui demers publicistic, venind, astfel şi în sprijinul propriilor clienţi dornici, ca pe timpul deplasării, să cunoască cât mai bine ţara ce constituie prima lor ţintă de destinaţie.

Mă folosesc, aşadar, de acest prilej pentru a le mulţumi şi pe o astfel de cale distinşilor prieteni (implicit, sponsori): Alessandro Nistor, Avram Goldstein-Goren şi Fani Savastre, toţi trei tecuceni de origine, oameni de generaţii atât de diferite, dar animaţi de o nobilă dorinţă, aceea de a le crea concetăţenilor lor o bucurie pe măsura aşteptărilor.

Autorul

Cuprins

*Ediția electronică a prezentei lucrări a fost lansată în cadrul complexului de manifestări culturale **EuroCultXXI**, 23 mai 2003, la sediul Bibliotecii „V.A. Urechia”.*

Tehnoredactare: Liviu-Iulian Dediu

Pagina de titlu • **Cuprins** • **Date despre autor**

Date despre autor

Numele:	**Andronache, Ştefan**
Profesia:	bibliotecar
Funcția:	director, Biblioteca Municipală „Ştefan Petică“ Tecuci
Domeniul de afirmare:	cultură
Data naşterii:	10.02.1941
Locul naşterii:	Com. Cudalbi, Jud. **Galați**
Naționalitatea:	română
Cetățenia:	română
Domiciliu:	Tecuci, str. 1 Decembrie 1918, nr. 95, bl. AG1B, apt. 8
Studii:	Facultatea de Filologie. Universitatea din Bucureşti
Activitate socio-profesională:	culturală: 1964-1966 – Casa de Cultură Tecuci; 1966-2003 – Biblioteca Municipală „Ştefan Petică“ Tecuci
Distincții-Decorații:	Meritul Cultural, clasa a IV-a
Premii:	Premiul de excelență al Asociației Naționale a Bibliotecarilor şi Bibliotecilor Publice din România (ANBPR)
Colaborări la publicații:	Ateneu, Bârladul, Biblioteca, Convorbiri literare, Neamul românesc, Flacăra, Danubius, Viața Liberă, Astra tecuceană etc.
Debut:	publicistic: 1964 – Viața Nouă; monografic: 1994 – *Ştefan Petică. Ruinele viselor*: Antologie.
Domeniu de activitate:	- biblioteconomie; - istorie literară; - editare documente istorice; - artă fotografică; - cartofilie.

Pagina de titlu • ***Cuprins*** • ***Date despre ediție***